

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ»

Η προσαρμογή των ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων
στις ερωτικές σχέσεις: ο ρόλος της σεξουαλικής ταυτότητας και της
γονεϊκής αποδοχής

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μούγιος Δημήτριος

Αθήνα, 2018

Τριμελής επιτροπή

Παναγιώτης Κορδούτης, Καθηγητής Κοινωνικής Ψυχολογίας (Επιβλέπων)

Αναστάσιος Σταλίκας, Καθηγητής Κλινικής Ψυχολογίας

Άρτεμις Γιώτσα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής Ψυχολογίας

Copyright © Μούγιος Δημήτριος, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Ευχαριστίες

Με τις γραμμές αυτές ολοκληρώνεται η διπλωματική μου εργασία και παράλληλα ένας σημαντικός κύκλος για έμένα. Νιώθω την ανάγκη να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον κ. Κορδούτη, τον επόπτη μου σε αυτή την εργασία. Είμαι ευγνώμων για την καθοδήγηση του στην έρευνα αλλά και για την υποστήριξη και τα μαθήματα ζωής που μου έχει προσφέρει, όλο αυτό το διάστημα.

Θέλω επίσης να ευχαριστήσω τον κ. Καλαμάρα για την πολύτιμη βοήθεια του στη στατιστική ανάλυση, καθώς και για την υπομονή κι ευγένεια με την οποία στάθηκε στο διδακτικό του έργο και τη συνεργασία μας. Ευχαριστώ επίσης την κ. Μαντόγλου για την εγκαρδιότητα και την υποστήριξη που μας προσέφερε κατά τη διάρκεια αυτού του προγράμματος και την κ. Γιώτσα για την βοήθεια της στη διεξαγωγή της έρευνας.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στους φίλους και τους συγγενείς μου που με στήριξαν με την πίστη τους σε αυτή τη διαδρομή. Η εμπιστοσύνη από τους σημαντικούς μας άλλους, μας δίνει φτερά.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω όλους εκείνους τους ανθρώπους που συμμετείχαν στην έρευνα αυτή. Το ενδιαφέρον και ο χρόνος που αφιέρωσαν ήταν πολύτιμα και με βοήθησαν να συνειδητοποιήσω τη σημασία της επιστημονικής έρευνας για το ευρύτερο σύνολο και το σεβασμό που οφείλουμε να τη διεξάγουμε.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	3
Περίληψη.....	6
Abstract.....	7
Εισαγωγή.....	9
Προσαρμογή στη σχέση.....	11
Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής- Απόρριψης (Interpersonal Acceptance / Rejection Theory- IPARTheory).....	16
Γονεϊκή Αποδοχή – Απόρριψη και προσαρμοστικότητα στις ερωτικές σχέσεις.....	19
Ύψος Σύναψης Ενήλικου Δεσμού: Οι διαστάσεις του άγχους και της αποφυγής στις ερωτικές σχέσεις.....	26
Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής – Απόρριψης και Άγχος – Αποφυγή στις Ερωτικές Σχέσεις.....	29
Σεξουαλική ταυτότητα και σεξουαλικός προσανατολισμός ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων.....	32
Σεξουαλική ταυτότητα και προσαρμογή στην ερωτική σχέση.....	34
Σεξουαλική Ταυτότητα, Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής –Απόρριψης και Άγχος- Αποφυγή στις ερωτικές σχέσεις.....	37
Εμπειρική προσδοκία.....	39
Μέθοδος.....	41
Συμμετέχοντες.....	41

Εργαλεία.....	41
Διαδικασία.....	44
Αποτελέσματα.....	45
Συζήτηση.....	50
Περιορισμοί και Προεκτάσεις.....	52
Βιβλιογραφία.....	54
Παράρτημα.....	61

Πίνακες

Πίνακας 1. Περιγραφικοί Στατιστικοί Δείκτες των Υπό Μελέτη Κλιμάκων.....	45
Πίνακας 2. Έλεγχος καλής προσαρμογής του τελικού μοντέλου ανάλυσης διαδρομών.....	47
Πίνακας 3. Οι στατιστικά σημαντικές επιδράσεις μεταξύ των μεταβλητών.....	49

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1. Σχέσεις μεταξύ των διεργασιών του σχετίζεσθαι, της σεξουαλικής ταυτότητας και της σχεσιακής προσαρμογής.....	40
Διάγραμμα 2. Η λανθάνουσα μεταβλητή Σεξουαλική Ταυτότητα και οι παρατηρούμενες μεταβλητές που τη συνθέτουν.....	46
Διάγραμμα 3. Μοντέλο Ανάλυσης για την ερμηνεία της Προσαρμογής στην Ερωτική Σχέση ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων.....	48

Περίληψη

Η προσαρμογή των ερωτικών συντρόφων στη δυαδική σχέση, σχετίζεται άμεσα με την ποιότητα της σχέσης και κατ' επέκταση την ποιότητα της ζωής τους (Graham, Liu & Jeziorski, 2006). Η παρούσα έρευνα διερεύνησε τη σύνδεση των αναδρομικώς αναφερόμενων βιωμάτων της γονεϊκής αποδοχής – απόρριψης στην παιδική ηλικία, της προσωπικής αποδοχής της ταυτότητας που απορρέει από τον σεξουαλικό προσανατολισμό, του άγχους και της αποφυγής στις ενήλικες σχέσεις, με την προσαρμογή στην ερωτική σχέση ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων αντρών και γυναικών (ΛΟΑ ατόμων). Η εμπειρική προσδοκία της έρευνας ήταν πως τα άτομα που έχουν βιώσει μεγαλύτερη γονεϊκή απόρριψη θα ανέφεραν μεγαλύτερη δυσκολία να αποδεχθούν την ταυτότητα τους ως ομοφυλόφιλα και αμφιφυλόφιλα και η μεγαλύτερη δυσκολία αυτοαποδοχής της ταυτότητας του σεξουαλικού προσανατολισμού θα συνδεόταν με χειρότερη προσαρμογή στην ερωτική σχέση. Επίσης, προσδοκούσαμε ότι η δυσκολία αυτοαποδοχής της ταυτότητας σεξουαλικού προσανατολισμού θα συσχετιζόταν με κακή προσαρμογή στην ερωτική σχέση εμμέσως μέσω του άγχους και της αποφυγής στις ερωτικές σχέσεις. Οι συμμετέχοντες ήταν 602 ΛΟΑ άτομα, με ηλικία κυμαινόμενη από 15-68 έτη και κάτοικοι μητροπολιτικών πόλεων και επαρχιακών περιοχών. Η χορήγηση των ερωτηματολογίων έγινε διαδικτυακά και περιλάμβανε (1) δημογραφικά στοιχεία, (2) την Κλίμακα Λεσβιακής, Γκέι και Αμφισεξουαλικής Ταυτότητας (Mohr & Kendra, 2011), (3) το Ερωτηματολόγιο των Σχισιακών Δομών (Fraleley et al., 2011), (4) την Αναθεωρημένη Κλίμακα Δυαδικής Προσαρμογής (Busby et al., 1995) και (5) τα Ερωτηματολόγια Γονεϊκής Αποδοχής Απόρριψης του Πατέρα και της Μητέρας για ενήλικες (σύντομη μορφή, Rohner, 2005· Rohner & Khaleque, 2012). Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων υποβλήθηκαν σε Ανάλυση Δομικών Εξισώσεων και τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα άτομα που έχουν βιώσει μεγαλύτερη γονεϊκή απόρριψη αναφέρουν χαμηλότερη αυτοαποδοχή της σεξουαλικής τους ταυτότητας, η οποία συνδέεται με χειρότερη προσαρμογή στην τωρινή ή πιο πρόσφατη ερωτική σχέση. Ακόμη, η απόρριψη από τον πατέρα συνδέεται περισσότερο με τη δυσκολία αποδοχής της σεξουαλικής ταυτότητας συγκριτικά με την απόρριψη της μητέρας. Τέλος, η χαμηλότερη αυτό-αποδοχή της σεξουαλικής ταυτότητας συνδέεται με χειρότερη προσαρμογή και έμμεσα, μέσω του σχεσιακού άγχους. Η υψηλή αποφυγή στις ερωτικές σχέσεις συνδέεται ευθέως με χειρότερη προσαρμογή στη σχέση. Τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι η γονεϊκή απόρριψη έχει να κάνει περισσότερο με

την σεξουαλική πτυχή της ταυτότητας των ΛΟΑ ατόμων παρά με την προσαρμογή τους στη σχέση καθαυτή. Ωστόσο, η δυσκολία αποδοχής της ταυτότητας φαίνεται να εμπλέκεται αμέσως και αρνητικά στην σχεσιακή προσαρμογή αλλά και μέσω του σχεσιακού άγχους. Τα ευρήματα της έρευνας μπορούν να φανούν χρήσιμα στη συμβουλευτική των ΛΟΑ ενηλίκων και εφήβων ως προς την σχεσιακή προσαρμογή, με την εστίαση της σε ζητήματα αποδοχής της σεξουαλικής ταυτότητας και του συνδεδεμένου με αυτήν σχεσιακού άγχους.

Λέξεις κλειδιά: αποδοχή – απόρριψη, πατρική απόρριψη, σεξουαλική ταυτότητα, σεξουαλικός προσανατολισμός, ΛΟΑ, σύναψη δεσμού, άγχος, αποφυγή, σχεσιακή προσαρμογή

Romantic relationship adjustment of homosexual and bisexual men and women: the role of sexual identity and parental acceptance

Dimitrios Mougios

Abstract

Adjustment of romantic partners in a dyadic relationship is directly related to the quality of the relationship and, as a consequence, to the quality of their lives (Graham, Liu & Jeziorski, 2006). The present study examined the association of retrospective Parental Acceptance Rejection with Sexual Orientation Identity, Adult Attachment Style in lifelong relationships, and Dyadic Adjustment in the current or most recent close relationships of Gay and Bisexual men and Women (LGB). The empirical expectation of the study was that persons who have experienced higher parental rejection would report higher difficulty in accepting their sexual orientation identity and higher difficulty with accepting sexual orientation identity would be associated to worse relationship adjustment. It was also expected that sexual orientation identity acceptance would indirectly relate to dyadic adjustment through the adult attachment dimensions. Participants were 602 LGB individuals between 15 to 68 years, from urban and metropolitan areas of Greece. Questionnaires were provided online and included (1) demographics, (2) the Lesbian, Gay, and Bisexual Identity Scale (LGBIS) (Mohr & Kendra, 2011), (3) the Revised Experiences in Close Relationships Questionnaire (ECR-R) (Fraley, Waller & Brennan, 2000) (4) the Revised Dyadic

Adjustment Questionnaire (Busby & Dean, 1995) and (6) the short forms of the Adult Parental Acceptance–Rejection Questionnaire (APARQ short) (Rohner, 2005b; Rohner & Khaleque, 2012). To test the basic empirical expectation, the data were subjected to Structural Equation Modeling. Results indicated that persons who had experienced higher parental rejection reported lower self-acceptance of their sexual orientation identity, which in turn related to worse adjustment in their current or more recent relationship. Another finding was that father’s rejection was more strongly associated to the difficulty of self accepting sexual orientation identity. Finally, results suggested that lowest self-acceptance of sexual orientation identity was associated indirectly to worse dyadic adjustment, through relational anxiety. High attachment - avoidance was directly related to worse adjustment in the relationship. Results suggest that parental rejection is more related with the sexual facet of the identity of LGB individuals rather than with relational adjustment per se. However, difficulty in accepting one’s sexual identity seems to be directly and negatively involved with relational adjustment. Counseling for LGB adults and adolescents on relational adjustment should probably focus, in advance, on issues of sexual identity and the relational anxiety associated with it.

Keywords: acceptance-rejection, father rejection, sexual identity, sexual orientation, LGB, attachment, anxiety, avoidance, relationship adjustment

Εισαγωγή

Οι πρωταρχικές εμπειρίες στο πλαίσιο της σχέσης γονέα παιδιού φαίνεται να είναι σε πολλές περιπτώσεις καταλυτικές για την εξέλιξη του προσωπικού και του σχεσιακού μας εαυτού. Στην παρούσα έρευνα διερευνούμε το πώς οι αναμνήσεις αποδοχής ή απόρριψης από τους γονείς μπορεί να συνδέονται με την αυτό-αποδοχή της σεξουαλικής ταυτότητας των ενήλικων ατόμων ομοφυλοφιλικού ή αμφισεξουαλικού προσανατολισμού. Επιπλέον, μελετάμε το πώς η αυτό-αποδοχή του ατόμου ως γκέι, λεσβία ή αμφιφυλόφιλος/η¹ συνδέεται με τη λειτουργικότητα του ατόμου στην παρούσα ή πιο πρόσφατη ερωτική σχέση, μέσω του άγχους και της αποφυγής των ερωτικών συντρόφων εν γένει.

Στην έρευνα μας εστίασαμε στα βιώματα της σφαιρικής αποδοχής ή απόρριψης των παιδιών ως άτομα από τους γονείς, όπως τα ανακαλούν οι συμμετέχοντες στην ενήλικη ζωή. Η σημασία της υποκειμενικής ανάκλησης των γεγονότων έγκειται στο οι συναισθηματικές και γνωστικές μας αντιδράσεις προς τους άλλους, ρυθμίζονται ανάλογα με την ερμηνεία που εμείς θα δώσουμε στη συμπεριφορά των άλλων. Για παράδειγμα, αν η σιωπή του γονέα μετά από μια αταξία του παιδιού, γίνεται αντιληπτή από το παιδί ως τιμωρία, τότε τα συναισθήματα του παιδιού και η συμπεριφορά προς το γονέα θα καθοδηγηθεί από την αίσθησή του παιδιού ότι τιμωρείται. Αντίστοιχα, σε μια ερωτική σχέση αν μετά από μια διαφωνία μεταξύ των συντρόφων, ο ένας αντιλαμβάνεται τη σιωπή του άλλου ως τιμωριτική ο τρόπος που στη συνέχεια θα μιλήσει ή θα συμπεριφερθεί στον σύντροφο του θα κινητοποιηθεί από αυτή την ερμηνεία.

Οι μέχρι τώρα έρευνες έχουν μελετήσει τη στάση των γονέων προς τα παιδιά τους, αφού έχει αποκαλυφθεί ο σεξουαλικός τους προσανατολισμός. Ωστόσο, με την παρούσα έρευνα διερευνούμε το πως η σφαιρική απόρριψη των γονέων για τα παιδιά τους ως άτομα, συνδέεται με τις διεργασίες συγκρότησης της σεξουαλικής ταυτότητας των ΛΟΑ συμμετεχόντων και συγκεκριμένα με την δυσκολία τους να αποδεχτούν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό. Επιπλέον μελετάμε το πώς οι εμπειρίες απόρριψης στην παιδική ηλικία συνδέονται με το άγχος απόρριψης από τους ερωτικούς συντρόφους και την αποφυγή της συναισθηματικής εγγύτητας στις ερωτικές σχέσεις εν γένει, ώστε να διαπιστώσαμε το κατά πόσο οι εμπειρίες αυτές

¹ Στο παρόν κείμενο οι όροι γκέι, λεσβία, αμφισεξουαλικός/η χρησιμοποιούνται εναλλασσόμενοι με τους όρους ομοφυλόφιλος/η και αμφιφυλόφιλος /η.

σχετίζονται με τις δυσκολίες των ΛΟΑ ατόμων να συνάψουν σχέσεις ασφάλειας, να εμπιστευτούν και να ανοιχτούν συναισθηματικά στους συντρόφους τους.

Περαιτέρω λόγοι, που διερευνούμε τη σεξουαλική ταυτότητα και το σεξουαλικό προσανατολισμό, είναι πως στην Ελλάδα έχουν διεξαχθεί ελάχιστες έρευνες που λαμβάνουν υπόψη τη συγκεκριμένη παράμετρο. Μάλιστα, μετά την πρόσφατη νομοθέτηση του συμφώνου συμβίωσης (Ιούνιος 2015), ώστε να περιλαμβάνει και τα ομόφυλα ζευγάρια, αναδύεται εντονότερα η ανάγκη για διερεύνηση των ψυχολογικών παραμέτρων που επηρεάζουν την ευημερία αυτών των ζευγαριών μέσα στις συγκεκριμένες κοινωνικό- πολιτισμικές συνθήκες του Ελλαδικού χώρου. Επομένως, εφόσον, οι εμπειρίες αποδοχής και απόρριψης από τους γονείς επηρεάζουν τη διαμόρφωση της προσωπικής τους ταυτότητας αλλά και το πώς συνάπτουν τις ερωτικές σχέσεις επιλέξαμε τα θεωρητικά πλαίσια της Θεωρίας Διαπροσωπικής Αποδοχής Απόρριψης και της Θεωρίας Σύναψης Ενήλικου Δεσμού ως τα καταλληλότερα για τις ανάγκες της έρευνας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας μπορεί να φανούν χρήσιμα στη συμβουλευτική των ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων, καθώς αναδεικνύουν το ρόλο που έχει παίξει η απόρριψη από τους γονείς τους στη συγκρότηση της σεξουαλικής τους ταυτότητας και των σχεσιακών προτύπων συμπεριφοράς. Οι επαγγελματίες ψυχικής υγείας που εργάζονται με ΛΟΑ άτομα μπορούν να εστιάσουν την θεραπευτική διαδικασία γύρω από τις εμπειρίες γονεϊκής απόρριψης των συμβουλευόμενων τους και να τους βοηθήσουν στην επίλυση των προσωπικών συγκρούσεων που σχετίζονται με τα βιώματα αυτά.

Στο πρώτο κεφαλαίο δίνεται ο εννοιολογικός προσδιορισμός της σχεσιακής προσαρμογής και περιγράφονται οι επιμέρους διαστάσεις που τη συνιστούν. Στο δεύτερο και τρίτο κεφάλαιο αντίστοιχα, ακολουθεί η περιγραφή της Θεωρίας Διαπροσωπικής Αποδοχής Απόρριψης και η σύνδεση της με την προσαρμογή του ατόμου στην ερωτική σχέση. Στο τέταρτο κεφάλαιο, δίνεται ο ορισμός των Διαστάσεων του Άγχους και της Αποφυγής στις ενήλικες σχέσεις και στο πέμπτο κεφάλαιο συζητούνται τα κοινά σημεία και οι διαφορές ανάμεσα στη ΘΔΑΑ και στο Ύψος Σύναψης Ενήλικου Δεσμού στις ερωτικές σχέσεις. Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο ορισμός της ταυτότητας σεξουαλικού προσανατολισμού και στο έβδομο περιγράφεται η σύνδεση της με τη σχεσιακή προσαρμογή. Στο όγδοο κεφάλαιο συζητείται η σύνδεση μεταξύ της ταυτότητας σεξουαλικού προσανατολισμού, της γονεϊκής αποδοχής – απόρριψης, των διαστάσεων Άγχους

Αποφυγής και το ρόλο τους στην προσαρμογή του ατόμου μέσα στην ερωτική σχέση. Στο ένατο και τελευταίο κεφάλαιο της εισαγωγής παρουσιάζεται η εμπειρική προσδοκία της έρευνας μας. Στη συνέχεια ακολουθεί η ερευνητική μέθοδος με την περιγραφή των δημογραφικών στοιχείων των συμμετεχόντων, των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν και της διαδικασίας χορήγησης. Στο δέκατο κεφάλαιο γίνεται η παρουσίαση των αποτελεσμάτων και το ενδέκατο κεφάλαιο αφιερώνεται στη συζήτηση των αποτελεσμάτων, στους περιορισμούς και τις προεκτάσεις που μπορεί να πάρουν μελλοντικές έρευνες.

Προσαρμογή στη σχέση

Χαρακτηριστικό της ανθρώπινης φύσης είναι να επιζητούμε τη σύνδεση και τη σχέση με άλλους ανθρώπους. Μάλιστα σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές η ανάγκη να είμαστε σε μακροχρόνιες σχέσεις, μέσα στις οποίες βιώνουμε θετικά συναισθήματα και ασφάλεια, είναι εγγενής και σχεδόν τόσο σημαντική όσο η ανάγκη μας για φαγητό (Jackson-Dwyer, 2014). Τι σημαίνει όμως είμαι σε σχέση με έναν άλλο άνθρωπο; Ένας ορισμός που μπορεί να δοθεί είναι πως δυο άνθρωποι είναι σε σχέση από τη στιγμή, που ο ένας επηρεάζει τον άλλο αμοιβαία με ένταση, με συχνότητα, ποικιλοτρόπως και με διάρκεια μέσα στο χρόνο (Regan, 2011). Επίσης, είναι πολύ πιθανό στις περισσότερες σχέσεις που συνάπτουν οι άνθρωποι να αλληλεξαρτώνται, να συνδέονται συναισθηματικά και να βρίσκουν μέσα σε αυτές την ικανοποίηση συναισθηματικών και ψυχολογικών αναγκών (Jackson-Dwyer, 2014). Ωστόσο, ο αντίκτυπος που μια σχέση έχει στη ζωή ενός ανθρώπου εξαρτάται από τη σημασία και το βαθμό της αλληλεπίδρασης, με το άλλο μέλος της σχέσης αυτής. Για παράδειγμα, είναι πιο πιθανό η επίδραση ενός γονέα να είναι μεγαλύτερη από εκείνη του μακρινού συγγενή, όπως αντίστοιχα ο μόνιμος ερωτικός σύντροφος αναμένεται να επιδρά περισσότερο στη ζωή του ατόμου, από ότι ένας άγνωστος που συνευρέθηκαν σεξουαλικά μια φορά και ποτέ ξανά (Regan, 2011).

Στην έρευνα μας εστίασαμε το ενδιαφέρον μας στις ερωτικές σχέσεις και συγκεκριμένα στο πως τα μέλη της σχέσης λειτουργούν μέσα σε αυτή και πως αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σε σημαντικούς τομείς που σχετίζονται με την καλή της μακροήμερευση. Ο λόγος που το ενδιαφέρον μας στράφηκε στις ερωτικές σχέσεις είναι πως η ικανοποίηση που αντλούμε από αυτές, συνδέεται με το αίσθημα ευζωίας των ατόμων και τη γενικότερη ικανοποίηση τους από τη ζωή (Røsand, 2010), ενώ την ίδια στιγμή ο τρόπος που αλληλεπιδρούν οι ερωτικοί σύντροφοι, είναι βασικός

παράγοντας που συμβάλλει στη διατήρηση ή λήξη των σχέσεων (Busby, Christensen, Crane & Larson, 1995). Θα μπορούσαμε να πούμε, στο σημείο αυτό ότι η ποιότητα της σχέσης εξαρτάται από την αλληλεπίδραση των μελών της και το πώς επιλέγουν να διαχειριστούν τα ευχάριστα ή δυσάρεστα γεγονότα που προκύπτουν, καθώς επίσης οι επιλογές διαχείρισης αυτών των γεγονότων, σχετίζονται άμεσα με την αίσθηση που τα άτομα έχουν για τον εαυτό τους, με την ιδιοσυγκρασία τους και τα προσωπικά τους βιώματα.

Ο τρόπος που οι σύντροφοι προσαρμόζονται στην σχέση και επηρεάζουν ο ένας τον άλλο μπορεί να οριστεί, σύμφωνα με τον Spanier (1976), ως διαδικασία, παρά ως στατικό χαρακτηριστικό της σχέσης. Η εξέλιξη της διαδικασίας αυτής εξαρτάται από τη διαφορετικότητα των δύο μελών, που μπορεί να προκαλέσει διαφωνίες, προστριβές και εντάσεις ανάμεσα τους. Σχετίζεται ακόμη, με τα προσωπικά άγχη αλλά και με την ικανοποίηση που αισθάνεται ο καθένας ως μέλος της σχέσης, με τα κοινά τους ενδιαφέροντα και το βαθμό συμφωνίας σε σημαντικά θέματα για την μακροήμερευση της σχέσης τους. Η προσαρμογή μέσα στη σχέση δείχνει πώς νιώθουν ο ένας για τον άλλο και βοηθά στη διάκριση των ζευγαριών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες από εκείνα που βιώνουν ικανοποίηση από τη σχέση τους (Busby κ.α., 1995).

Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας σχετικά με την προσαρμογή στην ερωτική σχέση, δεν βρέθηκε σαφής ορισμός. Για το λόγο αυτό, προχωρήσαμε στη διατύπωση ενός λεπτομερούς εννοιολογικού προσδιορισμού, όπως αυτός έμμεσα προκύπτει από την Αναθεωρημένη Κλίμακα Δυαδικής Προσαρμογής των Busby, Christensen, Crane & Larson, J. (1995). Μπορούμε να πούμε ότι η σχεσιακή προσαρμογή ως έννοια και Ψυχολογική διεργασία ορίζεται από τρεις διαστάσεις α) την Ομοφωνία, δηλαδή το βαθμό που οι δυο σύντροφοι συμφωνούν σε σημαντικά θέματα της σχέσης, β) την Ικανοποίηση, που αναφέρεται στο πόσο ικανοποιημένοι νιώθουν υποκειμενικά από τη σχέση τους και τέλος γ) τη Συνοχή, που αφορά το βαθμό εγγύτητας των συντρόφων και το κατά πόσο υιοθετούν κοινές δραστηριότητες. Όταν τα άτομα αναφέρουν υψηλή προσαρμογή στη σχέση, τότε θεωρείται πώς βιώνουν σε αυτήν ικανοποίηση και σταθερότητα. Αντιθέτως, η χαμηλή προσαρμογή στη σχέση συνδέεται με μεγαλύτερη δυσφορία από τη σχέση και περισσότερες πιθανότητες διάλυσης (Busby κ.α., 1995· Crane, Middleton and Bean, 2000).

Η διάσταση της Ομοφωνίας περιλαμβάνει την από κοινού λήψη αποφάσεων για σοβαρά θέματα της σχέσης αλλά και κοινές αποφάσεις για προσωπικά ζητήματα του καθενός ξεχωριστά, όπως οι επαγγελματικές επιλογές. Όταν οι σύντροφοι συμφωνούν μεταξύ τους στα ζητήματα αυτά και οι απόψεις τους συγκλίνουν, αισθάνονται και πιο κοντά ο ένας στον άλλον, δημιουργείται αίσθηση ενότητας και αλληλοσεβασμού, ενώ αλληλο-επιβεβαιώνονται για τον τρόπο που βλέπουν τα πράγματα (Jackson-Dwyer, 2014). Η Ομοφωνία περιλαμβάνει επίσης, τις προσωπικές αξίες των συντρόφων. Ο βαθμός συμφωνίας ή διαφωνίας στις προσωπικές αξίες έχει ιδιαίτερη βαρύτητα για το κλίμα που δημιουργείται μέσα στη σχέση. Μάλιστα οι σχετικές έρευνες (Jackson-Dwyer, 2014· Regan, 2011) καταδεικνύουν πως η ομοιότητα σε δημογραφικούς παράγοντες, μεταξύ δυο ατόμων συμβάλλει στην μεταξύ τους έλξη στα αρχικά στάδια της σχέσης, ενώ στη συνέχεια η συμφωνία τους σε βασικές αξίες και στάσεις ζωής, καθορίζει την εγκαθίδρυση της σχέσης και τη διάρκεια της μέσα στο χρόνο. Ακόμη, στην Ομοφωνία (Busby, κ.α., 1995) συγκαταλέγονται οι εκδηλώσεις στοργής μεταξύ των συντρόφων, όπως η συναισθηματική ανταπόκριση και φροντίδα του ενός προς τον άλλο και οι σεξουαλικές σχέσεις που έχουν αναπτύξει μεταξύ τους. Η ανταπόκριση στα συναισθήματα από το σύντροφο και η έκφραση τρυφερότητας, όταν για παράδειγμα ο ένας βρίσκεται σε ευάλωτη θέση, συμβάλλει στο να αναπτυχθούν αισθήματα ασφάλειας και εμπιστοσύνης μεταξύ τους. Επιπλέον, η συχνότητα και η ποιότητα της σεξουαλικής τους δραστηριότητας συνδέεται με το πόσο κοντά νιώθουν συναισθηματικά και πως επικοινωνούν για τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις. Στο σύνολο τους, οι συμπεριφορές που εκδηλώνουν τη συναισθηματική στοργή από τη μια, και τη σεξουαλική σχέση από την άλλη, έχουν μεγάλη σημασία για την ανάπτυξη και διατήρηση της εγγύτητας (Regan, 2011). Τούτο μπορεί να γίνει αντιληπτό και αντιστρόφως. Η έλλειψη στοργής και εγγύτητας εν γένει, είναι ένας από τους λόγους που συγκρούονται δυο σύντροφοι είτε ετεροφυλόφιλοι είτε ομοφυλόφιλοι, άντρες ή γυναίκες (Kurdek, 1994).

Σύμφωνα με τους Busby κ.α. (1995) η Προσαρμογή στη δυαδική σχέση περιλαμβάνει περαιτέρω και τη διάσταση της Ικανοποίησης. Η Ικανοποίηση συνίσταται από την αίσθηση σταθερότητας που βιώνουν οι σύντροφοι, και με το πόσο συχνές και έντονες είναι οι συγκρούσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους. Η σταθερότητα έχει να κάνει με το κατά πόσο νιώθουν σίγουροι για την επιλογή τους να είναι με τον συγκεκριμένο άνθρωπο και πόσο συχνά η διακοπή της σχέσης έχει

τεθεί ως θέμα συζήτησης μεταξύ τους. Για παράδειγμα, στις ικανοποιητικές μακροχρόνιες σχέσεις παρατηρείται (Jackson-Dwyer, 2014) ότι οι σύντροφοι προβαίνουν σε συμπεριφορές διαχείρισης των συγκρούσεων προκειμένου να αποκαταστήσουν την αίσθηση σταθερότητας και ασφάλειας μετά από μια διαμάχη. Συμπεριφορές που προωθούν τη σταθερότητα (Jackson-Dwyer, 2014) αποτελούν, επί παραδείγματι, τα αιτήματα συγγνώμης για μια προσβλητική συμπεριφορά ή η συνεργασία μετά από ένα καυγά στις δουλειές του σπιτιού, δηλώνοντας, ακόμα και άρρητα με τον τρόπο αυτό πως συνεχίζουν να νοιάζονται ο ένας για τον άλλο και για τη διατήρηση της σχέσης τους. Θα μπορούσαμε να πούμε σε αυτό το σημείο πως η ένταση των συγκρούσεων και των τρόπων που τις διαχειρίζονται σχετίζονται με την εσωτερική συναισθηματική σταθερότητα του ατόμου, με το κατά πόσο μπορεί να διατηρήσει την ψυχραιμία του σε καταστάσεις στρες και από τις δεξιότητες του να διαχειρίζεται τα αισθήματα εχθρότητας που βιώνει προς τους άλλους και δη το σύντρόφό του, ώστε να μη φτάνει σε επιθετική συμπεριφορά προς αυτόν.

Τέλος, η Προσαρμογή στη Δυαδική Σχέση περιλαμβάνει και τη διάσταση της Συνοχής του ζευγαριού (Busby κ.α., 1995), η οποία αναφέρεται στο πόσο συχνά οι σύντροφοι εμπλέκονται σε κοινές δραστηριότητες, εκτός των καθημερινών υποχρεώσεων και των εργασιών που αφορούν το σπίτι. Περιλαμβάνει επίσης και το πόσο συχνά αφιερώνουν χρόνο για να συζητήσουν σε ήπιους τόνους, κοινά θέματα ενδιαφέροντος. Ο αρχικός ορισμός της έννοιας της συνοχής στην Κοινωνική Ψυχολογία (Pittman, Price-Bonham & McKenry, 1983), αναφερόταν στην αίσθηση ομαδικότητας και έλξης που αισθάνονται τα μέλη της ομάδας μεταξύ τους. Έτσι και στις ερωτικές σχέσεις, η συνοχή σχετίζεται άμεσα με την έλξη που αισθάνονται ο ένας για τον άλλον. Τρόπος για να εκφράσουν αυτήν την έλξη είναι και μέσα από την επιλογή τους να περνούν χρόνο μαζί κάνοντας πράγματα για τη διασκέδαση τους, όπως για παράδειγμα να βγουν βόλτα, να κάνουν παρέα ταξίδια ή να αθλούνται μαζί. Επίσης, η επιλογή να μοιράζονται τον ελεύθερο χρόνο τους και να εμπλέκονται σε πράγματα που θα μπορούσαν να κάνουν μόνοι ή με φίλους, συμβάλλει στην ανάπτυξη αισθημάτων εξάρτησης και εγγύτητας των μεταξύ των συντρόφων (Kalmijn & Bernasco, 2001). Ο άλλος παράγοντας που συμβάλλει στην αύξηση της συνοχής μεταξύ των συντρόφων είναι ο τρόπος και τα θέματα συζήτησης για τα οποία επικοινωνούν. Η επικοινωνία θεωρείται από τους πιο σημαντικούς μηχανισμούς που βοηθούν στο να αναπτυχθεί η σχέση και να διατηρηθεί στο χρόνο (Regan, 2011). Μάλιστα, οι σχετικές έρευνες καταδεικνύουν πως άντρες και γυναίκες

επιζητούν οι σύντροφοι τους να έχουν ανεπτυγμένες κοινωνικές δεξιότητες, να δείχνουν το ενδιαφέρον με λεκτικούς και μη λεκτικούς τρόπους και να μπορούν να ανταποκρίνονται στις ψυχολογικές και συναισθηματικές τους ανάγκες, ώστε να καλλιεργείται η εγγύτητα και η δέσμευση μεταξύ τους (Regan, 2011). Η δυνατότητα όμως του ατόμου να αποκρίνεται συναισθηματικά στις στενές του σχέσεις προϋποθέτει ότι το άτομο αυτό γνωρίζει πως είναι να προσφέρει και να λαμβάνει στοργή μέσα σε μια γνήσια στενή σχέση, που χαρακτηρίζεται από σεβασμό (Rohner, 1986/ 2017).

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να πούμε πως στις ερωτικές σχέσεις τα άτομα που είναι σε θέση να προσαρμοστούν και να λειτουργήσουν συντονισμένα με το σύντροφό τους, είναι πολύ πιθανόν να συμφωνούν μαζί του σε θέματα που έχουν ζωτική σημασία για την ευημερία της σχέσης. Επίσης, μοιράζονται τις ίδιες προσωπικές αξίες και συμπεριφέρονται μεταξύ τους με τρόπους που αμοιβαία θεωρούν κατάλληλους, όπως οι τρόποι έκφρασης στοργής, αγάπης και σεξουαλικής έλξης μεταξύ τους. Ένα ακόμα χαρακτηριστικό, της προσαρμογής του ατόμου στην ερωτική του σχέση είναι η αίσθηση ικανοποίησης που βιώνει από αυτή. Η αίσθηση αυτή συνδέεται με το πόσο σίγουρος νιώθει για την επιλογή του συντρόφου του, πόσο σταθερή αντιλαμβάνεται τη σχέση μαζί του και πόσο συχνές και σφοδρές είναι οι συγκρούσεις ανάμεσα τους. Τέλος, η σχεσιακή προσαρμογή σχετίζεται άμεσα και με τους τρόπους που τα άτομα καλλιεργούν την εγγύτητα και το ενδιαφέρον μεταξύ τους μέσα από την ενασχόληση τους σε κοινές ψυχαγωγικές δραστηριότητες και από το χρόνο που αφιερώνουν σε ενδιαφέρουσες συζητήσεις μέσα σε κλίμα σεβασμού και ηρεμίας.

Ωστόσο, τα παραπάνω χαρακτηριστικά της προσαρμογής στην ερωτική σχέση, θεωρούμε πως σχετίζονται άμεσα και με την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου. Δηλαδή το πώς το άτομο θα σχετιστεί με τους άλλους και δη με τον ερωτικό του σύντροφο, συνδέεται άμεσα με το πώς αντιλαμβάνεται και νιώθει για τον ίδιο του τον εαυτό, από το πώς έχει συγκροτηθεί η αίσθηση της ταυτότητας του αλλά και από το πώς έχει διαμορφωθεί η αντίληψη του για τον κόσμο και τους άλλους. Η αίσθηση του εαυτού, η διαμόρφωση των διαστάσεων της ταυτότητας μας και της κοσμοθεωρίας μας εν γένει είναι διεργασίες που κατά την αρχική τους φάση λαμβάνουν μέρος μέσα στο στενό πλαίσιο της οικογένειας (Rohner, 1986/ 2017, 2016). Τα πρότυπα συμπεριφοράς αλλά και τα προσωπικά βιώματα από τη σχέση με τους σημαντικούς άλλους και τα πρόσωπα φροντίδας δίνουν τη βάση για τη

διαμόρφωση της προσωπικότητας μας και των γνωστικών μοντέλων για το τι σημαίνει σχετίζομαι (Fraley, Heffernan, Vicary & Brumbaugh, 2011). Τα βιώματα και οι καταγραφές αυτές θεωρείται πολύ πιθανόν να έχουν μια σημαντική επίδραση στην εξέλιξη του ατόμου από την παιδική ηλικία μέχρι την ενηλικίωση και την τρίτη ηλικία (Mikulincer & Shaver, 2016· Rohner, 2016). Η Διαπροσωπική Θεωρία Αποδοχής – Απόρριψης και η Θεωρία Ύφους του Ενήλικου Δεσμού είναι δυο θεωρίες που επιχειρούν να περιγράψουν, να ερμηνεύσουν και να προβλέψουν το πώς οι εμπειρίες της παιδικής ηλικίας από την σχέση με τα κύρια πρόσωπα φροντίδας συνδέονται με τις σχεσιακές εμπειρίες της ενήλικης ζωής του ατόμου.

Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής- Απόρριψης (Interpersonal Acceptance / Rejection Theory- IPARTheory)

Υπάρχει πληθώρα ψυχολογικών θεωριών και ερευνών που έχουν μελετήσει το πώς συνδέονται οι εμπειρίες κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας με ψυχικές διαταραχές και την προσαρμοστικότητα των ατόμων στην ενήλικη ζωή (Dedeler, Akun and Durak Batigun, 2017). Η Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής Απόρριψης (ΘΔΑΑ) είναι από τις θεωρίες που έχει εστιάσει στη διερεύνηση της διάστασης αποδοχής - απόρριψης στη σχέση γονέα - παιδιού και τις συνέπειες που έχουν οι εμπειρίες αυτές στην παιδική και ενήλικη ζωή. Επίσης, μελετά τη διάσταση αποδοχής – απόρριψης και σε άλλες σημαντικές σχέσεις του ατόμου, όπως τη σχέση παππούδων – εγγονών και μεταξύ ερωτικών συντρόφων (Rohner, 2016).

Σύμφωνα λοιπόν με τον Ronald Rohner (1986/ 2017, 2016, 2012), εισηγητή της Θεωρίας Διαπροσωπικής Αποδοχής –Απόρριψης, πρόκειται για μια θεωρία κοινωνικοποίησης, η οποία βασίζεται σε εμπειρικά δεδομένα, δια των οποίων επιχειρεί να διερευνήσει και να εξηγήσει τις αιτίες, να προβλέψει τις συνέπειες και άλλες παραμέτρους, που σχετίζονται με τη διαπροσωπική αποδοχή και απόρριψη σε όλο τον κόσμο, ανεξάρτητα πολιτισμικού πλαισίου (Rohner, 1986/ 2017, 2016, 2012). Έτσι, σύμφωνα με εμπειρικά δεδομένα που προέρχονται από δεκαετίες συστηματικών ερευνών φαίνεται πως η ΘΔΑΑ εξηγεί κατά μέσο όρο το 21% της διακύμανσης της ψυχολογικής προσαρμοστικότητας των ενηλίκων ανά την υφήλιο (Khaleque & Rohner, 2002· Rohner, 2016, 2012). Ακόμη, τα ευρήματα των ερευνών από την εισήγηση της ΘΔΑΑ, στις αρχές του 1960 μέχρι τώρα δείχνουν, ότι ανεξάρτητα από το κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, το φύλο ή την οικονομική

κατάσταση τα άτομα είτε είναι ενήλικες είτε παιδιά έχουν την τάση να ανταποκρίνονται με παρόμοιους τρόπους, όταν νιώθουν πως αγαπιούνται ή απορρίπτονται από τους σημαντικούς ανθρώπους της ζωής τους (Rohner, 2016, 2012).

Πιο συγκεκριμένα, η ΘΔΑΑ προβλέπει ότι η απόρριψη, που βιώνει το παιδί ή ο ενήλικας από σημαντικούς άλλους στη ζωή, για παράδειγμα τους γονείς επιδρά αρνητικά στην ψυχολογική του ανάπτυξη και λειτουργικότητα. Φαίνεται μάλιστα ότι η σοβαρή και χρόνια γονεϊκή απόρριψη έχει επιδράσεις στη συμπεριφορά, τα συναισθήματα, την κοινωνικότητα και τη γνωστική λειτουργία του ατόμου, περισσότερο από άλλες απορρίψεις που μπορεί να βιώσει κάποιος στη διάρκεια της ζωής του (Rohner, 1986/ 2017; Sultana & Khaleque, 2015).

Τι σημαίνει όμως αποδοχή και τι απόρριψη; Μέσα από ποιες συμπεριφορές το άτομο λαμβάνει το μήνυμα πως το αγαπούν και το αποδέχονται ή αδιαφορούν και το απορρίπτουν; Αρχικά επισημαίνουμε ότι οι συμπεριφορές αυτές μπορεί να μεταφέρουν ρητά και ξεκάθαρα μηνύματα, μπορεί όμως τα μηνύματα αυτά να περνούν και μέσα από συμβολικές συμπεριφορές που έχουν νόημα στην δεδομένη χρονική και πολιτισμική συνθήκη (Rohner, 1986/ 2017). Θεωρούμε πως είναι σημαντική η αναφορά και περιγραφή αυτών των συμπεριφορών για την ανάπτυξη του σκεπτικού της παρούσας έρευνας, καθώς αποτελούν πρότυπο συμπεριφοράς για τα άτομα που τις βιώνουν και είναι πολύ πιθανόν να τις αναπαράγουν με ανάλογο τρόπο μέσα στις ερωτικές τους σχέσεις.

Συγκεκριμένα λοιπόν, βασική έννοια της Θεωρίας Διαπροσωπικής Αποδοχής Απόρριψης είναι η συναισθηματική ζεστασιά (Rohner, 1986/ 2017, 2016, 2012). Η συναισθηματική ζεστασιά αποτελεί διάσταση της γονεϊκότητας και μπορεί να νοηθεί ως ένα συνεχές, στην μια άκρη του οποίου βρίσκεται η αποδοχή και στο άλλο η απόρριψη από το γονέα. Στο συνεχές αυτό υπάρχουν διαβαθμίσεις και ο καθένας μπορεί να τοποθετήσει τον εαυτό του ανάλογα με τα προσωπικά του βιώματα. Στο ένα άκρο βρίσκεται η αποδοχή, η οποία εκφράζεται μέσα από την τρυφερότητα, την αγάπη και τη φροντίδα που εισπράττει ένας άνθρωπος από έναν σημαντικό άλλο, όπως η στοργή που νιώθει το παιδί από το γονέα. Τα αισθήματα αυτά μπορεί να εκφραστούν με λεκτικούς τρόπους όπως ο έπαινος, τα τρυφερά λόγια και οι φιλοφρονήσεις. Μπορεί να εκφράζονται με σωματικούς τρόπους όπως το χάδι, οι αγκαλιές, τα φιλά ή και μέσα από συμβολικές κινήσεις όπως η προσφορά ενός δώρου.

Στο άλλο άκρο του συνεχούς βρίσκεται η απόρριψη του ατόμου προς ένα άλλο, όπως του γονέα προς το παιδί. Η απόρριψη μπορεί να οριστεί ως η απουσία συναισθηματικής ζεστασιάς, έντονη έλλειψη στοργής, τρυφερότητας και αγάπης προς τον άλλο και μπορεί να συνοδεύεται από συμπεριφορές που προκαλούν σωματικό ή / και ψυχολογικό πόνο.

Οι κύριες μορφές που μπορεί να πάρει η απόρριψη είναι τέσσερις (Ibrahim, Rohner, Smith & Flannery, 2015· Rohner 2016, 2018).

Η πρώτη είναι αυτή της ψυχρότητας και της απουσίας συναισθηματικής ζεστασιάς, το ακριβώς αντίθετο δηλαδή του να είναι ένας γονέας φροντιστικός και γεμάτος αισθήματα αγάπης για το παιδί του.

Η δεύτερη είναι αυτή της εχθρότητας και της επιθετικότητας που δέχεται το άτομο (Rohner, 2018, 1986/ 2017, 2016). Η επιθετικότητα αφορά συμπεριφορές που έχουν σκοπό να βλάψουν σωματικά ή/ και ψυχολογικά το άτομο και διακρίνεται σε λεκτικές και μη λεκτικές συμπεριφορές, ενώ μπορεί να εκφραστεί και συμβολικά με τρόπους που έχουν νόημα μέσα στο συγκεκριμένο πολιτισμικό πλαίσιο όπως αποδοκιμαστικές χειρονομίες ή εκφράσεις προσώπου.

Η τρίτη μορφή διαπροσωπικής απόρριψης εκφράζεται με τη μορφή της αδιαφορίας και της παραμέλησης (Rohner 1986/ 2017, 2016). Η αδιαφορία περιγράφει την απουσία ενδιαφέροντος και νοιαξίματος του γονέα προς το παιδί και αποτελεί πολλές φορές έναν από τους λόγους που το παραμελεί, μπορεί όμως η παραμέληση να υποκινείται και από άλλα κίνητρα. Η γονεϊκή παραμέληση, υφίσταται όταν ο γονέας δεν καλύπτει τις ανάγκες του παιδιού, για συναισθηματική, ψυχολογική, σωματική και ιατρική φροντίδα και τις παραβλέπει σκοπίμως. Επίσης, οι ανάγκες του παιδιού μπορεί να παραμελούνται είτε γιατί ο γονέας απουσιάζει ως φυσική παρουσία είτε γιατί παρόλο που είναι παρών δεν είναι ψυχολογικά διαθέσιμος.

Τέλος, η τελευταία μορφή απόρριψης που το άτομο μπορεί να υφίσταται από τους άλλους είναι αυτή της αδιαφοροποίητης απόρριψης (Rohner 1986/ 2017, 2016). Στην περίπτωση αυτή, για παράδειγμα, φαίνεται πως το παιδί φροντίζεται και δεν παρατηρείται κάποια από τις παραπάνω μορφές απόρριψης. Αντικειμενικά όμως η φροντίδα είναι πιθανόν να διεκπεραιώνεται χωρίς την υποκειμενική συμμετοχή του γονέα. Το παιδί το διαισθάνεται και έχει την αίσθηση πως οι γονείς του δεν το αγαπούν και νιώθει πως είναι ανεπιθύμητο. Σε τέτοιες καταστάσεις, το παιδί νιώθει

πως ο γονέας το αποφεύγει, για κάποιον λόγο όμως αδυνατεί να προσδιορίσει το γιατί.

Γονεϊκή Αποδοχή – Απόρριψη και προσαρμογή στις ερωτικές σχέσεις

Οι έρευνες που έχουν διεξαχθεί σε παγκόσμιο επίπεδο καταδεικνύουν πως τα βιώματα της συναισθηματικής ζεστασιάς και της απόρριψης συνδέονται αντίστοιχα, με διάφορες συνέπειες της ψυχολογικής προσαρμογής των ατόμων στην παιδική και ενήλικη ζωή, όπως η ανάπτυξη καταθλιπτικών συμπτωμάτων, παραβατικών συμπεριφορών, χρήση ουσιών. Οι συνέπειες αυτές για τον ψυχισμό των ατόμων οφείλονται σύμφωνα με τους θεωρητικούς στο ότι ως άνθρωποι έχουμε αναπτύξει μια ζωτικής σημασίας ανάγκη για φροντίδα, υποστήριξη, και στοργή από τους σημαντικούς άλλους της ζωής μας, η οποία ισχύει ανεξάρτητα από το πολιτισμικό πλαίσιο (Khaleque & Rohner, 2002· Khaleque & Rohner, 2011α· Khaleque & Rohner, 2011β· Rohner, 1986/2017· Rohner, 2016· Rohner & Rohner, 1980). Όταν η ανάγκη αυτή δεν ικανοποιείται επέρχονται αισθήματα απόρριψης, τα οποία όπως έχει παρατηρηθεί εμπειρικά συμβάλλουν στην ανάπτυξη συγκεκριμένων προδιαθέσεων στην προσωπικότητα (Rohner 1986/ 2017, 2016).

Η ανάπτυξη των προδιαθέσεων αυτών εξαρτάται από την σφοδρότητα της απόρριψης που έχει βιώσει το άτομο, τη διάρκεια της, το πόσο συχνά δεχόταν τις συμπεριφορές αυτές αλλά και από την γενικότερη αλληλεπίδραση της ιδιοσυγκρασίας της προσωπικότητάς του με το περιβάλλον (Rohner, 2018, 1986/ 2017, 2016). Οι προδιαθέσεις μπορούν να νοηθούν ως ένα συνεχές στον ένα πόλο του οποίου βρίσκεται η θετική έκφραση μιας προδιάθεσης και στον άλλο η αρνητική. Επομένως, τα άτομα που έχουν νιώσει να αγαπιούνται και να φροντίζονται είναι πιο πιθανόν να αναπτύξουν τις θετικές εκφάνσεις των προδιαθέσεων, ενώ τα άτομα που έχουν βιώσει απορριπτικές συμπεριφορές είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν τις αρνητικές (Rohner, 2018· Khaleque & Rohner, 2011β). Υπάρχει, ωστόσο πιθανότητα στη ζωή των ατόμων που έχουν φροντιστεί με αγάπη, να συμβούν άλλα γεγονότα που θα δυσκολέψουν την προσωπική τους ανάπτυξη (Rohner 1986/ 2017), ενώ η απόρριψη είναι από μόνη της επαρκής παράγοντας για να προβλέψει ψυχολογικά και συμπεριφορικά προβλήματα με έμμεσο ή άμεσο τρόπο στη ζωή των ατόμων που την βιώνουν (Rohner 1986/ 2017· Rohner & Britner, 2002).

Επομένως, τα άτομα που έχουν βιώσει αποδοχή από τους σημαντικούς άλλους της ζωής τους, είναι πιθανό να βιώνουν λιγότερο έντονα αισθήματα εχθρότητας,

μνησικακίας, θυμού και επιθετικής συμπεριφοράς, σε σχέση με τα άτομα που έχουν απορριφθεί (Rohner, 2018· Khaleque & Rohner, 2011β). Είναι επίσης, πιθανό να αισθάνονται περισσότερο ανεξάρτητα και σίγουρα για τον εαυτό τους, με την έννοια ότι δεν χρειάζονται συνεχή επιβεβαίωση και προσοχή από τους άλλους για να νιώσουν αγαπητά ή για να λάβουν βοήθεια σε συναισθηματικό επίπεδο (Rohner, 1986/ 2017).

Ακόμη, τα άτομα που έχουν μεγαλώσει μέσα σε κλίμα αγάπης από τους γονείς τους, αναπτύσσουν θετική αυτοεκτίμηση και παίρνουν το μήνυμα πως εκτιμώνται και είναι σημαντικά αυτά καθαυτά. κάτι που για παράδειγμα κάνει πιο πιθανή τη διαμόρφωση θετικής αυτοεκτίμησης κατά τη διάρκεια της εφηβείας τους (Yasmin and Hossain, 2014). Επιπλέον, είναι πιθανόν να νιώθουν επαρκή και ικανά να ανταπεξέλθουν σε καθημερινές απαιτήσεις αλλά και στις μεγάλες προκλήσεις της ζωής τους (Rohner, 2018· Khaleque & Rohner, 2011β). Ένα ακόμα χαρακτηριστικό τους είναι η συναισθηματική σταθερότητα που επιδεικνύουν, όχι μόνο στην καθημερινότητα, αλλά και σε καταστάσεις στρες. Η σταθερότητα αυτή τους καθιστά αξιόπιστους και ως ερωτικούς συντρόφους και συμβάλλει στην καλλιέργεια της εμπιστοσύνης μέσα στη σχέση, μειώνοντας παράλληλα την αίσθηση αβεβαιότητας (Theiss, 2018).

Επίσης, τα άτομα που έχουν βιώσει τρυφερότητα και ζεστασιά είναι πιο πιθανό να αναπτύξουν την ικανότητα να ανταποκρίνονται συναισθηματικά στους ανθρώπους με τους οποίους αλληλεπιδρούν (Rohner, 2018· Khaleque & Rohner, 2011β) που σημαίνει ότι είναι σε θέση να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα και τη γενικότερη ψυχολογική κατάσταση του άλλου, ώστε να ρυθμίζουν ανάλογα τη δική τους συμπεριφορά και να δρουν με τον κατάλληλο τρόπο στη συγκεκριμένη περίπτωση (Regan, 2011). Η ικανότητα αυτή μάλιστα, θεωρείται πολύ ελκυστικό χαρακτηριστικό για τον υποψήφιο ερωτικό σύντροφο και παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και διατήρηση της σχέσης, καθότι συντελεί στη διαμόρφωση της ασφάλειας και της εγγύτητας μεταξύ των συντρόφων (Regan, 2011). Τέλος, μια ακόμα, προδιάθεση στην προσωπικότητα των ατόμων αυτών είναι η θετική αντίληψη που διαμορφώνουν για τον εαυτό τους, τους άλλους και τις διαπροσωπικές σχέσεις. Οι άνθρωποι που έχουν βιώματα αποδοχής και έχουν φροντιστεί επαρκώς από τους γονείς τους είναι πιθανό να αισθάνονται μεγαλύτερη ασφάλεια μέσα στον κόσμο και να έχουν πιο αισιόδοξη οπτική για τη ζωή. Η θετική κοσμοθεωρία με την έννοια αυτή προσδίδει στα άτομα την άνεση να έρθουν συναισθηματικά και ψυχολογικά κοντά με

τους συντρόφους τους, χωρίς να ανησυχούν ότι θα τους απορρίψουν ή θα τους εγκαταλείψουν (Hendrick & Hendrick, 2000/2012).

Από την άλλη πλευρά τα παιδιά ή οι ενήλικες που έχουν απορριφθεί είναι πιθανό να αναπτύξουν προδιάθεση για αισθήματα εχθρότητας, επιθετική συμπεριφορά, παθητική επιθετικότητα ή δυσκολία στη διαχείριση του θυμού τους (Rohner, 2018, 2016). Η προδιάθεση αυτή στην προσωπικότητα, εφόσον εκφραστεί, δημιουργεί δυσχέρειες στις προσωπικές σχέσεις του ατόμου (Hendrick & Hendrick, 2000/2012). Η επιθετικότητα και η βία μέσα στις ερωτικές σχέσεις είναι γεγονότα που επιφέρουν αισθήματα φόβου, υπονομεύοντας την ποιότητα της σχέσης. Επίσης, δεν είναι ασυνήθιστο οι σύντροφοι να γίνονται επιθετικοί λεκτικά και σε ακραίες περιπτώσεις να γίνονται και σωματικά βίαιοι, κατά τη διάρκεια ενός καυγά (Regan, 2011). Οι σχετικές έρευνες σε βίαιους άντρες, καταδεικνύουν σύνδεση της έντονης βίας που δέχτηκαν οι ίδιοι στην οικογένεια τους ως παιδιά και στη βίαιη συμπεριφορά που αναπαράγουν προς τη σύντροφο τους (Hendrick & Hendrick, 2000/2012). Ακόμη, η σωματική βία αντρών μέσα στην ερωτική σχέση έχει συσχετιστεί με την έντονη απόρριψη που έχουν βιώσει ως παιδιά από κακοποιητικό πατέρα, ο οποίος μέσα από πρακτικές εξευτελισμού και ντροπιάσματος είχε στόχο να βλάψει την υπό διαμόρφωση αίσθηση εαυτού του παιδιού.

Μια ακόμη προδιάθεση που προβλέπει η ΘΔΑΑ είναι η συναισθηματική αστάθεια του ατόμου που έχει βιώσει απόρριψη (Rohner, 2018, 2016, 1986/2017). Το συναισθηματικά ασταθές άτομο ενδέχεται να έχει απρόβλεπτες και ακραίες συναισθηματικές αλλαγές σε σύντομο χρονικό διάστημα. Είναι επίσης πιθανόν να παρουσιάζει δυσανάλογα υπερβολικές αντιδράσεις σε ήσσονος σημασίας γεγονότα και να χάνει εύκολα την ψυχραιμία του σε καταστάσεις στρες. Μάλιστα η παρορμητικότητα αυτή και η αδυναμία να ρυθμίσει τα αισθήματα θυμού και δυσαρέσκειας που αναδύονται μέσα στην ερωτική σχέση, εμπλέκονται πολλές φορές και στις εκφράσεις λεκτικής και σωματικής βίας προς το σύντροφο του (Hendrick & Hendrick, 2000/2012). Επιπλέον, η έλλειψη συνέπειας στις συναισθηματικές αντιδράσεις του συντρόφου συμβάλλει στην αβεβαιότητα και την έλλειψη ασφάλειας κι εμπιστοσύνης μέσα στην ερωτική σχέση, αυξάνοντας έτσι τις πιθανότητες διάλυσης της (Theiss, 2018).

Επίσης, η γονεϊκή απόρριψη είναι πιθανόν να οδηγήσει στην ανάπτυξη έντονης και δυσλειτουργικής συναισθηματικής εξάρτησης από τους άλλους (Rohner, 2018, 2016, 1986/2017). Η εξάρτηση σύμφωνα με τη ΘΔΑΑ αποτελεί μια ανάγκη

του ατόμου σε κάθε ηλικία για θετική ανταπόκριση, ανακούφιση και υποστήριξη από τους άλλους, από καιρό σε καιρό, και ιδιαίτερα σε περιόδους που αισθάνεται ευάλωτο. Όταν οι γονείς συμπεριφέρονται με απορριπτικό τρόπο και δεν ικανοποιούν την ανάγκη του παιδιού για φροντίδα και ανακούφιση είναι πιθανόν το παιδί να εντείνει τις προσπάθειες του για προσοχή, παίρνοντας έτσι το μήνυμα πως για να του δώσουν σημασία χρειάζεται να υπερβάλλει. Στην ενήλικη ζωή η καταγραφή αυτή μπορεί να ωθήσει το άτομο να αποζητά με υπερβολικό τρόπο και ένταση την προσοχή του ερωτικού του συντρόφου δημιουργώντας συγκρούσεις και αστάθεια μέσα στη σχέση, όπως για παράδειγμα σκηνές ζηλοτυπίας ή απειλών για χωρισμό και άλλων συμπεριφορών που δυσκολεύουν την αλληλεπίδραση κι επικοινωνία μεταξύ τους.

Ωστόσο, αν ακόμη και οι εντονότερες εκκλήσεις του παιδιού δεν βρουν ανταπόκριση από τους γονείς και αυτό που βιώνει είναι μια συνεχής απόρριψη, τότε είναι πιθανό να πάψει να την επιζητά και να κλείσει συναισθηματικά. Η απόσυρση αυτή χρησιμεύει για να προστατεύσει τον εαυτό του από περισσότερο πόνο και ματαίωση, υιοθετώντας έτσι σύμφωνα με τη ΘΔΑΑ τη στάση αμυντικής ανεξαρτησίας (Rohner, 2018, 2016, 1986/2017). Ένας ενήλικας που έχει την προδιάθεση αυτή εξακολουθεί μεν να λαχταρά ζεστασιά και υποστήριξη, όμως πολλές φορές δεν είναι σε θέση να αναγνωρίσει τις ανάγκες του αυτές και κατά συνέπεια να τις επικοινωνήσει. Έτσι, στην περίπτωση της ερωτικής σχέσης είναι πιθανό να μένει σε ένα επιφανειακό επίπεδο χωρίς τη συναισθηματική εγγύτητα που επιφέρουν η αμοιβαία αυτο-αποκάλυψη και ικανοποίηση των συναισθηματικών αναγκών του ενός από τον άλλο σύντροφο (Regan, 2011· Jackson-Dwyer, 2014).

Επιπλέον, η ΘΔΑΑ προβλέπει πως τα άτομα που στην παιδική τους ηλικία έχουν βιώσει έντονες συμπεριφορές απόρριψης από τους γονείς τους είναι πιθανόν μεγαλώνοντας να δυσκολεύονται να ανταποκριθούν με ζεστασιά και τους κατάλληλους αγαπητικούς τρόπους προς τους άλλους, καθότι αυτές οι συμπεριφορές τους είναι βιωματικά και συναισθηματικά άγνωστες (Rohner, 2018, 2016, 1986/2017) όσο κι αν τις γνωρίζουν γνωστικά. Επομένως, μέσα σε μια ερωτική σχέση πιθανόν να έχουν την τάση να αποσύρονται συναισθηματικά και να δυσκολεύονται να δεχτούν και να προσφέρουν αγάπη και φροντίδα στο σύντροφό τους. Επιπλέον, επειδή αδυνατούν να συνδεθούν με την εσωτερική τους ανάγκη για θετική ανταπόκριση δυσκολεύονται και να την αναγνωρίσουν στον ερωτικό τους σύντροφο. Το αποτέλεσμα είναι να συμπεριφέρονται πολλές φορές με απάθεια και ψυχρότητα μέσα

στη σχέση και σε ακραίες περιπτώσεις να εξελίσσονται σε συναισθηματικά «ανάπηρους» για σύναψη στοργικών σχέσεων. Εξάλλου, όπως ειπώθηκε και νωρίτερα οι δεξιότητες του συντρόφου να καταλαβαίνει και να ανταποκρίνεται με στοργή στο σύντροφο του είναι ζωτικής σημασίας για την σύναψη και εξέλιξη της σχέσης (Regan, 2011).

Η γονεϊκή απόρριψη συμβάλλει επίσης στο να αναπτυχθούν αισθήματα χαμηλής αυτοεκτίμησης και αυτεπάρκειας στο άτομο που τη βιώνει (Rohner, 2018, 2016, 1986/2017). Το παιδί που έχει νιώσει να αντιμετωπίζεται από τους γονείς του, ως ανίκανο και ανάξιο να αγαπιέται, είναι πολύ πιθανόν να διαμορφώσει μια αντίστοιχη σφαιρική αίσθηση για τον εαυτό του που χαρακτηρίζεται από θυμό, υποτίμηση, αποδοκιμασία. Στην ενήλικη ζωή και στις ερωτικές σχέσεις, η αρνητική αυτοεκτίμηση σε συνδυασμό με την αίσθηση πως τα πράγματα είναι πέρα από τον έλεγχο του, μπορεί να τον/την ωθήσουν στο να αισθάνεται κατώτερος/η² από τον σύντροφό του, πως δεν αξίζει στοργή και σεβασμό και πως δε θα αγαπηθεί ποτέ πραγματικά. Το αποτέλεσμα είναι να αποφεύγει τη βαθύτερη συναισθηματική εμπλοκή και την οικειότητα με το σύντροφο του και να παραιτείται εύκολα από τη διατήρηση αυτής της σχέσης. Επιπλέον, τα αισθήματα χαμηλής αυτοεκτίμησης και αυτεπάρκειας, συνδέονται με την αίσθηση εαυτού του ατόμου και το πώς βλέπει τους άλλους και τον κόσμο, διαμορφώνοντας έτσι μια αρνητική κοσμοθεωρία (Rohner, 2018, 2016, 1986/2017). Σύμφωνα με την οπτική αυτή οι σχέσεις μπορεί να βιώνονται ως ανασφαλείς και τραυματικές και οι άλλοι επικίνδυνοι. Επομένως, μέσα σε μια ερωτική σχέση το άτομο που έχει αυτήν την κοσμοθεωρία εισέρχεται με φόβο και αμυντική στάση προς τον άλλο, θεωρώντας πως η εγγύτητα μπορεί να γίνει επώδυνη. Έτσι είναι πιθανόν να αποφεύγει τις εκδηλώσεις στοργής, την εμπλοκή σε κοινές δραστηριότητες που μπορεί να τους φέρουν πιο κοντά, ενώ ενδέχεται να προκαλεί περισσότερες συγκρούσεις ως μέσο για να πάρει απόσταση από τη σχέση.

Ακόμη, η ΘΔΑΑ προβλέπει πως τα βιώματα της γονεϊκής αποδοχής - απόρριψης συμβάλλουν στη διαμόρφωση των γνωστικών αναπαραστάσεων του ατόμου (Rohner, 2018, 2016). Οι αναπαραστάσεις αποτελούν αντιλήψεις που φέρει το άτομο είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα και σχετίζονται με την εικόνα που διατηρεί για τον εαυτό του, τους άλλους ανθρώπους και τον κόσμο, γενικότερα. Η διαμόρφωσή τους βασίζεται στα συναισθήματα που έχει νιώσει ως απόρροια

² Για λόγους συντομίας χρησιμοποιούμε το αρσενικό γένος σε άρθρα, αντωνυμίες κι επίθετα αναφερόμαστε όμως και στα δυο φύλα.

σημαντικών βιωμάτων που έχουν συμβεί στο παρελθόν ή και πιο πρόσφατα. Από τις ιδιότητες που έχουν οι νοητικές αναπαραστάσεις είναι το να καθοδηγούν την μνήμη, την προσοχή και την αντίληψη του ατόμου σε αυτές τις εμπειρίες που μοιάζουν οικείες και να παραβλέπει εκείνες που μπορεί να διαφοροποιούνται από όσα ήξερε μέχρι τώρα. Οι νοητικές αναπαραστάσεις έχουν επίσης, την ιδιότητα να δομούν τον τρόπο που το άτομο αντιλαμβάνεται τις νέες εμπειρίες, την ερμηνεία που θα τους δώσει και το πώς τελικά θα αντιδράσει σε αυτές. Στην περίπτωση που τα βιώματα, στα οποία δομούνται είναι δυσάρεστα κι επώδυνα, κάνουν το άτομο να ερμηνεύει τις εμπειρίες του με ανάλογο τρόπο. Για παράδειγμα, το άτομο που έχει μεγαλώσει μέσα σε συγκρούσεις και εντάσεις είναι πιθανό σε μια ερωτική σχέση να εστιάζει περισσότερο στους κανγάδες που έχει με το σύντροφο του και να τους ανακαλεί με μεγαλύτερη ευκολία σε σύγκριση με τις ήρεμες συζητήσεις που έχουν κάνει. Ακόμη, είναι πιθανό το άτομο που έχει βιώσει έντονη απόρριψη να σχετίζεται με ανθρώπους που χρησιμοποιούν παρόμοιες απορριπτικές συμπεριφορές με αυτές που είχε βιώσει στη σχέση με τους γονείς του, γιατί αυτές του είναι οικείες.

Επίσης, σύμφωνα με τη ΘΔΑΑ, είναι πιθανόν η τάση του ατόμου που έχει έντονα βιώματα απόρριψης να αντιλαμβάνεται τον κόσμο χαοτικό, αναξιόπιστο και επικίνδυνο σε συνδυασμό με τις αρνητικές αναπαραστάσεις που διαμορφώθηκαν από τις εμπειρίες αυτές, να το ωθούν στο να προσδοκά και να αντιδρά πολλές φορές να έχει απορριφθεί, ακόμη και σε καταστάσεις που δεν υφίσταται πραγματική απόρριψη από το μέρος του άλλου. Η προδιάθεση αυτή που ωθεί το άτομο σε συνεχή εγρήγορση κι ετοιμότητα να αναμένει, να ερμηνεύει και να αποκρίνεται στη συμπεριφορά των άλλων ακόμη και αν δεν υπάρχει σαφής απορριπτική συμπεριφορά, ορίζεται ως ευαισθησία στην διαπροσωπική απόρριψη (Rohner, 2018, 2016). Όπως είναι επόμενο, το άτομα που έχουν βιώσει έντονη απόρριψη φέρουν τα χαρακτηριστικά αυτά και στις ερωτικές τους σχέσεις με αποτέλεσμα να αισθάνονται μειωμένη ικανοποίηση από αυτές (Downey & Feldman, 1996). Οι παραπάνω θέσεις για τη σύνδεση της αντιληπτής γονεϊκής αποδοχή απόρριψης στην παιδική ηλικία με την ψυχολογική προσαρμογή στην ενήλικη ζωή και τη φύση της σχέσης με τον ερωτικό σύντροφο επιβεβαιώνονται και από εμπειρικά δεδομένα.

Σχετική έρευνα, των Phillips, Wilmoth, Wal, Peterson, Buckley και Phillips (2013), όπου συμμετείχαν 299 φοιτητές, κατέδειξε πως οι συμμετέχοντες που ανέφεραν μια ζεστή, φροντιστική σχέση με τουλάχιστον έναν από τους δυο γονείς, ήταν λιγότερο πιθανό να βιώνουν φόβο εγγύτητας στην ερωτική τους σχέση.

Επιπλέον, τα άτομα που σημείωσαν χαμηλή βαθμολογία στην κλίμακα φόβου εγγύτητας, τις περισσότερες φορές ανέφεραν περισσότερη ζεστασιά και φροντίδα από την πλευρά της μητέρας, καταλήγοντας στο συμπέρασμα, ότι η φύση της σχέσης γονέα- παιδιού έχει μακροπρόθεσμες επιδράσεις στο πως τα άτομα θα βιώσουν τις ερωτικές τους σχέσεις μελλοντικά.

Παρομοίως, η έρευνα των Rohner, Melendez & Kraimer-Rickaby, (2008) σε δείγμα 488 φοιτητών κατέδειξε πως τα βιώματα γονεϊκής αποδοχής συνδέονταν με την ψυχολογική προσαρμογή των ενηλίκων αντρών και γυναικών. Επιπλέον τα βιώματα αποδοχής από τον πατέρα στην παιδική ηλικία διαμεσολαβούσαν μερικώς τη σχέση μεταξύ αντιληπτής αποδοχής από τον ερωτικό σύντροφο και την ψυχολογική προσαρμογή των γυναικών συμμετεχουσών. Οι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα πως οι αναπαραστάσεις που διαμορφώθηκαν στην παιδική ηλικία από την γονεϊκή αγάπη σε συνδυασμό με την αίσθηση πως ο τωρινός τους σύντροφος τους αποδέχεται, ενδέχεται να επιδρούν στην ψυχολογική του προσαρμογή ως ενήλικα.

Αντίστοιχα, στην έρευνα των Parmar και Rohner (2005) σε δείγμα 79 Ινδών νεαρών ενηλίκων βρέθηκε πως τα βιώματα πατρικής αποδοχής στην παιδική ηλικία διαμεσολαβούσαν στη σχέση μεταξύ της αντιληπτής αποδοχής από το σύντροφο και της ψυχολογικής προσαρμογής των συμμετεχόντων. Επίσης βρέθηκε πως η πατρική αποδοχή και όχι η μητρική προέβλεπε την ψυχολογική προσαρμογή για τους άντρες συμμετέχοντες ενώ για τις γυναίκες η αποδοχή και των δυο γονέων αλλά και του συντρόφου προέβλεπαν στατιστικά σημαντικά την ψυχολογική τους προσαρμογή.

Τέλος, παρόμοια ευρήματα βρέθηκαν και στην έρευνα που διεξήγαγε ο Varan (2005) σε δείγμα Τούρκικου πληθυσμού, 245 παντρεμένων ή σε σχέση ατόμων μελετώντας το αν τα βιώματα αποδοχής - απόρριψης από τους γονείς στην παιδική ηλικία συσχετιζόνταν με την αντιληπτή αποδοχή - απόρριψη του συντρόφου στην ενήλικη ζωή. Τα μη ικανοποιημένα από τη σχέση τους άτομα ανέφεραν υψηλότερα επίπεδα γονεϊκής απόρριψης και απόρριψης από τον ερωτικό σύντροφο, σε αντίθεση με τα ικανοποιημένα από τη σχέση τους άτομα που ήταν πιο πιθανό να αναφέρουν υψηλά επίπεδα αντιληπτής αποδοχής από τους γονείς και από τους συντρόφους. Δε βρέθηκε διαφορά ως προς το φύλο των συμμετεχόντων στα επίπεδα αντιληπτής αποδοχής- απόρριψης από γονείς ή συντρόφους.

Ο φόβος ή η άνεση ενός ατόμου να ανοιχτεί συναισθηματικά σε έναν άλλο ώστε να συνάψουν μια ικανοποιητική σχέση, όπου θα εμπλέκονται σε κοινές

δραστηριότητες και θα αλληλεπιδρούν με αμοιβαία στοργή, σεβασμό και αποδοχή, συνδέεται όχι μόνο με τα βιώματα αποδοχής – απόρριψης στη σχέση του παιδιού με το γονέα αλλά και με την ποιότητα του δεσμού που αναπτύσσεται μεταξύ των συντρόφων.

Οι αντιλήψεις και τα συναισθήματα του ατόμου για το τι σημαίνει σχετίζομαι συνδέονται με τον αντίκτυπο των συμπεριφορών από τους γονείς προς τα παιδιά. Το ύφος σύναψης δεσμού όμως στην ερωτική σχέση βασίζεται και αυτό στις πρωταρχικές εμπειρίες του παιδιού με τους γονείς / κύρια πρόσωπα που είχαν αναλάβει τη φροντίδα του. Στην έρευνα μας κρίνουμε πως είναι χρήσιμο να μελετήσουμε και το ύφος σύναψης δεσμού ώστε να διαπιστώσουμε το αν και κατά πόσο η γονεϊκή απόρριψη σχετίζεται με τη γενικότερη στάση των ατόμων προς τις σχέσεις στην ενήλικη ζωή. Με άλλα λόγια ο άνθρωπος που ως παιδί έχει δεχτεί απορριπτικές συμπεριφορές από τους γονείς του, πόσο άνετος και διατεθειμένος νιώθει να συνδεθεί συναισθηματικά με τον σύντροφό του, ώστε να δημιουργήσει μια ασφαλή ερωτική σχέση ως ενήλικας;

Ύφος Σύναψης Ενήλικου Δεσμού: Οι διαστάσεις του άγχους και της αποφυγής

Οι Hazan και Shaver (1987) είναι από τους πρώτους ερευνητές που επιχείρησαν να διερευνήσουν την ερωτική σχέση μεταξύ ενηλίκων, βασίζοντας τις έρευνες τους στις εργασίες των Bowlby και Ainsworth γύρω από την ανάπτυξη του ύφους δεσμού μεταξύ παιδιού – κύριου προσώπου φροντίδας. Αυτό που πρότειναν οι Hazan και Shaver είναι ότι το σύστημα δεσμού που καθοδηγεί τα παιδιά να αναπτύξουν δεσμό με τα κύρια πρόσωπα φροντίδας καθοδηγεί αντίστοιχα και τους ενήλικες να αναπτύξουν δεσμό με τους ερωτικούς συντρόφους τους, ώστε να εξασφαλίσουν την εγγύτητα, το ασφαλές καταφύγιο και την ασφαλή βάση που χρειάζονται για την συναισθηματική και ψυχολογική επιβίωση τους. Επιπλέον όμως, στην ερωτική σχέση υπάρχει αμοιβαία φροντίδα μεταξύ συντρόφων και όχι μονομερής όπως στη σχέση φροντιστή - παιδιού και σχεδόν πάντα υπάρχει σεξουαλική σχέση μεταξύ των συντρόφων (Fraley, 2018· Hendrick & Hendrick, 2000 / 2012).

Μετά τις αρχικές έρευνες στη σύναψη ερωτικού δεσμού, πολλοί ακόμη ερευνητές επιχείρησαν να μελετήσουν τη σύναψη δεσμού χρησιμοποιώντας διάφορους εννοιολογικούς προσδιορισμούς είτε κατηγορίες είτε διαστάσεις (Fraley, 2018· Hendrick & Hendrick, 2000 / 2012· Mikulincer & Shaver, 2016). Σταδιακά,

ωστόσο κατέστη σαφές πως στη βάση όλων των κλιμάκων αυτό-αναφοράς που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση της σύναψης δεσμού στην ενήλικη ζωή, υπάρχουν δυο συγκεκριμένες διαστάσεις, της Αποφυγής και του Άγχους (Mikulincer & Shaver, 2016). Μάλιστα, η προσέγγιση αυτή θεωρείται καταλληλότερη όσον αφορά τη μελέτη του ενήλικου δεσμού (Brennan, Clark & Shaver, 1998· Hendrick & Hendrick, 2000 / 2012).

Συγκεκριμένα, η διάσταση της Αποφυγής (Fraley, 2018· Mikulincer & Shaver, 2016) αναφέρεται στην τάση του ατόμου να διατηρεί συναισθηματική απόσταση από τον ερωτικό σύντροφο, ενώ αισθάνεται δυσφορία, όταν νιώθει την εγγύτητα και την εξάρτηση να αναπτύσσεται μεταξύ τους. Επίσης, το άτομο με υψηλή Αποφυγή όταν βρίσκεται σε περιστάσεις που προκαλούν στρες και ανασφάλεια μέσα στην ερωτική σχέση, όπως για παράδειγμα μια σύγκρουση, έχει την τάση να συμπεριφέρεται με τρόπους που φθείρουν παρά βοηθούν στη διατήρηση της σχέσης. Η διάσταση του Άγχους (Fraley, 2018· Mikulincer & Shaver, 2016) αναφέρεται από τη μια στα αισθήματα του ατόμου να έρθει συναισθηματικά κοντά με το σύντροφό του και να λάβει φροντίδα και υποστήριξη και από την άλλη περιγράφει τους φόβους και τις ανησυχίες του ατόμου μην εγκαταλειφθεί ή απορριφθεί από το σύντροφο του. Τα άτομα που βιώνουν Άγχος έχουν την τάση να συμπεριφέρονται με έντονους και υπερβολικούς τρόπους όταν αισθάνονται πως η σχέση κινδυνεύει. Για παράδειγμα μπορεί να εκφράζουν έντονη ζήλεια ή έντονο έλεγχο προς το σύντροφο τους, προσπαθώντας να μειώσουν το στρες που αισθάνονται. Τα άτομα που χαρακτηρίζονται από χαμηλά επίπεδα αποφυγής και άγχους ορίζονται ως ασφαλή (Mikulincer & Shaver, 2016). Τα ασφαλή άτομα αισθάνονται εμπιστοσύνη και ασφάλεια προς τον ερωτικό τους σύντροφο. Είναι άνετα με την συναισθηματική εγγύτητα και την αλληλεξάρτηση μέσα στην σχέση και σε καταστάσεις στρες επιλέγουν συμπεριφορές που προωθούν τη διατήρηση της σχέσης.

Οι έρευνες που μελετούν τη σύνδεση άγχους και αποφυγής στις ενήλικες σχέσεις με την ποιότητα των σχέσεων, σε δείγμα ετεροφυλόφιλων ατόμων καταδεικνύουν ότι οι διαστάσεις αυτές συσχετίζονται με χαμηλότερη ικανοποίηση από τη σχέση και περισσότερο αρνητικές εμπειρίες, σε σύγκριση με τα άτομα που αναφέρουν ασφαλή δεσμό (Mohr & Jackson, 2016). Επίσης, το ύφος σύναψης δεσμού του ατόμου φαίνεται να συνδέεται με την επιλογή του ερωτικού συντρόφου του (Mohr & Jackson, 2016) Τα ευρήματα σχετικών ερευνών σε ετεροφυλόφιλα και ομοφυλόφιλα ζευγάρια δείχνουν πως τα άτομα με υψηλό άγχος δεσμού τείνουν να

συνάπτουν σχέση με άτομα που έχουν υψηλή αποφυγή κάτι που ενδεχομένως συμβαίνει γιατί αναζητούν εκείνους που επιβεβαιώνουν τις αναπαραστάσεις που έχουν σχηματίσει για το δεσμό και τη φύση των σχέσεων (Mohr, Selterman and Fassinger, 2013). Επίσης το ύψος δεσμού των δυο συντρόφων συνδέεται με την ποιότητα της σχέσης, όπως για παράδειγμα καταδεικνύεται στην έρευνα που διεξήγαγαν οι Mohr κ.α. (2013) σε 274 ζευγάρια γυναικών και 188 ζευγάρια αντρών, 34 γυναικών και 39 αντρών σε ομόφυλες σχέσεις. Σε αυτή διαπίστωσαν πως όταν και οι δυο σύντροφοι είχαν υψηλό άγχος δεσμού είχαν χαμηλό δείκτη στους παράγοντες που προβλέπουν την ποιότητα της σχέσης (ικανοποίηση, δέσμευση, εμπιστοσύνη, καθημερινές συζητήσεις) και υψηλό δείκτη στην ένταση των προβλημάτων και της προβληματικής επικοινωνίας.

Η διαμόρφωση του ύψους σύναψης δεσμού στην παιδική ηλικία εξαρτάται από τη συμπεριφορά του προσώπου φροντίδας και συγκεκριμένα από το κατά πόσο θα δείξει ευαισθησία και θα ανταποκριθεί με συνέπεια στις εκκλήσεις του παιδιού για εγγύτητα, προστασία και ανακούφιση, μέσα στο χρόνο (Cassidy, 2016· Mikulincer & Shaver, 2016· Hughes, Blom, Rohner & Britner, 2005). Για παράδειγμα αν η μητέρα, ως κύριο πρόσωπο φροντίδας δεν ανταποκρίνεται στο κλάμα του παιδιού ώστε να καθησυχαστεί και να νιώσει ασφαλές ή αν η ανταπόκριση είναι ασυνεπής και χωρίς ευαισθησία τότε είναι πολύ πιθανό να αναπτυχθεί ανασφαλής δεσμός στο παιδί. Σε περιπτώσεις που τα πρόσωπα δεσμού αποδεικνύονται ασυνεπή στις προσδοκίες του παιδιού για φροντίδα και προστασία είναι πολύ πιθανό το παιδί να ενσωματώσει αυτές τις αναμνήσεις, τα δυσάρεστα αισθήματα και τις πεποιθήσεις που απορρέουν από αυτές τις εμπειρίες, σε αρνητικές αναπαραστάσεις για τον εαυτό του, τους άλλους και τις σχέσεις (Cassidy, 2016· Mikulincer & Shaver, 2016). Αντιθέτως, όταν τα κύρια πρόσωπα φροντίδας ανταποκρίνονται με συνέπεια και ευαισθησία στις ανάγκες του παιδιού οι αναπαραστάσεις που διαμορφώνονται αντανακλούν την ασφάλεια και την εμπιστοσύνη που έχει βιώσει στη σχέση με τους φροντιστές του (Cassidy, 2016· Mikulincer & Shaver, 2016). Στην Θεωρία Δεσμού οι νοητικές αυτές αναπαραστάσεις ορίζονται ως ενεργά μοντέλα επεξεργασίας και αποτελούν σημείο σύγκλισης με τις νοητικές αναπαραστάσεις που περιγράφει η Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής – Απόρριψης (Cassidy, 2016· Hendrick & Hendrick, 2000 / 2012· Mikulincer & Shaver, 2016).

Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής και Άγχος – Αποφυγή στις Ενήλικες Σχέσεις

Τα ενεργά μοντέλα επεξεργασίας του σχετίζεσθαι και οι νοητικές αναπαραστάσεις αποδοχής -απόρριψης διαμορφώνονται κάτω από παρόμοιες συνθήκες και έχουν παρόμοιες ιδιότητες στην παιδική και ενήλικη ζωή (Khaleque, 2015· Ripoll-Núñez and Carrillo, 2016· Rohner, Melendez & Kraimer-Rickaby, 2008). Συγκεκριμένα και οι δυο τύποι νοητικών δομών διαμορφώνονται μέσα από τα βιώματα του παιδιού με τα κύρια πρόσωπα φροντίδας και καθοδηγούν εν μέρει ασυνείδητα και εν μέρει συνειδητά την αντίληψη, την μνήμη, την ερμηνεία και τη συμπεριφορά του ατόμου στις νέες σχέσεις που συνάπτει συμπεριλαμβανομένου των ερωτικών (Hughes, Blom, Rohner & Britner, 2005· Rohner, Melendez & Kraimer-Rickaby, 2008). Οι νοητικές δομές που διαμορφώνονται μέσα από την σχέση με απορριπτικούς γονείς είναι πιθανό να οδηγήσουν στην ανάπτυξη της αίσθησης του ατόμου πως ο κόσμος είναι επικίνδυνος, ασυνεπής και αναξιόπιστος (Rohner, 2018, 2016). Αντίστοιχα, οι πρώιμες εμπειρίες με αναίσθητα και μη ανταποκρινόμενα στις ανάγκες του παιδιού πρόσωπα δεσμού συμβάλλουν στη διαμόρφωση εσωτερικών μοντέλων επεξεργασίας (Fraleay, 2018), ώστε στην ενήλικη ζωή το άτομο να νιώθει φόβο πως οι σημαντικοί άλλοι, όπως οι ερωτικοί σύντροφοι, θα τον εγκαταλείψουν και δε θα είναι διαθέσιμοι να ανταποκριθούν στις συναισθηματικές του ανάγκες για εγγύτητα και στοργή. Επίσης, οι νοητικές αναπαραστάσεις του ατόμου που έχει νιώσει απόρριψη από τους γονείς του, καθορίζουν την αίσθηση για τον εαυτό κάνοντας το να νιώθει ανεπαρκής και ανάξιος, ανίκανος να αγαπηθεί ή εκτιμηθεί από τους άλλους (Rohner, 2018, 2016). Παρομοίως, συμβαίνει και με τα εσωτερικά μοντέλα επεξεργασίας, όταν για παράδειγμα ένα άτομο έχει αντιμετωπίσει στην παιδική του ηλικία αναίσθητα πρόσωπα φροντίδας, είναι πολύ πιθανό να αναπτύξει ένα αρνητικό μοντέλο για τον εαυτό του (Hendrick & Hendrick, 2000 / 2012). Ένα μοντέλο σύμφωνα με το οποίο υποτιμά τον εαυτό του συγκριτικά με τους άλλους, νιώθει πως δεν αξίζει να αγαπηθεί, με αποτέλεσμα η ερωτική σχέση να βιώνεται ως επισφαλής και εν δυνάμει τραυματική.

Τα βιώματα γονεϊκής αποδοχής – απόρριψης από την μια και η ανάπτυξη του ενήλικου ύφους δεσμού από την άλλη φαίνεται να συνδέονται στη βάση των νοητικών δομών γύρω από τον εαυτό, τον άλλον και το σχετίζεσθαι, επιδρώντας στην ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου μέσα στην ερωτική σχέση (Rohner κ.α., 2008). Μάλιστα, μια σχετική έρευνα σε δείγμα 488 φοιτητών Αμερικάνικου πληθυσμού, που πραγματοποιήθηκε από τους Rohner, Melendez & Kraimer-Rickaby (2008) προς διερεύνηση της παραπάνω θέσης κατέδειξε μεταξύ άλλων ότι η αποδοχή από τον

πατέρα και τη μητέρα, που είχαν βιώσει ως παιδιά, συνδεόταν με την ψυχολογική τους προσαρμογή στην ερωτική τους σχέση. Επίσης, για τις γυναίκες συμμετέχουσες και μόνο, βρέθηκε πως η αποδοχή από τον πατέρα στην παιδική ηλικία διαμεσολαβούσε την ψυχολογική τους προσαρμογή τους στην ερωτική σχέση και την αντίληψη ότι ο σύντροφός τους, τις αποδέχεται. Όταν οι γονείς, ως πρωταρχικά πρόσωπα δεσμού εκφράζουν συναισθηματική ζεστασιά, τότε συγχρόνως καλλιεργούν και την αίσθηση ασφάλειας στα παιδιά τους. Έτσι, τα άτομα στην ενήλικη ζωή είναι πιθανό να αναζητούν και να αναπτύσσουν ασφαλή δεσμό με τους ερωτικούς τους συντρόφους, ακολουθώντας συνειδητά ή ασυνειδητά τα μοντέλα του σχετιζέσθαι που έχουν καταγράψει από τη σχέση με τους γονείς τους (Mikulincer & Shaver, 2016). Ο κρίκος που συνδέει τη συμπεριφορά των γονιών και την αίσθηση αποδοχής μέσα στην ερωτική σχέση φαίνεται να είναι οι νοητικές δομές του ατόμου (Rohner κ.α., 2008). Η διαμόρφωση θετικών νοητικών δομών για τον εαυτό και τη σχέση με τους άλλους καθοδηγεί το άτομο στη σύναψη αντίστοιχων σχέσεων στην ενήλικη ζωή. Οι εμπειρίες απόρριψης και ανεπαρκούς φροντίδας από τους γονείς συμβάλλουν στη διαμόρφωση αρνητικών αναπαραστάσεων που ωθούν το άτομο στην αναπαραγωγή ανάλογων ανασφαλών σχέσεων στην ενήλικη ζωή.

Ένα επιπλέον σημείο σύνδεσης των βιωμάτων απόρριψης στην παιδική ηλικία με τις διαστάσεις του Άγχους και Αποφυγής στις ενήλικες σχέσεις θεωρούμε πως είναι ο φόβος του ατόμου να έρθει συναισθηματικά και ψυχολογικά κοντά με έναν άλλο άνθρωπο και να αναπτύξει μαζί του αισθήματα εγγύτητας. Στην ΘΔΑΑ ο φόβος της εγγύτητας (Rohner, 2018) περιγράφει την απροθυμία και την έντονη ανησυχία του ατόμου να μοιραστεί τις βαθύτερες σκέψεις και συναισθήματα με κάποιον σημαντικό άλλο. Το άτομο φοβάται πως με το μοίρασμα προσωπικών πληροφοριών γίνεται ευάλωτο και ανασφαλές και ως εκ τούτου μπορεί να πληγωθεί συναισθηματικά. Αντίστοιχα, η διάσταση της Αποφυγής του ενήλικου δεσμού (Fraley, Heffernan, Vicary, & Brumbaugh, 2011) αναφέρεται στη δυσκολία του ατόμου να στραφεί για βοήθεια στο σύντροφο του σε ώρες ανάγκης, να συζητήσει μαζί του για προβλήματα που τον απασχολούν και να του αποκαλύψει τα πραγματικά του συναισθήματα να δείξει με άλλα λόγια την ευάλωτη πλευρά του εαυτού του και να ανοιχτεί συναισθηματικά.

Τέλος, θεωρούμε πως η προδιάθεση της Διαπροσωπικής Ευαισθησίας στην Απόρριψη (Rohner, 2018) και η διάσταση του Άγχους στις ενήλικες σχέσεις είναι ένα ακόμα σημείο σύνδεσης μεταξύ των δυο θεωριών. Η ευαισθησία στην απόρριψη

περιγράφει την τάση του ατόμου να προσδοκά διαρκώς πως οι άλλοι θα το απορρίψουν και συχνά ερμηνεύει ως απορριπτικές τις συμπεριφορές τους ακόμη κι αν δεν είναι. Έτσι, όμως το άτομο είναι σε συνεχή εγρήγορση, αντιμετωπίζοντας δυσκολία να εμπιστευτεί τους άλλους και να συνάψει ικανοποιητικές σχέσεις (Fuller & Rutter, 2017). Παρομοίως, η διάσταση του Άγχους στην ερωτική σχέση (Mikulincer & Shaver, 2016) περιγράφει το φόβο του ατόμου ότι δεν είναι άξιο να αγαπηθεί και την αγωνία του πως ο σύντροφος του θα τον εγκαταλείψει, χωρίς να νοιάζεται πραγματικά για αυτόν και για τη σχέση τους.

Ωστόσο, πέρα από τα κοινά σημεία των δυο θεωριών, υπάρχουν και ορισμένες διαφορές. Μια βασική διαφορά είναι το πώς προσεγγίζουν εννοιολογικά τις σχέσεις δεσμού (Rohner κ.α., 2008). Η ΘΔΑΑ εστιάζει σε συγκεκριμένα συναισθήματα και συμπεριφορές με τις οποίες αλληλεπιδρούν τα άτομα μέσα σε συγκεκριμένες σχέσεις (π.χ. γονέα-παιδιού). Σε αντίθεση η Θεωρία Δεσμού, περιγράφει πιο γενικευμένες προδιαθέσεις του ατόμου να συνάπτει σχέσεις με τους άλλους μέσα από ασφαλείς ή ανασφαλείς δεσμούς, καθόλη τη διάρκεια της ζωής του. Μια ακόμα διαφορά που θεωρούμε πως υπάρχει μεταξύ των δυο θεωριών είναι το ύψος σύναψης δεσμού είναι πιο εύκολο να ανακληθεί αφού αφορά άμεσα τις τωρινές σχέσεις του ατόμου ενώ ενίοτε μπορεί να εκδηλωθεί με αισθήματα γενικευμένου άγχους ή κοινωνικής ιδιαιτερότητας ενώ οι εμπειρίες αποδοχής- απόρριψης από τους γονείς είναι πιο δύσκολο να ανακληθούν από τους ενήλικες.

Στην παρούσα έρευνα η μελέτη του ύψους δεσμού θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε πώς το άτομο αντιλαμβάνεται την ερωτική σχέση και τον τρόπο με τον οποίο μπαίνει σε αυτή. Για παράδειγμα ένα άτομο που έχει γενικευμένες ανησυχίες ότι ο εκάστοτε ερωτικός του σύντροφος θα τον εγκαταλείψει, είναι πιθανόν να βρίσκεται σε εγρήγορση για σημάδια απόρριψης ακόμη κι αν αυτά δεν υπάρχουν.

Οι Khaleque και Hussain (2018) στην έρευνα τους για τη σχέση μεταξύ των αναμνήσεων γονεϊκής αποδοχής απόρριψης, του φόβου εγγύτητας και της ψυχολογικής προσαρμογής σε δείγμα 362 ενηλίκων Πακιστανικής καταγωγής βρήκαν, ότι οι ενήλικες που βίωσαν απόρριψη και από τους δυο γονείς αντιμετώπιζαν μεγαλύτερη ψυχολογική δυσπροσαρμοστικότητα, μεγαλύτερο άγχος στις διαπροσωπικές τους σχέσεις και μεγαλύτερο φόβο εγγύτητας σε σύγκριση με τους ενήλικες που είχαν βιώματα γονεϊκής αποδοχής. Ακόμη, σε έρευνα που διεξήχθη σε δείγμα 273 Ισπανών ενηλίκων (Izquierdo-Sottorio & Carrasco, 2018) τα ευρήματα

κατέδειξαν πως τα βιώματα πατρικής απόρριψης συνδέονταν με υψηλότερα επίπεδα φόβου εγγύτητας, μόνο για τους άντρες συμμετέχοντες, ενώ οι άντρες που είχαν βιώματα συναισθηματικής ζεστασιάς από τον πατέρα ανέφεραν σημαντικά μικρότερα επίπεδα φόβου εγγύτητας.

Επιπλέον, η μετα-ανάλυση των Filus, Rohner, Melendez-Rhodes, Kuyumcu, Machado, Roszak, Hussain, Chyung, Senese, Daneshmadi, Ashdown, Giovazolias, Glavak-Tkalic, Chen και Kamal (2018) σε δείγμα 3.483 νεαρών ενηλίκων, καταδεικνύει ότι οι αναμνήσεις της γονεϊκής απόρριψης στην παιδική ηλικία συνδέονται με την ψυχολογική δυσπροσαρμοστικότητα του ατόμου στην ενήλικη ζωή, δηλαδή με την διαμόρφωση συγκεκριμένων προδιαθέσεων στην προσωπικότητα του. Η δυσπροσαρμοστικότητα αυτή σχετίζεται με την ανάπτυξη άγχους να σχετιστεί και κατ' επέκταση με το φόβο του ατόμου για συναισθηματική και ψυχολογική εγγύτητα.

Φτάνοντας στο τέλος αυτού του κεφαλαίου επισημαίνουμε ότι τα βιώματα απόρριψης συνδέονται με τη διαμόρφωση της αίσθησης εαυτού και τη συγκρότηση της προσωπικής ταυτότητας, στην ενήλικη ζωή (Rohner, 1986 / 2001). Παράλληλα η γονεϊκή απόρριψη στην παιδική ηλικία συνδέεται με τις διαστάσεις Άγχους και Αποφυγής στην ερωτικές σχέσεις, μέσα από την ανάπτυξη αρνητικών νοητικών αναπαραστάσεων για τον εαυτό και τις σχέσεις με τους άλλους.

Σημαντικό όμως μέρος της προσωπικής ταυτότητας είναι και η διάσταση της σεξουαλικότητάς του ατόμου και πιο συγκεκριμένα της ταυτότητας σεξουαλικού προσανατολισμού, η οποία συνδέεται άμεσα με την συμπεριφορά του μέσα στην ερωτική σχέση (Mohr & Daly, 2008; Moradi, Mohr, Worthington & Fassinger, 2009). Τι είναι όμως η ταυτότητα σεξουαλικού προσανατολισμού;

Σεξουαλική ταυτότητα και σεξουαλικός προσανατολισμός ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων

Η σεξουαλική ταυτότητα σύμφωνα με τους Moradi, Mohr, Worthington & Fassinger (2009) αποτελεί διάσταση της σεξουαλικότητας, αφορά τη διαδικασία κατά την οποία το άτομο συνειδητοποιεί την ηθική διάσταση και τις αξίες που διατηρεί στη σεξουαλική του ζωή, τις σεξουαλικές του ανάγκες και πρακτικές καθώς και τους τρόπους που επιλέγει να εκφράσει τη σεξουαλικότητα του. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός αποτελεί μια συγκεκριμένη διάσταση της σεξουαλικότητας του

ανθρώπου και σχετίζεται με το φύλο του ατόμου από το οποίο έλκεται (APA, 2012· Moradi, κ.α, 2009).

Η συγκρότηση της σεξουαλικής ταυτότητας του ομοφυλόφιλου ή αμφιφυλόφιλου ατόμου είναι πολλές φορές μια διαδικασία που περιπλέκεται λόγω του κοινωνικού στίγματος και της περιθωριοποίησης των ατόμων αυτών (Mohr & Kendra, 2012· Rosario, Schrimshaw, Hunter & Braun, 2006). Φαίνεται σε τέτοιες περιπτώσεις πως το άτομο βιώνει εσωτερική ασυνέπεια μεταξύ των αισθημάτων έλξης για άτομα του ίδιου φύλου, των σκέψεων του πως αυτή η έλξη είναι μη φυσιολογική, καταλήγοντας τελικά να συνάπτει σχέσεις με ετερόφυλα άτομα προκειμένου να ταιριάζει με τις επιταγές του κοινωνικού περιβάλλοντος, ακόμα κι αν αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα συναισθήματα του ή τον σεξουαλικό του προσανατολισμό (Kemer, Demirtaş, Pope & Ummak, 2016· Rosario κ.α., 2006). Η διαμόρφωση λοιπόν, της σεξουαλικής ταυτότητας των ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων ενέχει προσωπικές πτυχές, που περιγράφουν πώς το άτομο βλέπει και προσδιορίζει τον εαυτό του και κοινωνικές, που αφορούν τον τρόπο που συμπεριφέρεται και παρουσιάζεται στους άλλους ως άτομο με συγκεκριμένο προσανατολισμό (Kemer κ.α., 2016).

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω παραμέτρους επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε ένα πολυδιάστατο μοντέλο περιγραφής της σεξουαλικής ταυτότητας. Τα πολυδιάστατα μοντέλα επιχειρούν να περιγράψουν και να εξηγήσουν τη διαμόρφωση της σεξουαλικής ταυτότητας ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων λαμβάνοντας υπόψη συναισθηματικές και γνωστικές διεργασίες του ατόμου, αλλά και τις κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες μέσα στις οποίες ζει. Τα μοντέλα αυτά αντιμετωπίζουν, έτσι τη διαμόρφωση της σεξουαλικής ταυτότητας ως διαδικασία που διαρκεί σε όλη τη ζωή του ανθρώπου και σχετίζεται άμεσα με το περιβάλλον του (Kemer κ.α., 2016· Wang, Schale & Broz, 2010).

Οι Mohr και Kendra (2011) διαμόρφωσαν ένα ανάλογο μοντέλο που περιγράφει την ταυτότητα του σεξουαλικού προσανατολισμού ως σύνθεση οχτώ κοινωνιοψυχολογικών διαστάσεων. Οι διαστάσεις αυτές είναι α) οι Ανησυχίες Αποδοχής που αφορούν το φόβο του ατόμου πως θα στιγματιστεί και θα απορριφθεί λόγω του σεξουαλικού του προσανατολισμού, β) τα Κίνητρα Απόκρυψης που σχετίζονται με την ανησυχία του και τις προσπάθειές του να κρατήσει κρυφή την ιδιωτική του ζωή ως ομοφυλόφιλο ή αμφιφυλόφιλο άτομο γ) η Αβεβαιότητα της σεξουαλικής ταυτότητας που αφορά το κατά πόσο αισθάνεται μπερδεμένο για το

ποιος είναι ο σεξουαλικός του προσανατολισμός δ) η Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα³, που αφορά την εσωτερίκευση του στίγματος και την απόρριψη του ίδιου του εαυτού λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ε) η Δυσκολία Αυτό-αποδοχής της ταυτότητας, η οποία αναφέρεται στο κατά πόσο η διαδικασία αποδοχής του προσανατολισμού υπήρξε μακρόχρονη και επώδυνη για το άτομο στ) η Ανωτερότητα που μπορεί να αισθάνεται ένα ομοφυλόφιλο ή αμφιφυλόφιλο άτομο έναντι των ετεροφυλόφιλων ζ) η Επιβεβαίωση που αναφέρεται στην θετική αίσθηση του ατόμου να είναι και να ανήκει στην ομοφυλοφιλική - αμφιφυλοφιλική κοινότητα και τέλος η) η Κεντρικότητα που αναφέρεται στο πόσο κεντρική θέση στην προσωπική ταυτότητα και τη ζωή του έχει ο σεξουαλικός του προσανατολισμός.

Οι παραπάνω διαστάσεις ανάλογα με το βαθμό και την ένταση που βιώνονται από το άτομο εμπλέκονται στην ψυχολογική του λειτουργικότητα, στο αίσθημα ευζωίας του, στο κατά πόσο μπορεί να διαχειριστεί την προκατάληψη και την απόρριψη του κοινωνικού περιβάλλοντος αλλά και στην ποιότητα των σχέσεων με το περιβάλλον γενικότερα και στην ερωτική του σχέση ειδικότερα (Mohr & Kendra, 2011), θέμα που αναπτύσσουμε παρακάτω.

Σεξουαλική ταυτότητα και προσαρμογή στην ερωτική σχέση

Τα ομοφυλόφιλα και αμφιφυλόφιλα άτομα έχουν να αντιμετωπίσουν παραπάνω δυσκολίες στο να συνάψουν και να διατηρήσουν ποιοτικές ερωτικές σχέσεις με ομόφυλους τους, εξαιτίας του μειονοτικού στίγματος και της κοινωνικής προκατάληψης, που δέχονται λόγω του σεξουαλικού τους προσανατολισμού (Mohr & Daly, 2008). Επίσης, η διαδικασία συγκρότησης της σεξουαλικής ταυτότητας σε ομοφυλόφιλα και αμφιφυλόφιλα άτομα ξεκινά πολλές φορές πριν από την πρώτη τους ομόφυλη ερωτική σχέση (Mohr & Fassinger, 2006). Έτσι, καλούνται να διαχειριστούν την απόρριψη του στενότερου και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος από μικρή ηλικία κι ύστερα να προχωρήσουν στη σύναψη ερωτικής σχέσης με έναν ομόφυλο τους. Το στίγμα επηρεάζει το ζευγάρι των ομοφύλων σε πολλαπλά επίπεδα, καθώς το κάθε μέλος καλείται να διαχειριστεί την κοινωνική προκατάληψη απέναντι στον ομοφυλοφιλικό σεξουαλικό προσανατολισμό ως άτομο και ως μέλος αυτής της σχέσης (Mohr & Fassinger, 2006).

³ Η Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα συχνά αναφέρεται στη βιβλιογραφία και ως Εσωτερικευμένη Ομοφοβία.

Είναι πιθανόν, το άτομο που δεν έχει αποδεχτεί το σεξουαλικό του προσανατολισμό να νιώθει δυσκολία στο να δεσμευτεί πλήρως στην ερωτική σχέση με έναν ομόφυλό του (Mohr & Daly, 2008) γεγονός που σε συνδυασμό με τις προσπάθειές του, να κρατήσει κρυφή αυτή τη σχέση είναι πιθανό να δημιουργήσει επιπλέον στρες στο σύντροφο του. Μάλιστα, αυτή η συνεχής εγρήγορση για απόκρυψη της σεξουαλικής ταυτότητας και του ερωτικού δεσμού, ενδέχεται να επιφέρει συγκρούσεις μεταξύ των μελών της σχέσης γύρω από τον τρόπο διαχείρισης της δημόσιας εικόνας τους ως ζευγάρι, προσβάλλοντας την αίσθηση αξιοπρέπειας του συντρόφου που πρέπει να συναινέσει στην απόκρυψη (Mohr & Daly, 2008). Έτσι, όμως δημιουργείται ένα κλίμα άγχους και υποτίμησης της σχέσης αυτής μειώνοντας την ικανοποίηση των μελών της.

Παρομοίως, σύμφωνα με τους Mohr και Fassinger (2006) στην περίπτωση που το άτομο βιώνει έντονη εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα είναι πιθανόν να βιώνει συγχρόνως χαμηλή ικανοποίηση αλλά και μεγαλύτερη αμφιθυμία για την ερωτική του σχέση, καθώς από τη μια νιώθει απόρριψη για τη σεξουαλικότητα του και από την άλλη επιθυμεί δεσμό με έναν άνθρωπο που φέρει την ίδια απορριπτέα σεξουαλική ταυτότητα. Σχετικές έρευνες όπως αυτή των Frost & Meyer, (2009) σε δείγμα 396 ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων αντρών και γυναικών επιβεβαιώνουν πως τα άτομα που αναφέρουν υψηλότερα επίπεδα εσωτερικευμένης ομοφοβίας αναφέρουν και περισσότερα προβλήματα στη σχέση. Ακόμα, στην έρευνα των Guschlbauer, Smith, DeStefano & Soltis, (2017) σε 181 ομοφυλόφιλους άντρες και γυναίκες που βρίσκονταν σε σχέση, βρέθηκε ότι η εσωτερικευμένη ομοφοβία συσχετίζεται με υψηλότερα κίνητρα απόκρυψης του σεξουαλικού προσανατολισμού και μικρότερη συναισθηματική εγγύτητα μεταξύ ομοφυλόφιλων συντρόφων και πως η συναισθηματική εγγύτητα είχε θετική συσχέτιση με την ικανοποίηση από τη σχέση. Οι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα πως με τα ευρήματα αυτής της έρευνας καταδεικνύουν τη σημασία της συναισθηματικής εγγύτητας μεταξύ ομοφυλόφιλων συντρόφων.

Στην έρευνα που διεξήγαν οι Mohr και Daly (2008) σε δείγμα 51 ατόμων ομοφυλόφιλου και αμφιφυλόφιλου φοιτητικού πληθυσμού, βρήκαν πως η εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα που βίωνε ένας σύντροφος στην αρχή της σχέσης συνδεόταν με μείωση της ικανοποίησης του από τη σχέση και μείωση των ελκυστικών δυνάμεων για τη σχέση, που τον έκαναν να μένει σε αυτή, σε μετρήσεις που έγιναν σε μεταγενέστερο χρόνο. Πράγματι η εσωτερικευμένη ομοφοβία έχει

συσχετιστεί με αρνητικές στάσεις των ομοφυλόφιλων ατόμων προς τις ομόφυλες σχέσεις, θεωρώντας πως είναι λιγότερο σταθερές και σύντομης διάρκειας μέσα στο χρόνο (Allan and Westhaver, 2017).

Αντίστοιχα, στην έρευνα των Mohr & Fassinger (2006), όπου συμμετείχαν 274 γυναίκες και 187 άντρες που βρίσκονταν σε ομόφυλες σχέσεις, για το πώς οι διαστάσεις ταυτότητας του σεξουαλικού προσανατολισμού συνδέονταν με την ποιότητα της σχέσης ομόφυλων ζευγαριών, τα αποτελέσματα έδειξαν πως οι συμμετέχοντες που είχαν χαμηλότερα επίπεδα εσωτερικευμένης ομοαρνητικότητας, σύγχυση ταυτότητας, ανωτερότητα και μικρότερη ευαισθησία στο στίγμα, ανέφεραν τα υψηλότερα επίπεδα ποιότητας στη σχέση με τον ομόφυλο σύντροφο τους. Σημειωτέον, πως στην ίδια έρευνα τα περισσότερα ζευγάρια ανέφεραν παρόμοια επίπεδα ανωτερότητας και εσωτερικευμένης ομοαρνητικότητας, εύρημα που σύμφωνα με τους ερευνητές αντανάκλα την ύπαρξη κοινών αξιών και στάσεων μεταξύ των συντρόφων. Στις περιπτώσεις που το ένα μέλος της σχέσης ανέφερε υψηλή σύγχυση για την ταυτότητα του, το άλλο μέλος χαρακτήριζε τη σχέση πιο αρνητική ως προς την ποιότητα της. Μια πιθανή ερμηνεία των ερευνητών είναι πως όταν ο ένας σύντροφος νιώθει μπερδεμένος για την σεξουαλική του ταυτότητα, ο άλλος ίσως το ερμηνεύει ως ένδειξη ελλιπούς δέσμευσης στη σχέση αυτή (Mohr & Fassinger, 2006).

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω έρευνες και τα ευρήματά τους, θα μπορούσαμε να πούμε ότι το κατά πόσο το άτομο έχει αποδεχτεί το σεξουαλικό του προσανατολισμό συνδέεται και με την προσαρμοστικότητα του στην ερωτική σχέση. Όταν το άτομο νιώθει αποδοχή για το σεξουαλικό του προσανατολισμό, και αισθάνεται πως οι σημαντικοί άλλοι τον αποδέχονται, τότε είναι επίσης πιθανό να επιζητά την συναισθηματική εγγύτητα και ασφάλεια μέσα στην ερωτική του σχέση.

Από την άλλη, αναλόγως το πόσο έντονα βιώνει την απόρριψη για τον ίδιο του τον εαυτό είναι πιθανόν να αποφεύγει τις εκφράσεις στοργής και αγάπης προς τον ομόφυλο σύντροφο καθώς και την εμπλοκή σε δραστηριότητες και συμπεριφορές, που αναπτύσσουν εγγύτητα και ψυχολογική εξάρτηση από αυτόν. Μπορεί η έντονη αίσθηση απόρριψης που βιώνει εσωτερικά και η απορρέουσα αίσθηση ντροπής και αναξιότητας να τον ωθούν στο να επιζητά συνεχή επιβεβαίωση για την αγάπη του άλλου ώστε να καθησυχαστεί η δυσφορία του. Ωστόσο, είτε αποφεύγει την εγγύτητα είτε φοβάται την εγκατάλειψη από τον άλλο, η ένταση που δημιουργείται επιφορτίζει και φθείρει τη σχέση. Τέλος, αν οι σύντροφοι διαφέρουν σημαντικά ως προς την

άνεση τους με τη σεξουαλική τους ταυτότητα αυτό ενδέχεται να επιφέρει διαφορές και σε σημαντικές αποφάσεις που αφορούν την ευημερία της σχέσης, όπως για παράδειγμα τι θέση έχει στην ιεραρχία των προτεραιοτήτων αυτή η σχέση για τον καθένα ή πόσο χρόνο και ενέργεια θα αφιερώνουν στη μεταξύ τους αλληλεπίδραση και επικοινωνία. Έτσι η δυσφορία ενός συντρόφου για το σεξουαλικό του προσανατολισμού μπορεί να επεμβαίνει και να διαταράσσει την ομοφωνία μέσα στη σχέση.

Σεξουαλική Ταυτότητα - Θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής –Απόρριψης και Άγχος – Αποφυγή στις ενήλικες σχέσεις

Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας διαπιστώνεται πως δεν υπάρχουν ακόμα αρκετές έρευνες που μελετούν τη σύνδεση της σεξουαλικής ταυτότητας με τα βιώματα γονεϊκής αποδοχής – απόρριψης, όπως αυτά περιγράφονται στη ΘΔΑΑ. Οι υπάρχουσες έρευνες μελετούν τη σύνδεση αυτή εφόσον τα άτομα έχουν μιλήσει στους γονείς τους για το σεξουαλικό τους προσανατολισμό και μελετούν πως επιδρά η γονεϊκή συμπεριφορά στον ψυχισμό και την ποιότητα της ερωτικής τους σχέσης, από το σημείο αυτό και έπειτα. Τα ευρήματά τους και πάλι δείχνουν τη σημασία της γονεϊκής αποδοχής στην αυτοαποδοχή του σεξουαλικού προσανατολισμού και την ποιότητα της ερωτικής σχέσης. Μια τέτοια έρευνα είναι αυτή των Fuller & Rutter, (2017) σε δείγμα 147 ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων, όπου μελέτησαν το πώς τα βιώματα αποδοχής – απόρριψης από τους γονείς ως προς το σεξουαλικό προσανατολισμό του παιδιού, σχετίζονταν με τη σεξουαλική ταυτότητα, την σχεσιακή ικανοποίηση και την αντιληπτή αποδοχή από τον τωρινό σύντροφο σε ομοφυλόφιλα ενήλικα άτομα. Τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι τα βιώματα γονεϊκής αποδοχής, συσχετίζονταν σημαντικά με την αποδοχή από τον ερωτικό σύντροφο και την ικανοποίηση από τη σχέση, ενώ τα βιώματα απόρριψης από τους γονείς συνδέονταν με χαμηλότερη ικανοποίηση από τη σχέση και αντιληπτή αποδοχή από τον ερωτικό σύντροφο.

Ωστόσο, η σημασία που έχει το υποστηρικτικό πλαίσιο για την συγκρότηση και διερεύνησης της σεξουαλικής ταυτότητας του ατόμου υποστηρίζεται από έρευνες που έχουν διεξαχθεί κάτω από άλλα θεωρητικά μοντέλα. Οι Shilo & Savaya (2011) βασίζονται στο μοντέλο του μειονοτικού στρες για να μελετήσουν τη σύνδεση αποδοχής - υποστήριξης από την οικογένεια και τους φίλους με την αποδοχή και αποκάλυψη του σεξουαλικού προσανατολισμού σε δείγμα ομοφυλόφιλων και

αμφιφυλόφιλων εφήβων. Τα ευρήματα από την έρευνα τους σε 461 άτομα εφηβικής ηλικίας, ομοφυλόφιλους και αμφιφυλόφιλους άντρες και γυναίκες, κατέδειξαν πως η αποδοχή και η υποστήριξη από την οικογένεια συσχετιζόταν σημαντικά με την αποδοχή του σεξουαλικού προσανατολισμού και η υποστήριξη των φίλων με την αποκάλυψή του. Επίσης, τα άτομα που ανέφεραν υποστήριξη από την οικογένεια και τους φίλους είχαν επίσης και υψηλότερα επίπεδα αισθήματος ευζωίας. Τέλος βρέθηκε πως η υποστήριξη της οικογένειας συνέβαλλε στα χαμηλά επίπεδα ψυχολογικού στρες, καταλήγοντας εκτός των άλλων συμπερασμάτων, πως η υποστήριξη της οικογένειας παίζει σημαντικό ρόλο στις εσωτερικές διεργασίες του ατόμου για τη συγκρότηση της σεξουαλικής του ταυτότητας.

Εφόσον, τα βιώματα γονεϊκής αποδοχής και απόρριψης συνδέονται με την ανάπτυξη ευαισθησίας στην απόρριψη και το σχηματισμό των νοητικών αναπαραστάσεων (Rohner, 2018, 2016, 1986/2017) θεωρούμε πιθανό οι προδιαθέσεις αυτές να συνδέονται και με τις ψυχοκοινωνικές διαστάσεις της σεξουαλικής ταυτότητας. Έτσι, τα βιώματα συναισθηματικής ζεστασιάς είναι πιθανόν να θωρακίζουν το άτομο απέναντι στην κοινωνική απόρριψη γιατί έχουν καλλιεργήσει θετική αυτό-εκτίμηση και εμπιστοσύνη στον εαυτό και στους άλλους. Η αίσθηση ασφάλειας και αποδοχής ενδέχεται να το βοηθούν να αντιμετωπίσει καλύτερα το κοινωνικό στίγμα και να το διευκολύνουν στις αναζητήσεις του γύρω από το σεξουαλικό του προσανατολισμό και τη σεξουαλική του ταυτότητα.

Από την άλλη, το άτομο που έχει βιώσει έντονη απόρριψη από τους γονείς του, είναι πιθανόν όπως υποστηρίζει και η ΘΔΑΑ, να βιώνει και μια συνολικά απορριπτική αίσθηση για τον εαυτό του. Η κοινωνική προκατάληψη και απόρριψη προς το σεξουαλικό προσανατολισμό πιθανόν να προστίθενται στην ήδη υπάρχουσα αυτό-απόρριψή του ως άτομο, δημιουργώντας μεγαλύτερες δυσκολίες στο να αποδεχτεί τη σεξουαλική του ταυτότητα. Για παράδειγμα, όταν ένα ομοφυλόφιλο ή αμφιφυλόφιλο άτομο έχει ανεπτυγμένη την προδιάθεση της ευαισθησίας στην απόρριψη τότε είναι πολύ πιθανόν να βρίσκεται σε κατάσταση εγρήγορσης για σημάδια απορριπτικής συμπεριφοράς λόγω του προσανατολισμού του και να έχει έντονες ανησυχίες πως θα απορριφθεί για το λόγο αυτό. Επίσης, είναι πιθανό η γονεϊκή απόρριψη και οι αναπαραστάσεις αναξιότητας και υποτίμησης του εαυτού να καθιστούν το άτομο ιδιαίτερα ευάλωτο στο να αναπτύξει εσωτερικευμένη ομοαρνητικότητα, δυσχεραίνοντας την αποδοχή του σεξουαλικού προσανατολισμού και τις ερωτικές του σχέσεις κατ' επέκταση.

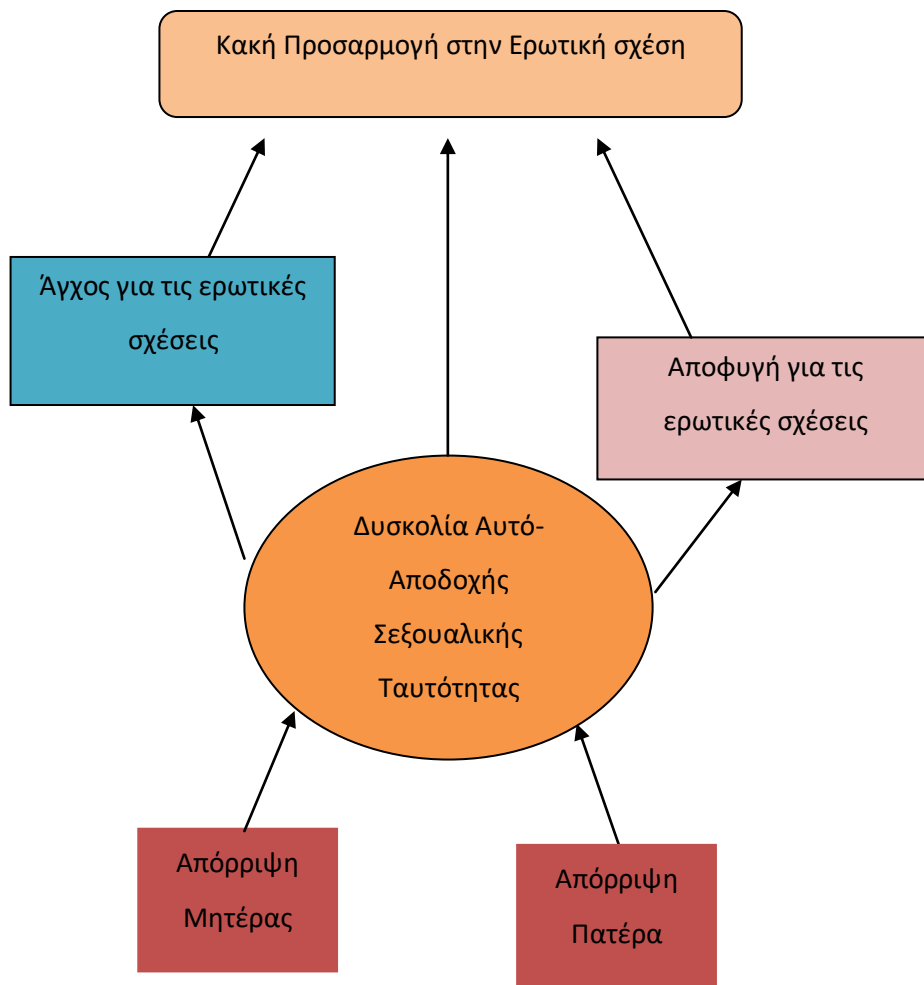
Η ποιότητα της φροντίδας που έλαβε ή στερήθηκε το άτομο από τους γονείς του, φαίνεται λοιπόν να επηρεάζει τον τρόπο που θα δομηθεί η αντίληψη και η συμπεριφορά του προς τον ίδιο τον εαυτό. Επηρεάζει όμως και τη συμπεριφορά του προς τους άλλους και τις σχέσεις γενικότερα, καθόλη τη διάρκεια της ζωής του (Jackson-Dwyer, 2014). Στο θεωρητικό μας μοντέλο προτείνουμε πως η σύνδεση μεταξύ αυτοαποδοχής της σεξουαλικής ταυτότητας και της προσαρμοστικότητας του ατόμου στην ερωτική σχέση, γίνεται μέσω των διαστάσεων του άγχους και της αποφυγής του δεσμού με τους ερωτικούς συντρόφους.

Μάλιστα, οι έρευνες που μελετούν τη σύνδεση της ταυτότητας του ομοφυλόφιλου και αμφιφυλόφιλου σεξουαλικού προσανατολισμού με το ύφος δεσμού καταδεικνύουν πως τα ανασφαλή άτομα αναφέρουν υψηλότερα επίπεδα εσωτερικευμένης ομοφοβίας, μεγαλύτερη σύγχυση ταυτότητας και περισσότερες δυσκολίες στο να συγκροτήσουν μια θετική ταυτότητα (Mikulincer & Shaver, 2016). Σε μια έρευνα που διεξήχθη από τους Wang, Schale και Broz, (2010) για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ ενήλικου δεσμού, ταυτότητας σεξουαλικού προσανατολισμού και στάσεων απέναντι στη σεξουαλική δραστηριότητα σε φοιτητικό πληθυσμό 177 ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων αντρών και γυναικών, βρέθηκε ότι τα άτομα που ανέφεραν υψηλά επίπεδα αποφυγής δεσμού είχαν και υψηλή εσωτερικευμένη ομοφοβία. Τα άτομα που ανέφεραν υψηλό άγχος δεσμού σημείωναν επίσης υψηλά σκορ εσωτερικευμένης ομοφοβίας, σύγχυση ταυτότητας και δυσκολία αυτό-αποδοχής. Λαμβάνοντας υπόψη τα όσα ειπώθηκαν μέχρι τώρα καταλήγουμε στην εμπειρική προσδοκία της παρούσας έρευνας.

Εμπειρική προσδοκία, προτεινόμενο θεωρητικό μοντέλο.

Η υψηλή γονεϊκή απόρριψη στην παιδική ηλικία, το άγχος και η αποφυγή στην ενήλικη ζωή, θα συνδέονται ευθέως με την κακή προσαρμογή στις ερωτικές σχέσεις αλλά και εμμέσως μέσω της χαμηλής αυτοαποδοχής της ταυτότητας του ομοφυλοφιλικού και αμφισεξουαλικού προσανατολισμού. Τόσο η γονεϊκή απόρριψη όσο και οι διαστάσεις άγχους και αποφυγής θα σχετίζονται με την χαμηλή αυτοαποδοχή της σεξουαλικής ταυτότητας.

Οι σχέσεις μεταξύ των διεργασιών του σχετιζοσθαι (αποδοχή-απόρριψη, διαστάσεις σύναψης δεσμού στην ενήλικη ζωή), της σεξουαλικής ταυτότητας και της σχεσιακής προσαρμογής σύμφωνα με τα παραπάνω αναμένεται να διαμορφωθούν όπως υποδεικνύει το Διάγραμμα 1.

Διάγραμμα 1. Σχέσεις μεταξύ των διεργασιών του σχετίζεσθαι, της σεξουαλικής ταυτότητας και της σχεσιακής προσαρμογής.

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Οι αρχικώς συμμετέχοντες ήταν N=656 άτομα, από τους οποίους οι 427 (70,9%) κάτοικοι μητροπολιτικών περιοχών, οι 119 (19,8%) διέμεναν σε επαρχιακές περιοχές του Ελλαδικού χώρου. Στη συνέχεια αποκλείστηκαν από τις στατιστικές αναλύσεις 54 ερωτηματολόγια είτε γιατί οι συμμετέχοντες δήλωναν το σεξουαλικό τους προσανατολισμό ως κουίρ ή ετεροφυλόφιλο είτε γιατί στο φύλο αυτοπροσδιορίζονταν ως διεμφυλικοί/ες ή μη δυϊκοί. Το τελικό δείγμα της έρευνας ήταν N=602 άτομα εκ των οποίων οι 319 ήταν ομοφυλόφιλοι άντρες, οι 147 ομοφυλόφιλες γυναίκες, οι 31 αμφισεξουαλικοί άντρες και οι 105 αμφισεξουαλικές γυναίκες. Το εύρος ηλικίας των συμμετεχόντων ήταν από 16 έως 68 ετών με Μ.Ο. ηλικίας τα 32,1 έτη (Τ.Α.= 10.1 έτη).

Όσον αφορά το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων 64 άτομα (10,6%) είχαν τελειώσει το Λύκειο, 66 συμμετέχοντες (11%) είχαν ολοκληρώσει κάποια μεταλυκειακή εκπαίδευση, 294 συμμετέχοντες (48,8%) είχαν Πανεπιστημιακή εκπαίδευση και 178 άτομα (29,6%) είχαν μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών. Αναφορικά με την οικονομική κατάσταση των συμμετεχόντων οι 149 (24,8%) δήλωσαν πως στην παρούσα χρονική περίοδο που διεξαγόταν η έρευνα δεν είχαν μηνιαίο εισόδημα, 195 άτομα (32,4%) δήλωσαν πως είχαν εισόδημα μέχρι 800€ το μηνά, 120 συμμετέχοντες (19,9%) ανέφεραν πως το μηνιαίο τους εισόδημα έφτανε μέχρι 1200€, 90 άτομα (15%) δήλωσαν πως το μηνιαίο τους εισόδημα κυμαινόταν μεταξύ 1201-2000€ και 48 συμμετέχοντες ανέφεραν πως τα εισοδήματά τους ήταν 2001€ και άνω το μήνα. Τέλος, 354 (58,8%) άτομα ανέφεραν πως βρίσκονταν σε σχέση το διάστημα αυτό και 248 (41,2%) πως δεν βρίσκονταν σε σχέση.

Εργαλεία

Τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων διερευνήθηκαν μέσω κλειστών ερωτήσεων σχετικά με την ηλικία, το φύλο, το σεξουαλικό προσανατολισμό, το μορφωτικό επίπεδο, τον τόπο διαμονής και το μηνιαίο εισόδημα. Στην έρευνα μας χρησιμοποιήθηκαν πέντε ερωτηματολόγια (Παράρτημα), τα οποία προσαρμοστήκαν ανάλογα προς τον πληθυσμό-στόχο. Για τα εργαλεία που δεν υπήρχε ελληνική εκδοχή ακολουθήθηκε η διαδικασία μετάφρασης- αντίστροφης μετάφρασης (Maneesriwongul & Dixon, 2004) και συγκεκριμένα έγινε η μετάφραση και

επαναμετάφραση τους από φοιτητές αγγλόφωνου κολλεγίου, των οποίων η αγγλική αποτελεί τη μητρική τους γλώσσα.

Η Ταυτότητα του Σεξουαλικού Προσανατολισμού των συμμετεχόντων διερευνήθηκε με τη χρήση της *Κλίμακας Λεσβιακής, Γκέι και Αμφισεξουαλικής Ταυτότητας (Lesbian, Gay and Bisexual Identity Scale – LGBIS)* η οποία κατασκευάστηκε από τους Mohr & Kendra, (2011). Αποτελείται από 27 λήμματα, τα οποία έχουν σχεδιαστεί για την αξιολόγηση των οχτώ διαστάσεων της λεσβιακής, γκέι και αμφισεξουαλικής ταυτότητας. Οι διαστάσεις αυτές αξιολογούνται από αντίστοιχες υποκλίμακες και αφορούν τις Ανησυχίες Αποδοχής (π.χ. «Συχνά αναρωτιέμαι αν οι άλλοι με κατακρίνουν για τις σεξουαλικές μου προτιμήσεις»), το Κίνητρο Απόκρυψης (π.χ. «Προτιμώ να κρατώ την ομόφυλη σχέση μου καλύτερα σε ιδιωτικό επίπεδο»), την Αβεβαιότητα (π.χ. «Δεν είμαι απόλυτα βέβαιος/η για τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου»), την Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα (π.χ. «Αν ήταν εφικτό θα επέλεγα να ήμουν ετεροφυλόφιλος/η»), τη Δυσκολία Αυτοαποδοχής (π.χ. «Η παραδοχή στον εαυτό μου ότι είμαι ομοφυλόφιλος/η, αμφιφυλόφιλος/η ήταν μια επίπονη διαδικασία»), την Ανωτερότητα (π.χ. «Υποτιμώ τους ετεροφυλόφιλους»), την Επιβεβαίωση (π.χ. «Είμαι ευχαριστημένος που είμαι ομοφυλόφιλος/η, αμφιφυλόφιλος/η») και την Κεντρικότητα (π.χ. «Ο σεξουαλικός προσανατολισμός μου αποτελεί κεντρικό κομμάτι της ταυτότητας μου»). Η βαθμολόγηση γίνεται σε 6-βάθμια κλίμακα Likert («Διαφωνώ απόλυτα», «Διαφωνώ», «Μάλλον διαφωνώ», «Μάλλον συμφωνώ», «Συμφωνώ», «Συμφωνώ απόλυτα»). Ο δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας (Cronbach alpha) στη διεθνή βιβλιογραφία κυμαίνεται μεταξύ .72-.94 (Mohr & Kendra, 2011, 2012). Στη δική μας έρευνα ο δείκτης Cronbach alpha είναι $\alpha = .71$.

Για τη διερεύνηση των διαστάσεων του Άγχους και της Αποφυγής στις ερωτικές σχέσεις χρησιμοποιήθηκε το *Ερωτηματολόγιο των Σχισιακών Δομών (The Experiences in Close Relationships—Relationship Structures Questionnaire – ECR-RSQ)* το οποίο έχει κατασκευαστεί από τους Fraley, Hefferman, Vicary & Brumbaugh (2011). Είναι κλίμακα αυτό-αναφοράς που αξιολογεί τις διαστάσεις του δεσμού σε διαφορετικά πλαίσια, στη συγκεκριμένη δε περίπτωση διερευνά τις διαστάσεις δεσμού στις ενήλικες ερωτικές σχέσεις. Αποτελείται από εννέα ερωτήσεις, οι οποίες κατανέμονται σε δυο υποκλίμακες, η πρώτη αξιολογεί την Αποφυγή (π.χ. «Δεν αισθάνομαι άνετα να ανοίγομαι στους/στις συντρόφους μου») και η δεύτερη το Άγχος (π.χ. «Φοβάμαι μήπως οι σύντροφοί μου με εγκαταλείψουν»). Η βαθμολόγηση

γίνεται βάσει 7-βαθμιας κλίμακας Likert («Διαφωνώ απόλυτα», «Διαφωνώ λίγο», «Διαφωνώ μέτρια», «Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ», «Συμφωνώ λίγο», «Συμφωνώ μέτρια», «Συμφωνώ απόλυτα») (Fraleley, Heffernan, Vicary & Brumbaugh, 2011). Ο δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας (Cronbach alpha) στη διεθνή βιβλιογραφία κυμαίνεται από .81 έως .92 (Fraleley, Vicary, Brumbaugh & Roisman, 2011). Στην παρούσα έρευνα ο δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας βρέθηκε να είναι $\alpha = .80$.

Η αντιληπτή γονεϊκή αποδοχή- απόρριψη αξιολογήθηκε με τη χρήση των σύντομων εκδοχών *Ερωτηματολογίου Γονεϊκής Αποδοχής – Απόρριψης για Ενήλικες Μητέρα- Πατέρα – ΕΓΑΑ για ενήλικες (Adult Parental Acceptance – Rejection Questionnaire- short form)* (Rohner, 2008). Οι δυο εκδοχές είναι παρόμοιες με τη διαφορά πως η μια αξιολογεί τις αναμνήσεις του συμμετέχοντα για τη συμπεριφορά της μητέρας και η άλλη για τη συμπεριφορά του πατέρα. Πρόκειται για μια κλίμακα αυτό-αναφοράς στην οποία ζητείται από τους συμμετέχοντες να ανακαλέσουν τη συμπεριφορά των γονέων ή των φροντιστών τους, από την ηλικία μεταξύ 7-12 ετών. Τα ερωτηματολόγια αποτελούνται από είκοσι τέσσερις ερωτήσεις κι έχουν 4 υποκλίμακες. Η πρώτη υποκλίμακα αποτελείται από οχτώ ερωτήσεις και μετρά τη Συναισθηματική Ζεστασιά (π.χ. «Έλεγε καλά λόγια για μένα»). Η δεύτερη υποκλίμακα περιέχει έξι ερωτήσεις και αξιολογεί την Εχθρότητα/ Επιθετικότητα (π.χ. «Με τιμωρούσε πολύ αυστηρά όταν θυμωνα»). Η τρίτη υποκλίμακα αξιολογεί την Αδιαφορία/Παραμέληση του γονέα και αποτελείται από έξι ερωτήματα (π.χ. «Με αγνοούσε όταν της ζητούσα βοήθεια»). Τέλος, η τέταρτη υποκλίμακα αναφέρεται στην Αδιαφοροποίητη Απόρριψη και περιέχει τέσσερις ερωτήσεις (π.χ. «Ξεχνούσε σημαντικά πράγματα που νομίζω, ότι θα έπρεπε να θυμάται»). Ο δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας (Cronbach alpha) του ΕΓΑΑ για τη Μητέρα και τον Πατέρα στη διεθνή βιβλιογραφία κυμαίνεται από .79 έως .97 (Rohner, 2014). Στην παρούσα έρευνα ο δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας του ΕΓΑΑ για την Μητέρα ήταν $\alpha = .95$ και του ΕΓΑΑ για τον Πατέρα $\alpha = .93$.

Τέλος, η προσαρμογή στη δυαδική σχέση διερευνήθηκε με την *Αναθεωρημένη Κλίμακα Δυαδικής Προσαρμογής (Revised Dyadic Adjustment Scale - RDAS)* η οποία κατασκευάστηκε από τους Busby, Christensen, Crane & Larson(1995). Πρόκειται για κλίμακα αυτό- αναφοράς που αποτελείται από τρεις υποκλίμακες. Οι υποκλίμακες αυτές αξιολογούν την προσωπική εκτίμηση των ατόμων για το πώς αλληλεπιδρούν με το σύντροφό τους. Συγκεκριμένα, αξιολογεί το βαθμό Συμφωνίας μεταξύ των συντρόφων σε σημαντικά θέματα όπως είναι λήψη κοινών αποφάσεων και οι

συναισθηματικές εκδηλώσεις (π.χ «Αποφάσεις καριέρας», «Σεξουαλικές σχέσεις»), την Ικανοποίηση που οι σύντροφοι λαμβάνουν από τη σχέση (π.χ. «Πόσο συχνά εσείς και ο/η σύντροφος σας καυγαδίζετε;») καθώς και τη Συνοχή τους, το πόσο εμπλέκονται σε κοινές δραστηριότητες και περνούν χρόνο παρέα (π.χ. «Συζητάτε ήρεμα για κάτι»). Οι απαντήσεις των συμμετεχόντων δίνονται σε κλίμακα Likert και αφορούν τη συχνότητα που βιώνουν τα παραπάνω. Ο δείκτης εσωτερικής αξιοπιστίας (Cronbach alpha) στη διεθνή βιβλιογραφία είναι .90 και στην παρούσα έρευνα, όπως προέκυψε από τις αναλύσεις είναι $\alpha = .82$.

Διαδικασία

Η χορήγηση των ερωτηματολογίων έγινε μέσω διαδικτύου το Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2017. Οι συμμετέχοντες έλαβαν μέρος με τη μέθοδο της χιονοστιβάδας, δηλαδή άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα κοινοποιούσαν το σύνδεσμο που αντιστοιχούσε στην ηλεκτρονική φόρμα των ερωτηματολογίων, σε άλλους που γνώριζαν ότι μοιράζονταν τα κοινά χαρακτηριστικά που προϋπέθετε τη συμμετοχή τους στην έρευνα. Η προβολή και προώθηση έγινε μέσω Facebook και διαδικτυακών σελίδων που διατηρούν σύλλογοι και οργανώσεις σχετικοί με την LGBTQ+ κοινότητα. Η σειρά προβολής των ερωτηματολογίων ήταν πρώτον, τα δημογραφικά στοιχεία και οι σχεσιακές πληροφορίες, δεύτερον, η Κλίμακα Λεσβιακής, Γκέι και Αμφισεξουαλικής Ταυτότητας, τρίτον το Ερωτηματολόγιο Δομών του Σχετίζεσθαι και τέταρτον το Σύντομο Ερωτηματολόγιο Γονεϊκής Αποδοχής-Απόρριψης της Μητέρας για Ενήλικες και το Σύντομο Ερωτηματολόγιο Γονεϊκής Αποδοχής-Απόρριψης του Πατέρα για Ενήλικες. Τα τελευταία δύο ερωτηματολόγια χορηγήθηκαν με αντιστάθμιση. Οι συμμετέχοντες ενημερώνονταν πως η έρευνα που διεξάγεται με στόχο την εκπόνηση της μεταπτυχιακής εργασίας του ερευνητή και δόθηκαν οδηγίες για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, ζητώντας τους να απαντήσουν αυθόρμητα και με ειλικρίνεια για ό,τι οι ίδιοι πιστεύουν και νιώθουν. Τονίστηκε, βεβαίως πως οι απαντήσεις σε όλες τις ερωτήσεις είναι ανώνυμες και εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για τους σκοπούς της έρευνας. Επίσης, σε όλους δίνονταν τα στοιχεία επικοινωνίας του ερευνητή (e-mail) και του επιβλέποντα καθηγητή, ώστε να έρθουν σε επικοινωνία για οποιαδήποτε διευκρίνιση χρειαστούν σχετικά με την έρευνα. Η συνολική διαδικασία συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων διαρκούσε περίπου είκοσι λεπτά.

Αποτελέσματα

Για τις ανάγκες της στατιστικής ανάλυσης των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν τα Στατιστικά Λογισμικά Πακέτα SPSS v 18 και AMOSv21.

Τα περιγραφικά στοιχεία των Υπό Μελέτη Κλιμάκων του συνολικού δείγματος παρατίθενται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Περιγραφικοί Στατιστικοί Δείκτες των Υπό Μελέτη Κλιμάκων

	ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΤΙΜΗ	ΜΕΓΙΣΤΗ ΤΙΜΗ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ
ΕΓΑΑ-Μ ⁴	24	96	41,09	15,38
ΕΓΑΑ-Π	24	92	48,25	15,59
Σεξουαλική Ταυτότητα (Μ.Ο. 24 Λημμάτων)	35	111	70,95	11,88
Άγχος Δεσμού	1	7	3,9	1,69
Αποφυγή Δεσμού	1	6,67	2,26	0,96
Προσαρμοστικότητα	12	68	46,97	9,05

Η αρχική αποτίμηση των μεταβλητών της έρευνας δείχνει ότι:

Σε υψηλά επίπεδα κυμαίνονται η Προσαρμογή στην ερωτική σχέση. Μέτρια η Απόρριψη από τον Πατέρα. Άνω του μετρίου κινείται το Άγχος Δεσμού. Κάτω του μετρίου βρίσκονται η Απόρριψη από τη Μητέρα, η Σεξουαλική Ταυτότητα και η Αποφυγή Δεσμού.

Για να ελεγχθεί η βασική εμπειρική προσδοκία οι απαντήσεις των συμμετεχόντων υποβλήθηκαν σε Ανάλυση Δομικών Εξισώσεων (SEM). Στην ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας μας επιλέχθηκε η μέθοδος των Μοντέλων Δομικών Εξισώσεων (ΜΔΕ) γιατί δίνει τη δυνατότητα να διερευνηθούν οι άμεσες και οι έμμεσες συσχετίσεις των υπό παρατήρηση μεταβλητών συμπεριλαμβανομένου και της λανθάνουσας μεταβλητής, όπως αυτές συνδέονται με την εξαρτημένη μεταβλητή της έρευνας.

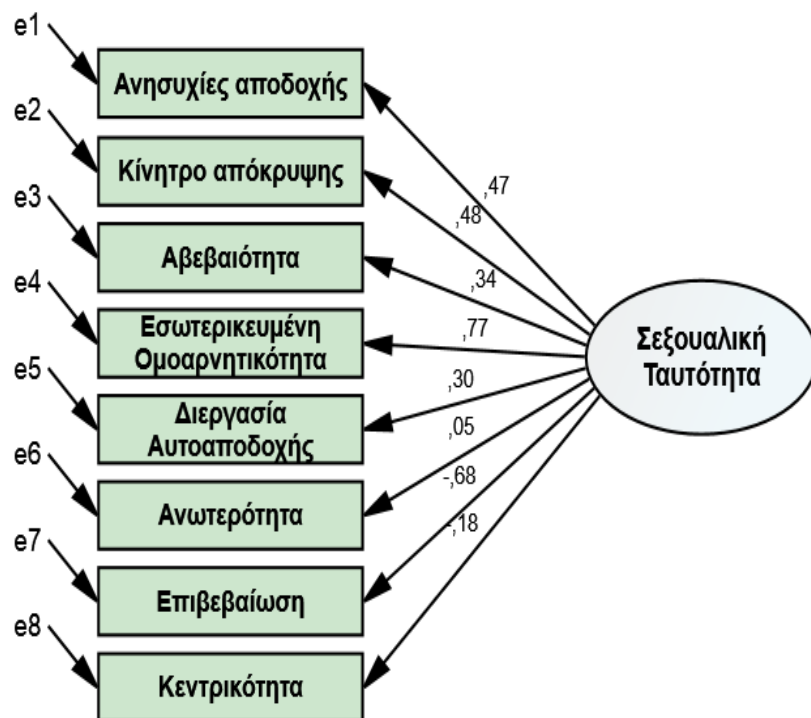
Συγκεκριμένα, θεωρούμε ότι το μοντέλο ανάλυσης διαδρομών μπορεί να περιγράψει ικανοποιητικά το θεωρητικό μοντέλο που προτείνουμε (βλ. Διάγραμμα 1) όσον αφορά τη Γονεϊκή Αποδοχή – Απόρριψη, τη Σεξουαλική Ταυτότητα, το Ύψος

⁴ ΕΓΑΑ-Μ: Ερωτηματολόγιο Γονεϊκής Αποδοχής – Απόρριψης για τη Μητέρα
ΕΓΑΑ- Π: Ερωτηματολόγιο Γονεϊκής Αποδοχής – Απόρριψης για τον Πατέρα

Ενήλικου Δεσμού και το πώς αυτές οι μεταβλητές συνδέονται με την Προσαρμογή στη Δυαδική Σχέση.

Στο σημείο αυτό αναφέρουμε, πως στο θεωρητικό μας μοντέλο περιλαμβάνεται μια λανθάνουσα μεταβλητή η Αυτοαποδοχή της Σεξουαλικής Ταυτότητας (Διάγραμμα 1) η οποία θεωρούμε ότι συνδέεται άμεσα και έμμεσα με την εξαρτημένη μεταβλητή. Η Σεξουαλική Ταυτότητα συντίθεται από την επίδραση που ασκούν σε αυτή οι οχτώ παρατηρούμενες μεταβλητές της Κλίμακας Λεσβιακής, Γκέι και Αμφισεξουαλικής Ταυτότητας (Mohr & Kendra, 2011), δηλαδή οι Ανησυχίες Αποδοχής, το Κίνητρο Απόκρυψης, η Αβεβαιότητα, η Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα, η Διεργασία Αυτοαποδοχής, η Ανωτερότητα, η Επιβεβαίωση και η Κεντρικότητα.

Η εκτίμηση των οχτώ φορτίων που τη συνθέτουν επιτεύχθηκε με τη μέθοδο της επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης και ταυτόχρονα με τη βοήθεια του λογισμικού AMOSv21 έγινε έλεγχος για την αξιοπιστία και την εγκυρότητα κάθε φορτίου.

Διάγραμμα 2. Η λανθάνουσα μεταβλητή Σεξουαλική Ταυτότητα και οι παρατηρούμενες μεταβλητές που τη συνθέτουν.

Η μεγαλύτερη επίδραση της λανθάνουσας μεταβλητής εντοπίζεται στις μεταβλητές Εσωτερικευμένη Ομοαρνητικότητα (0,77) και Επιβεβαίωση (-0,68). Η μικρότερη επίδραση αντιστοιχεί στην Ανωτερότητα (0,05). Λόγω της μικρής επίδρασης που ασκεί η μεταβλητή Ανωτερότητα κρίθηκε ορθό να αφαιρεθεί από το μοντέλο της σεξουαλικής ταυτότητας. Η Σεξουαλική Ταυτότητα αφορά το κατά το άτομο έχει αποδεχτεί το σεξουαλικό του προσανατολισμό. Όσο αυξάνεται ο συγκεκριμένος δείκτης τόσο μεγαλύτερη δυσκολία αποδοχής βιώνει το άτομο.

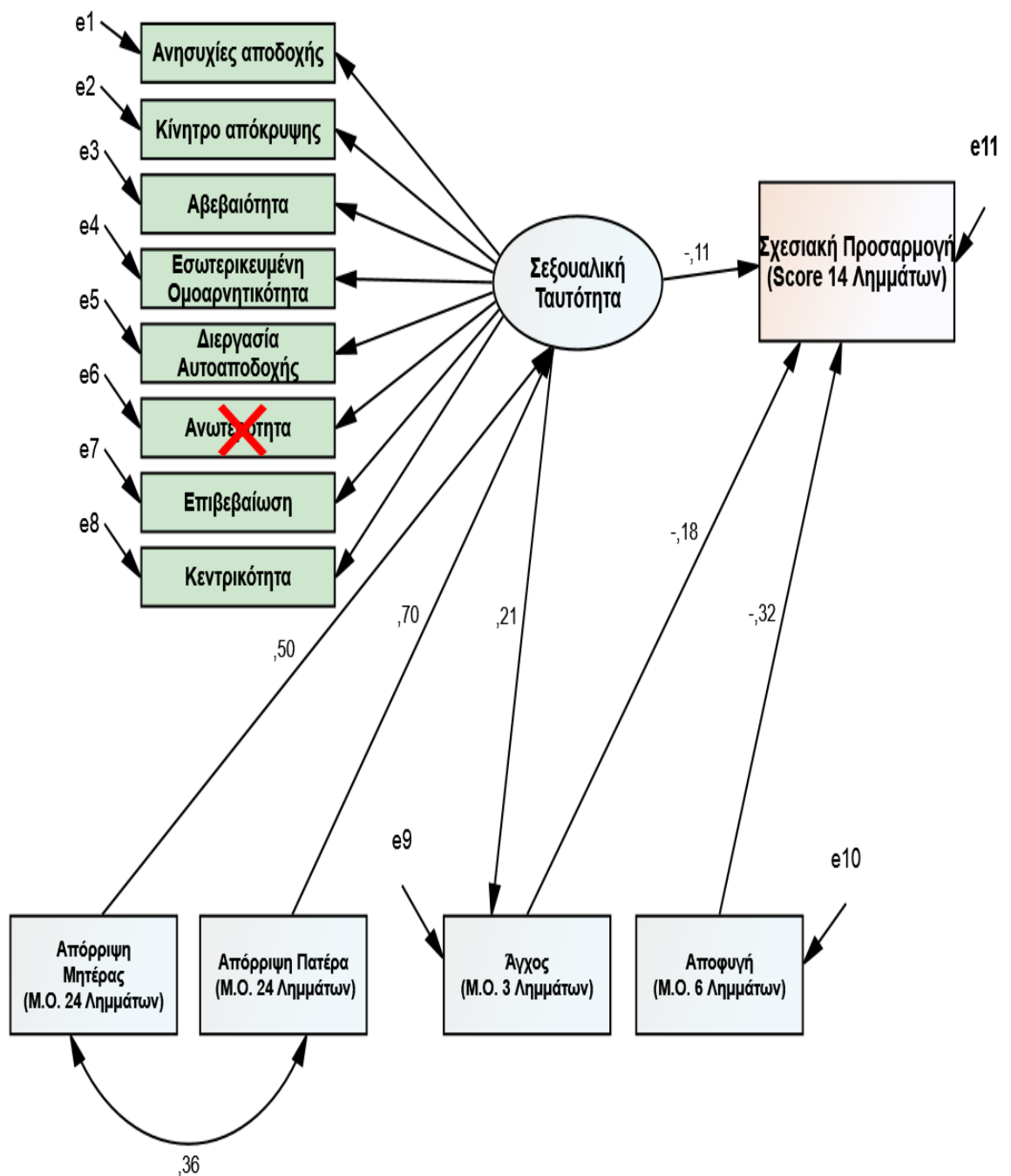
Στα δεδομένα λοιπόν, του δείγματος εφαρμόστηκε το ΜΔΕ με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος AMOSv21 και αρχικώς ελέγχθηκε η εγκυρότητα των συντελεστών του. Η διαδικασία ελέγχου έδειξε ότι το τελικό μοντέλο παρουσιάζει ικανοποιητική προσαρμογή στα εμπειρικά δεδομένα, όπως φαίνεται και στον Πίνακα 2, όπου παρουσιάζονται οι τιμές των δεικτών καλής προσαρμογής που το επιβεβαιώνουν. Συγκεκριμένα, παρόλο που ο X^2 δείκτης καλής προσαρμογής δεν υποδεικνύει ικανοποιητική προσαρμογή του μοντέλου ($X^2 = 472,462$, p -τιμή = 0,000), επειδή ο συγκεκριμένος έλεγχος επηρεάζεται από το μέγεθος του δείγματος, πραγματοποιήθηκαν επιπλέον υπολογισμοί για τις τιμές των υπολοίπων δεικτών καλής προσαρμογής⁵. Οι τιμές αυτές βρέθηκαν ικανοποιητικές (NFI = 0,917, GFI = 0,948, RMSEA = 0,065), οπότε συμπεραίνεται πως το ΜΔΕ που χρησιμοποιήσαμε έχει καλή προσαρμογή στα εμπειρικά δεδομένα.

Πίνακας 2. Έλεγχος καλής προσαρμογής του τελικού μοντέλου ανάλυσης διαδρομών

		χ^2	$\beta.ε$	Επίπεδο σημαντικότητας	$\chi^2/\beta.ε$
X ² έλεγχος καλής προσαρμογής		472,462	166	0,000	2.846
		NFI	GFI	RMSEA	
Συγκριτικοί	Τελικό μοντέλο	0,917	0,948	0,065	
Δείκτες	Πλήρες μοντέλο	1,000	1,000		
Προσαρμογής	Μοντέλο Ανεξαρτησίας	,000	,000	,000	

⁵ Αυτοί οι δείκτες βασίζονται στο αποτέλεσμα της σύγκρισης μεταξύ του προτεινόμενου θεωρητικού μοντέλου με ένα μοντέλο που θεωρείται πλήρες και ονομάζεται κορεσμένο (saturated model) ή με ένα μοντέλο που θεωρείται ελλειπές και ονομάζεται μοντέλο ανεξαρτησίας (independent model). Το κορεσμένο μοντέλο αναφέρεται σε όλες τις πιθανές επιδράσεις και αλληλεπιδράσεις είτε άμεσες είτε έμμεσες μεταξύ των ανεξάρτητων και της εξαρτημένης μεταβλητής, γι' αυτό θεωρείται το πιο πλήρες μοντέλο. Από την άλλη το μοντέλο ανεξαρτησίας δε περιέχει καμία συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών και τις θεωρεί όλες μηδενικές, επομένως περιλαμβάνει μόνο το διάλυσμα των σταθερών όρων (Byrne, 2001).

Στη συνέχεια, οι συσχετίσεις των ανεξάρτητων μεταβλητών με την εξαρτημένη αποτυπώνονται στο Διάγραμμα 2, όπως προέκυψαν από την ανάλυση Διαδρομών

Διάγραμμα 3. Μοντέλο Ανάλυσης για την ερμηνεία της Προσαρμογής στην Ερωτική Σχέση ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων. Τυποποιημένες τιμές των στατιστικά σημαντικών συντελεστών του μοντέλου για τη μελέτη των παραγόντων που συνδέονται με την Προσαρμοστικότητα στην Ερωτική Σχέση ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ατόμων.

Από τα αποτελέσματα της Ανάλυσης Δομικών Εξισώσεων, παρατηρήθηκαν οι παρακάτω επιδράσεις μεταξύ των μεταβλητών της έρευνας (Πίνακας 3). Αρχικά βρέθηκε η στατιστικά σημαντική, άμεση επίδραση της απόρριψης από τον πατέρα στη Σεξουαλική Ταυτότητα $\beta = .72$, $T.A = .14$, $p < .05$. Επίσης, βρέθηκε να υπάρχει σημαντική, άμεση επίδραση της απόρριψης από τη μητέρα στην Σεξουαλική Ταυτότητα $\beta = .48$, $T.A = .10$, $p < .05$. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης καταδεικνύουν, επίσης την άμεση επίδραση της Σεξουαλικής Ταυτότητας στη διάσταση του Άγχους $\beta = .72$, $T.A = .14$, $p < .05$. Ακόμη βρέθηκε η στατιστικά σημαντική, άμεση επίδραση του Άγχους στην Αποφυγή $\beta = .29$, $T.A = .02$, $p < .05$. Στη συνέχεια, παρατηρήθηκε η άμεση επίδραση της Σεξουαλικής Ταυτότητας στη Σχεσιακή Προσαρμογή $\beta = -.10$, $T.A = 4.1$, $p < .05$. Τέλος, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν αντίστοιχα την ύπαρξη στατιστικά σημαντικής, άμεσης επίδρασης του Άγχους στη Σχεσιακή Προσαρμογή $\beta = -.17$, $T.A = .20$, $p < .05$. και της Αποφυγής στη Σχεσιακή Προσαρμογή $\beta = -.31$, $T.A = 0.35$, $p < .05$.

Πίνακας 3. Οι στατιστικά σημαντικές επιδράσεις μεταξύ των μεταβλητών

			S.E.	P	β
Σεξουαλική_Ταυτότητα	<---	Απόρριψη Πατέρα	,148	,026	,720
Σεξουαλική_Ταυτότητα	<---	Απόρριψη Μητέρας	,109	,048	,481
Άγχος	<---	Σεξουαλική_Ταυτότητα	1,287	,030	,207
Αποφυγή	<---	Άγχος	,022	,000	,294
Σχεσιακή Προσαρμογή	<---	Σεξουαλική_Ταυτότητα	4,116	,071	-,103
Σχεσιακή Προσαρμογή	<---	Αποφυγή	,359	,000	-,314
Σχεσιακή Προσαρμογή	<---	Άγχος	,207	,000	-,179

Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν εν μέρει την εμπειρική μας προσδοκία και συγκεκριμένα: Οι αναμνήσεις των βιωμάτων απόρριψης από τον πατέρα και τη μητέρα αλληλοσυσχετίζονται (0,36). Η απόρριψη από τον πατέρα συνδέεται ισχυρότερα με τη μη αποδοχή της σεξουαλικής ταυτότητας (0,70) σε σύγκριση με την απόρριψη της μητέρας (0,50). Προκύπτει κατ' αυτόν τον τρόπο ότι η απόρριψη από τον πατέρα και τη μητέρα συνδέονται αρνητικά με τη Σχεσιακή Προσαρμογή άμεσα (-0,11) μέσω της Σεξουαλικής Ταυτότητας. Επιπλέον, η Σεξουαλική Ταυτότητα συνδέεται αρνητικά με την Σχεσιακή Προσαρμογή και έμμεσα μέσω της Διάστασης του Άγχους (-0,18) στις ερωτικές σχέσεις. Παράλληλα, η Διάσταση της Αποφυγής στις ερωτικές σχέσεις (-0,32) συνδέεται ευθέως και αρνητικά με την Σχεσιακή Προσαρμογή.

Συζήτηση

Η παρούσα έρευνα είχε στόχο να διερευνήσει το πώς η σφαιρική απόρριψη από τους γονείς στην παιδική ηλικία συνδέεται με τη δυσκολία της προσωπικής αποδοχής της ομοφυλοφιλικής και αμφιφυλοφιλικής ταυτότητας και κατ' επέκταση με την αστάθεια και τη δυσφορία μέσα στην ερωτική σχέση των ατόμων. Επιπλέον, πως η δυσκολία αυτοαποδοχής της σεξουαλικής ταυτότητας συνδέεται με την κακή προσαρμογή μέσα από το άγχος και αποφυγή δεσμού των ερωτικών συντρόφων. Τα αποτελέσματα του Μοντέλου Δομικών Εξισώσεων συμφωνούν εν μέρει με την εμπειρική μας προσδοκία

Συγκεκριμένα, βρήκαμε ότι η απόρριψη και των δυο γονέων συνδέεται με χαμηλότερα επίπεδα αυτοαποδοχής της ταυτότητας ομοφυλοφιλικού και αμφιφυλοφιλικού προσανατολισμού. Το αποτέλεσμα αυτό έρχεται σε συμφωνία με τη θέση της ΘΔΑΑ, ότι η απόρριψη από τους γονείς συσχετίζεται σημαντικά με την ανάπτυξη προβλημάτων συμπεριφοράς, χειρότερη ψυχολογική προσαρμογή, ανάπτυξη αρνητικής αυτό εικόνας και χαμηλής αυτοεκτίμησης στα παιδιά και στους ενήλικες (Rohner, 2018, 2016, 1986/2017).

Ωστόσο, τα βιώματα απόρριψης από τον πατέρα συνδέονται ισχυρότερα με την ταυτότητα από της μητέρας. Φαίνεται δηλαδή, ότι τα άτομα που έχουν βιώσει απόρριψη από τον πατέρα ως παιδιά αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη δυσκολία στην ενήλικη ζωή να συγκροτήσουν μια θετική ταυτότητα ως ομοφυλόφιλοι /ες ή αμφιφυλόφιλοι/ες. Αυτό το εύρημα έρχεται επίσης σε συμφωνία με τη θέση της ΘΔΑΑ ότι η αντιληπτή αποδοχή- απόρριψη από τον πατέρα σε ορισμένες περιστάσεις μπορεί να έχει μεγαλύτερη επίδραση στην προσωπικότητα και την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου (Rohner & Veneziano, 2001). Μια πιθανή ερμηνεία είναι πως ο πατέρας διαθέτει μεγαλύτερο κύρος και διαπροσωπική δύναμη μέσα στην οικογένεια και για αυτό οι συμπεριφορές συναισθηματικής ζεστασιάς ή απόρριψης από μέρους του να έχουν μεγαλύτερη βαρύτητα και επίδραση στον ψυχισμό του παιδιού (Rohner, 2014)..

Η χαμηλή αυτοεκτίμηση, τα αισθήματα αναξιότητας, ανεπάρκειας και ντροπής που δημιουργούνται στο άτομο από τα βιώματα της γονεϊκής απόρριψης (Rohner, 2018, 2016, 1986/2017) είναι πιθανό να κάνουν το άτομο πιο ευάλωτο στην κοινωνική προκατάληψη απέναντι στον ομοφυλοφιλικό και αμφισεξουαλικό προσανατολισμό. Έτσι, η απόρριψη σε συνδυασμό με την έλλειψη υποστήριξης από

το περιβάλλον ενδέχεται να δημιουργούν φόβο και ανασφάλεια που αποθαρρύνουν το άτομο να προβεί στις προσωπικές αναζητήσεις και διεργασίες, που συμβάλλουν στην συνειδητοποίηση των σεξουαλικών επιθυμιών και προτιμήσεων. Η πιθανή αυτή ερμηνεία καταδεικνύεται εν μέρει και από την έρευνα των Shilo & Savaya (2011) για τη σημασία που έχει η υποστήριξη από την οικογένεια στην αντιμετώπιση του ψυχολογικού στρες των ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων εφήβων.

Επίσης, τα αποτελέσματα της έρευνας μας έδειξαν πως η απόρριψη του πατέρα και της μητέρας αλληλεπιδρούν. Δηλαδή όταν αυξάνεται η αντιληπτή απόρριψη από τον πατέρα σημειώνεται και αύξηση της μητρικής απόρριψης αντίστοιχα, πράγμα που συμφωνεί με τη θέση της ΘΔΑΑ πως η συμπεριφορά ρυθμίζει και ρυθμίζεται από τη δυναμική της σχέσης με τη μητέρα (Rohner & Veneziano, 2001).

Ένα ακόμα εύρημα της έρευνας μας είναι ότι η χαμηλή αυτοαποδοχή της σεξουαλικής ταυτότητας συνδεόταν άμεσα με την κακή προσαρμογή στη σχέση, όπως αναμενόταν στην εμπειρική μας προσδοκία. Το αποτέλεσμα αυτό συμφωνεί εν μέρει με ευρήματα άλλων ερευνών που μελετούσαν τη σύνδεση μεταξύ προσωπικής αποδοχής σεξουαλικού προσανατολισμού, συναισθηματικής εγγύτητας και ποιότητας στη σχέση (Frost & Meyer, 2009· Guschlbauer κ.α., 2017· Mohr & Daly, 2008). Μπορεί επίσης να στηριχθεί μερικώς στην έρευνα του Varan (2005) για το πώς τα βιώματα γονεϊκής απόρριψης στην παιδική ηλικία συσχετίζονταν με χαμηλή ικανοποίηση από τη σχέση και αντιληπτή απόρριψη από τον ερωτικό σύντροφο. Συμφωνεί επίσης, εν μέρει και με τα ευρήματα των Parmar και Rohner (2005) και Rohner, (2008) για το πώς η πατρική αποδοχή στην παιδική ηλικία συσχετίζεται με την ψυχολογική προσαρμογή του ατόμου στην ενήλικη ζωή και την αντιληπτή αποδοχή του συντρόφου

Τέλος, βρήκαμε ότι το άγχος δεσμού στις ερωτικές σχέσεις συνδέει έμμεσα τη χαμηλή αυτοαποδοχή της ταυτότητας σεξουαλικού προσανατολισμού με την κακή προσαρμοστικότητα στην τωρινή ή πιο πρόσφατη σχέση. Η αποφυγή δεσμού συνδεόταν ευθέως με την κακή προσαρμοστικότητα. Το εύρημα αυτό επιβεβαιώνει εν μέρει την εμπειρική μας προσδοκία. Τα αποτελέσματα αυτά συνάδουν σε ένα βαθμό με αποτελέσματα της έρευνας των Wang, Schale και Broz, (2010) στο ότι τα άτομα που δυσκολεύονται στην αποδοχή της ταυτότητας του σεξουαλικού τους προσανατολισμού αναφέρουν επίσης υψηλά επίπεδα άγχους δεσμού. Επίσης, το συγκεκριμένο εύρημα θα μπορούσε να στηριχθεί και στην έρευνα που διεξήγαγαν οι

Mohr κ.α. (2013) στην οποία οι ομόφυλοι σύντροφοι που ανέφεραν υψηλό άγχος δεσμού ανέφεραν περισσότερα προβλήματα και χαμηλότερα επίπεδα ικανοποίησης από τη σχέση.

Τέλος, η σύνδεση χαμηλής αυτοαποδοχής της ταυτότητας σεξουαλικού προσανατολισμού με την κακή προσαρμοστικότητα μέσω του άγχους, μπορεί να ερμηνευθεί θεωρητικά στο ότι η απόρριψη από τον πατέρα υπονομεύει την αποδοχή του εαυτού και δημιουργεί εσωτερική σύγκρουση ρόλου φύλου (O' Neil, 1981) και σχεσιακού ρόλου. Έτσι δεσμεύεται η συναισθηματική έκφραση του ατόμου προς τον άλλο και δυσχεραίνεται η προσαρμοστικότητα στη σχέση από το φόβο της απόρριψης.

Περιορισμοί και Προεκτάσεις

Η χορήγηση του ερωτηματολογίου διαδικτυακά θέτει αυτόματα το θέμα της αυτοεπιλογής των συμμετεχόντων. Ένας ακόμη περιορισμός ως προς την γενίκευση των αποτελεσμάτων αποτελεί η συμπερίληψη των αμφιφυλόφιλων ατόμων. Σε πολλές έρευνες (Mohr & Fassinger, 2006· Mohr κ.α., 2013· Mohr & Daly, 2008) ερευνώνται μαζί και οι δυο πληθυσμοί, ωστόσο υπάρχουν και έρευνες που τους μελετούν μεμονωμένα. Η βιβλιογραφία είναι αντιφατική ως προς τις ομοιότητες και τις διαφορές που βιώνουν στη διαδικασία συγκρότησης της σεξουαλικής τους ταυτότητας και της κοινωνικής προκατάληψης. Συγκεκριμένα, η αμφισεξουαλικότητα αντιμετωπίζεται συχνά από τον ετεροφυλόφιλο και την ομοφυλόφιλο κοινότητα σα μια φάση που περνά το άτομο μέχρι να κατασταλάξει στον ένα ή τον άλλο προσανατολισμό. Έτσι, τα αμφιφυλόφιλα άτομα αντιμετωπίζονται ως αναξίοπιστα και ακατάλληλα για σταθερές σχέσεις (Roberts, Horne and Hoyt, 2015). Επίσης, τα ευρήματα της έρευνας αυτής δε μπορούν να θεωρηθούν γενικεύσιμα λόγω της ενδεχόμενης επίδρασης του φύλου. Σε μια μελλοντική έρευνα θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθεί η επίδραση αυτή καθώς υπάρχουν σχετικές πολιτισμικές και κοινωνιοψυχολογικές διαφοροποιήσεις που μπορεί να διαμεσολαβούν στην ανάπτυξη της ταυτότητας του σεξουαλικού προσανατολισμού αντρών και γυναικών. Για παράδειγμα οι ομοφυλόφιλες και αμφιφυλόφιλες γυναίκες εκτός από το στίγμα του προσανατολισμού καλούνται να διαχειριστούν συχνά τις διακρίσεις που υφίστανται ως γυναίκες (Luhtanen, 2002) πράγμα που ενδέχεται να επιφέρει επιπλέον δυσκολίες στις εσωτερικές διεργασίες της συγκρότησης σεξουαλικής ταυτότητας.

Πιο ισχυρά συμπεράσματα θα μπορούσαν να εξαχθούν μελλοντικά με τη διεξαγωγή της έρευνας αυτής και σε ετεροφυλόφιλο πληθυσμό ώστε να διαπιστωθεί ο ρόλος της γονεϊκής απόρριψης στη συγκρότηση της ετεροφυλόφιλης σεξουαλικής ταυτότητας και παράλληλα να διαπιστωθεί αν ο σεξουαλικός προσανατολισμός διαφοροποιεί την επίδραση στη σύνδεση μεταξύ αντιληπτής αποδοχής απόρριψης και προσαρμοστικότητας στην ερωτική σχέση. Η ερμηνεία περί εσωτερικής σύγκρουσης ρόλου και συναισθηματικής έκφρασης προς τον άλλο θα μπορούσε κατ' αυτόν τον τρόπο να ελεγχθεί αποτελεσματικότερα από τη σύγκριση, των συνεπειών της απόρριψης σε ομοφυλόφιλους και ετεροφυλόφιλους. Ακόμα, θα ήταν χρήσιμο να διερευνηθεί σε μια επόμενη έρευνα ο ρόλος που μπορεί να έχει ο φαινοτυπικά έκδηλος σεξουαλικός προσανατολισμός του παιδιού στη γονεϊκή αποδοχή – απόρριψη στην παιδική ηλικία. Δηλαδή, να διερευνηθεί αν οι συμμετέχοντες θεωρούν πως οι γονείς τους υπήρξαν απορριπτικοί στην παιδική τους ηλικία επειδή διέκριναν σε αυτούς κάποια θηλυπρέπεια στη συμπεριφορά για άντρες συμμετέχοντες ή κάποια ανδροπρεπή χαρακτηριστικά στις γυναίκες συμμετέχουσες. Σημαντικό θα ήταν επίσης να μελετηθούν και οι προδιαθέσεις προσωπικότητας του ατόμου που μπορεί να συσχετίζονται με τις διαστάσεις της σεξουαλικής ταυτότητας και την ανάπτυξη δυσκολιών στη σχεσιακή προσαρμοστικότητα ώστε να διαπιστωθεί ποιες συγκεκριμένα εμπλέκονται στη διεργασία ανάπτυξης της ταυτότητας.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Rohner, R. (2017). *Η Συναισθηματική Ζεστασιά: Τα θεμέλια της θεωρίας γονεϊκής αποδοχής – απόρριψης* (επιμ. Άρτεμις Γιώτσα, μεταφ. Άρτεμις Γρίβα). Αθήνα: ΕΚΔΟΣΕΙΣ GUTENBERG. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 1986)
- Hendrick, C. & Hendrick, S.S., (2012). *Στενές Σχέσεις: Θεμελιώδη ζητήματα της ψυχολογίας των διαπροσωπικών σχέσεων* (επιμ. Παναγιώτης Κορδούτης, μεταφ. Μαρία Μπερή, Σπύρος Σταματάκης, Έρρικα Τσιτιμάκη). Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο. (Το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε το 2000)

Ξενόγλωσση

- Allan, R. and Westhaver, A. (2017). Attachment Theory and Gay Male Relationships: A Scoping Review. *Journal of GLBT Family Studies*, pp.1-22.
- American Psychological Association. (2012). Guidelines for Psychological Practice with Lesbian, Gay, and Bisexual Clients. *American Psychologist*, 67(1), 10–42. doi: 10.1037/a0024659
- Bregman, H., Malik, N., Page, M., Makynen, E., & Lindahl, K. (2012). Identity Profiles in Lesbian, Gay, and Bisexual Youth: The Role of Family Influences. *Journal Of Youth And Adolescence*, 42(3), 417-430. doi: 10.1007/s10964-012-9798-z
- Brennan, K., A. Clark, C., L. & Shaver, P., R. (1998). Self-Report Measurement of Adult Attachment – An Integrative Overview. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46-76). New York: Guilford Press.
- Busby, D., Christensen, C., Crane, D., & Larson, J. (1995). A revision of the Dyadic Adjustment Scale for use with distressed and nondistressed couples: Construct, hierarchy and multidimensional scales. *Journal Of Marital And Family Therapy*, 21(3), 289-308. doi: 10.1111/j.1752-0606.1995.tb00163.x
- Byrne B.M. (2001) “*Structural Equation Modeling with AMOS: Basic Concepts, Applications and Programming*”, Mahwah, NJ, Erlbaum
- Cassidy, J., (2016). The Nature of Child’s Ties. In J. Cassidy. & P. Shaver (Ed.). *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications- Third Edition* (pp. 484-506). New York: The Guilford Press

- Crane, D., Middleton, K. and Bean, R. (2000). Establishing Criterion Scores for the Kansas Marital Satisfaction Scale and the Revised Dyadic Adjustment Scale. *The American Journal of Family Therapy*, 28(1), pp.53-60.
- Dedeler, M., Akun, E. and Durak Batigun, A. (2017). Turkish adaptation of Adult Parental Acceptance - Rejection Questionnaire Short Form. *Dusunen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, pp.181-193.
- Downey, G., & Feldman, S. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 70(6), 1327-1343. doi: 10.1037/0022-3514.70.6.1327.
- Dyar, C., Feinstein, B. A., & London, B. (2014). Dimensions of sexual identity and minority stress among bisexual women: The role of partner gender. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, (1) 441–451. doi:10.1037/sgd0000063
- Filus, A., Rohner, R., Melendez-Rhodes, T., Kuyumcu, B., Machado, F., Roszak, J., Hussain, S., Chyung, Y-J., Senese, V., Daneshmadi, S., Ashdown, B., Giovazolias, T., Glavak-Tkalic, R., Chen, S. & Kamal, M. *Psychological Maladjustment Mediates the Relation Between Remembrances of Parental Rejection in Childhood and Adults' Fear of Intimacy: A Multicultural Study*. Paper presented at the 7th International Congress on Interpersonal Acceptance & Rejection. Athens, Greece, May, 15-18.
- Fraley, R., C., (2010). *A Brief Overview of Adult Attachment Theory and Research* Ανακτήθηκε από: <http://labs.psychology.illinois.edu/~rcfraley/attachment.htm>
- Fraley, R., Heffernan, M., Vicary, A., & Brumbaugh, C. (2011). The experiences in close relationships—Relationship Structures Questionnaire: A method for assessing attachment orientations across relationships. *Psychological Assessment*, 23(3), 615-625. doi: 10.1037/a0022898
- Fraley, R., Vicary, A., Brumbaugh, C., & Roisman, G. (2011). Patterns of stability in adult attachment: An empirical test of two models of continuity and change. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 101(5), 974-992. doi: 10.1037/a0024150
- Fuller, K., & Rutter, P. (2017). Perceptions of Parental Acceptance or Rejection: How does it Impact LGB Adult Relationship Quality and Satisfaction?. *Journal Of GLBT Family Studies*, 1-20. doi: 10.1080/1550428x.2017.1347077.

- Guschlbauer, A., Smith, N., DeStefano, J., & Soltis, D. (2017). Minority stress and emotional intimacy among individuals in lesbian and gay couples. *Journal Of Social And Personal Relationships*, 026540751774678. doi: 10.1177/0265407517746787.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 52(3), 511-524. doi: 10.1037/0022-3514.52.3.511.
- Holmes-Smith, P. (2001) Introduction to Structural Equation Modelling Using LISREL. ACSPRI-Winter Training Program, Perth.
- Hughes, M., Blom M., Rohner, R., & Britner, P. (2005). Bridging Parental Acceptance-Rejection Theory and Attachment Theory in the Preschool Strange Situation. *Ethos*, 33(3), 378-401. doi: 10.1525/eth.2005.33.3.378.
- Ibrahim, D., Rohner, R., Smith, R., & Flannery, K. (2015). Adults' Remembrances of Parental Acceptance-Rejection in Childhood Predict Current Rejection Sensitivity in Adulthood. *Family And Consumer Sciences Research Journal*, 44(1), 51-62. doi: 10.1111/fcsr.12119
- Izquierdo-Sottorio, E & Carrasco, M.A. (2018). *Relations between Acceptance – Rejection and Fear of Intimacy in Spanish Adults*. Paper presented at the 7th International Congress on Interpersonal Acceptance & Rejection. Athens, Greece, May, 15-18.
- Jackson-Dwyer, D. (2014). *Interpersonal relationships*. East Sussex: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Kalmijn, M., & Bernasco, W. (2001). Joint and Separated Lifestyles in Couple Relationships. *Journal Of Marriage And Family*, 63(3), 639-654. doi: 10.1111/j.1741-3737.2001.00639.x
- Kemer, G., Demirtaş, E., Pope, A., & Ummak, E. (2016). Psychometric Properties of the Lesbian, Gay, and Bisexual Identity Scale–Turkish (LGBIS-TR). *Journal Of Homosexuality*, 64(12), 1632-1649. doi: 10.1080/00918369.2016.1249741
- Khaleque, A. & Hussain, S. (2018) *Remembered Childhood Parental Acceptance-Rejection Predict Current Fear of Intimacy and Psychological Adjustment Among Pakistani Adults*. Paper presented at the 7th International Congress on Interpersonal Acceptance & Rejection. Athens, Greece, May, 15-18.
- Khaleque, A. (2015). Parental acceptance and children's psychological adjustment. In B. Kirkcaldy (Ed.), *Promoting psychological well-being in children and*

- families* (pp. 226-243). Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan Publishers Limited.
- Khaleque, A., & Rohner, R. (2002). Perceived Parental Acceptance-Rejection and Psychological Adjustment: A Meta-Analysis of Cross-Cultural and Intracultural Studies. *Journal Of Marriage And Family*, 64(1), 54-64. doi: 10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x
- Khaleque, A., & Rohner, R. (2011 α). Pancultural Associations Between Perceived Parental Acceptance and Psychological Adjustment of Children and Adults. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 43(5), 784-800. doi: 10.1177/0022022111406120
- Khaleque, A., & Rohner, R. (2011 β). Transnational Relations Between Perceived Parental Acceptance and Personality Dispositions of Children and Adults. *Personality And Social Psychology Review*, 16(2), 103-115. doi: 10.1177/1088868311418986
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2008). *Handbook for the study of parental acceptance and rejection*. Storrs, CT: Rohner Research.
- Luhtanen, R. (2002). Identity, Stigma Management, and Well-Being. *Journal of Lesbian Studies*, 7(1), pp.85-100.
- Maneesriwongul W & Dixon JK (2004) Instrument translation process: a method review. *Journal of Advanced Nursing* 48, 175–18
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2016). *Attachment in adulthood – Second Edition*. New York: The Guilford Press.
- Mohr, J., & Daly, C. (2008). Sexual minority stress and changes in relationship quality in same-sex couples. *Journal Of Social And Personal Relationships*, 25(6), 989-1007. doi: 10.1177/0265407508100311.
- Mohr, J., & Fassinger, R. (2006). Sexual Orientation Identity and Romantic Relationship Quality in Same-Sex Couples. *Personality And Social Psychology Bulletin*, 32(8), 1085-1099. doi: 10.1177/0146167206288281
- Mohr, J. & Jackson, S. (2016). Same- Sex Romantic Attachment. In J. Cassidy. & P. Shaver (Ed.). *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications- Third Edition* (pp. 484-506). New York: The Guilford Press
- Mohr, J., & Kendra, M. (2011). Revision and extension of a multidimensional measure of sexual minority identity: The Lesbian, Gay, and Bisexual Identity

- Scale. *Journal Of Counseling Psychology*, 58(2), 234-245. doi: 10.1037/a0022858
- Mohr, J., Selterman, D. and Fassinger, R. (2013). Romantic attachment and relationship functioning in same-sex couples. *Journal of Counseling Psychology*, 60(1), pp.72-82.
- Moradi, B., Mohr, J., Worthington, R., & Fassinger, R. (2009). Counseling psychology research on sexual (orientation) minority issues: Conceptual and methodological challenges and opportunities. *Journal Of Counseling Psychology*, 56(1), 5-22. doi: 10.1037/a0014572
- Parmar, P. and Rohner, R. (2005). Relations among Perceived Intimate Partner Acceptance, Remembered Parental Acceptance, and Psychological Adjustment among Young Adults in India. *Ethos*, 33(3), pp.402-413.
- Phillips, T., Wilmoth, J., Wall, S., Peterson, D., Buckley, R., & Phillips, L. (2013). Recollected Parental Care and Fear of Intimacy in Emerging Adults. *The Family Journal*, 21(3), 335-341. doi: 10.1177/1066480713476848
- Pittman, J., Price-Bonham, S., & McKenry, P. (1983). Marital Cohesion: A Path Model. *Journal Of Marriage And The Family*, 45(3), 521. doi: 10.2307/351657
- Regan, P. (2011). *Close relationships*. New York: Routledge.
- Roberts, T., Horne, S. and Hoyt, W. (2015). Between a Gay and a Straight Place: Bisexual Individuals' Experiences with Monosexism. *Journal of Bisexuality*, 15(4), pp.554-569.
- Rohner, R. (2012). Introduction to Parental Acceptance–Rejection theory (PARTheory), methods, evidence, and implications. Ανακτήθηκε από: <http://www.csjar.uconn.edu/intro>
- Rohner, R. (2014). Parental Power and Prestige Moderate the Relationship Between Perceived Parental Acceptance and Offspring's Psychological Adjustment: Introduction to the International Father Acceptance-Rejection Project. *Cross-Cultural Research*, 48(3), pp.197-213.
- Rohner, R. (2016). Introduction to Interpersonal Acceptance–Rejection theory (IPARTheory), methods, evidence, and implications. Ανακτήθηκε από: <http://www.csjar.uconn.edu/intro>
- Rohner, R. (2018). *Glossary of significant concepts in Interpersonal Acceptance-Rejection Theory*. Ανακτήθηκε από: <http://www.csjar.uconn.edu/intro>

- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance–rejection theory (PARTheory), methods, evidence, and implications. Ανακτήθηκε από: <http://www.csjar.uconn.edu/intro>
- Rohner, R., & Britner, P. (2002). Worldwide Mental Health Correlates of Parental Acceptance-Rejection: Review of Cross-Cultural and Intracultural Evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16-47. doi: 10.1177/106939710203600102
- Rohner, R., & Khaleque, A. (2010). Testing Central Postulates of Parental Acceptance-Rejection Theory (PARTheory): A Meta-Analysis of Cross-Cultural Studies. *Journal Of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87. doi: 10.1111/j.1756-2589.2010.00040.x
- Rohner, R., & Rohner, E. (1980). Antecedents and consequences of parental rejection: A theory of emotional abuse. *Child Abuse & Neglect*, 4(3), 189-198. doi: 10.1016/0145-2134(80)90007-1
- Rohner, R., Melendez, T., & Kraimer-Rickaby, L. (2008). Intimate Partner Acceptance, Parental Acceptance in Childhood, and Psychological Adjustment Among American Adults in Ongoing Attachment Relationships. *Cross-Cultural Research*, 42(1), 13-22. doi: 10.1177/1069397107309750
- Røsand, G., M. (2010). *Relationship satisfaction, emotional distress, and relationship dissolution: A population-based study on pregnant women and their partners*. (Διδακτορική Διατριβή). Oslo: Faculty of Social Sciences, University of Oslo. Ανακτήθηκε από: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/16178/dravh-Rosand.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Rosario, M., Schrimshaw, E., Hunter, J., & Braun, L. (2006). Sexual identity development among lesbian, gay, and bisexual youths: Consistency and change over time. *Journal Of Sex Research*, 43(1), 46-58. doi: 10.1080/00224490609552298.
- Sartor, C.E.& Youniss, J. (2002). The relationship between positive parental involvement and identity achievement during adolescence. *Adolescence*, Summer 37(146): 221-234.
- Shilo, G. and Savaya, R. (2011). Effects of Family and Friend Support on LGB Youths' Mental Health and Sexual Orientation Milestones. *Family Relations*, 60(3), pp.318-330.

- Sultana, S. and Khaleque, A. (2015). Differential Effects of Perceived Maternal and Paternal Acceptance on Male and Female Adult Offspring's Psychological Adjustment. *Gender Issues*, 33(1), pp.42-52.
- Theiss, J. (2018). *The experience and expression of uncertainty in close relationships*. Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.
- Varan, A. (2005). Relation between Perceived Parental Acceptance and Intimate Partner Acceptance in Turkey: Does History Repeat Itself?. *Ethos*, 33(3), pp.414-426.
- Wang, C., Schale, C. and Broz, K. (2010). Adult Attachment; Lesbian, Gay, and Bisexual Identity; and Sexual Attitudes of Nonheterosexual Individuals. *Journal of College Counseling*, 13(1), pp.31-49.
- Weiser, D., & Weigel, D. (2016). Self-efficacy in romantic relationships: direct and indirect effects on relationship maintenance and satisfaction. *Personality And Individual Differences*, 89, 152-156. doi: 10.1016/j.paid.2015.10.013.
- Yasmin, S., & Hossain, A. (2014). Relation of parental rejection with self-esteem and life satisfaction of young adults. *Dhaka University Journal Of Biological Sciences*, 23(1). doi: 10.3329/dujbs.v23i1.19828.

ΕΡΕΥΝΑ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΓΚΕΪ, ΛΕΣΒΙΩΝ ΚΑΙ ΑΜΦΙ ΑΤΟΜΩΝ

Το ερωτηματολόγιο χορηγείται, από τον μεταπτυχιακό φοιτητή Μούγιο Δημήτρη στο πλαίσιο ευρύτερης έρευνας για την κατανόηση των στενών διαπροσωπικών σχέσεων των γκεϊ, λεσβιών και αμφιφυλόφιλων ατόμων. Η έρευνα διεξάγεται υπό την εποπτεία του καθηγητή Παναγιώτη Κορδούτη και αποτελεί διπλωματική εργασία του προγράμματος μεταπτυχιακών σπουδών ‘Ταυτότητα και Διαπροσωπικές Σχέσεις’ του Τμήματος Ψυχολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου.

Η συμμετοχή σας είναι **εθελοντική** και **ανώνυμη**. Οι απαντήσεις σας θα αναλυθούν ως σύνολο και δεν ενδιαφέρει ούτε θα είναι δυνατόν να γνωρίζουμε ποιος ή ποια απαντά στο κάθε ερωτηματολόγιο.

Οφέλη από μια έρευνα σαν και αυτήν προκύπτουν μόνον όταν οι απαντήσεις είναι ειλικρινείς. Άλλωστε δεν υπάρχουν στα ζητήματα αυτά σωστές ή λάθος απαντήσεις, παρά μόνον οι δικές σας προσωπικές απαντήσεις. Γι’ αυτό σας ζητάμε να απαντάτε χωρίς ενδοιασμούς, δείχνοντας με κάθε απάντηση, τι εσείς προσωπικά πραγματικά κάνετε, πιστεύετε ή νιώθετε.

Σας παρακαλούμε να απαντήσετε σε όλες τις ερωτήσεις κάθε σελίδας, διαβάζοντας πρώτα προσεκτικά κάθε εκφώνηση και ακολουθώντας τον τρόπο απάντησης που αναφέρεται εκεί.

Σας ευχαριστούμε για την εθελοντική και ειλικρινή συμμετοχή σας στην έρευνα. Χωρίς τη βοήθειά σας θα ήταν αδύνατη η προσπάθειά μας να κατανοήσουμε πολύπλοκα φαινόμενα όπως οι ερωτικές μας σχέσεις.

Εάν έχετε συγκεκριμένες απορίες σχετικές με την κατανόησή των ερωτήσεων μπορείτε να στείλετε ηλεκτρονικό μήνυμα στη διεύθυνση dimitrismoug@yahoo.gr. Εάν έχετε γενικές απορίες για την έρευνα, απευθυνθείτε στον επόπτη της έρευνας καθηγητή Παναγιώτη Κορδούτη, Τμήμα Ψυχολογίας, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Συγγρού 136, Αθήνα 17671, τηλ. 2109201708 και e-mail kordouti@panteion.gr

Πολλοί από εσάς μπορεί να προτιμάτε άλλους όρους για να περιγράψετε το σεξουαλικό σας προσανατολισμό. Στην παρούσα έρευνα χρησιμοποιούμε τους όρους Γκέι, Λεσβία, Αμφί, Ομοφυλόφιλος/η και Αμφιφυλόφιλος/η και ζητούμε την κατανόησή σας αν αυτοί δεν αντιστοιχούν ακριβώς στον όρο με τον οποίο περιγράφετε τη σεξουαλική σας ταυτότητα.

Για να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις, βάλτε √ ή x σε ένα από τα κουτάκια κάθε ερώτησης ή συμπληρώστε τα κενά διαστήματα όπου σας ζητείτε.

1. Ηλικία (συμπληρωμένα έτη)
2. Φύλο Άντρας Γυναίκα Άλλο(συμπληρώστε)
3. Σεξουαλικός προσανατολισμός Γκέι Λεσβία Αμφί Άλλο(συμπληρώστε)
4. Εκπαίδευση

Λιγότερο από 6 τάξεις υποχρεωτικής εκπαίδευσης	
Τουλάχιστον 6 τάξεις υποχρεωτικής εκπαίδευσης	
Τουλάχιστον 9 τάξεις υποχρεωτικής εκπαίδευσης	
Λύκειο (Ενιαίο ή άλλο)	
Μεταλυκειακή εκπαίδευση	
Πανεπιστημιακή εκπαίδευση (ΑΕΙ ή ΤΕΙ.	
Μεταπτυχιακές σπουδές	
Διδακτορικό	

5. Τόπος τωρινής κατοικίας

Αθήνα	
Θεσσαλονίκη	
Μεγάλο αστικό κέντρο (200.000 κ. και πάνω)	
Πόλη (50.000 –200.000)	
Χωριό ή Κωμόπολη (μέχρι 50.000)	
Εξωτερικό	
Άλλο:.....(αναγραφτε)	

6. Μηνιαίο Εισόδημα

Δεν έχω	
Μέχρι 500	
Μέχρι 800	
Μέχρι 1200	
1201-1600	
1601-2000	
2001 - 2500	
2500 και άνω	

6. Έχετε σχέση τώρα; Ναι Όχι

Για καθεμία από τις παρακάτω ερωτήσεις, παρακαλώ επιλέξτε την απάντηση που ταιριάζει καλύτερα στην παρούσα εμπειρία σας όσο πιο ειλικρινά γίνεται: Σκεφτείτε πως πραγματικά νιώθετε όχι πως νομίζετε ότι θα έπρεπε να νιώθατε. Απαντήστε κάθε ερώτηση σύμφωνα με την αρχική σας αντίδραση και ύστερα πηγαίνετε στην επόμενη.

1. Προτιμώ να κρατώ την ομόφυλη σχέση μου καλύτερα σε ιδιωτικό επίπεδο.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

2. Αν ήταν εφικτό θα επέλεγα να ήμουν ετεροφυλόφιλος /η.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

3. Δεν είμαι απόλυτα βέβαιος για τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

4. Είμαι αρκετά προσεκτικός /η σχετικά με το ποιος γνωρίζει για τις ομόφυλες ερωτικές σχέσεις μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

5. Συχνά αναρωτιέμαι εάν οι άλλοι με κατακρίνουν για τις σεξουαλικές προτιμήσεις μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

6. Είμαι ευχαριστημένος /η που είμαι ομοφυλόφιλος /η, αμφιφυλόφιλος /η.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

7. Υποτιμώ τους ετεροφυλόφιλους.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

8. Αλλάζω συνεχώς άποψη για τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

9. Δεν μπορώ να νιώσω άνετα ξέροντας ότι οι άλλοι με κρίνουν αρνητικά για τον σεξουαλικό προσανατολισμό μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

10. Πιστεύω ότι οι ομοφυλόφιλοι / αμφιφυλόφιλοι είναι ανώτεροι από τους ετεροφυλόφιλους.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

11. Η σεξουαλική μου ταυτότητα δεν αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι του ποιος είμαι.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

12. Η παραδοχή στον εαυτό μου ότι είμαι ομοφυλόφιλος /η, αμφιφυλόφιλος /η ήταν μία επίπονη διαδικασία.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

13. Είμαι περήφανος /η που αποτελώ μέρος της ομοφυλοφιλικής / αμφιφυλοφιλικής κοινότητας.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

14. Δεν μπορώ να αποφασίσω αν είμαι αμφιφυλόφιλος ή ομοφυλόφιλος.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

15. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός μου αποτελεί κεντρικό κομμάτι της ταυτότητάς μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

16. Σκέφτομαι πολύ για το κατά πόσο η σεξουαλική μου ταυτότητα επηρεάζει το πώς με βλέπουν οι άλλοι.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

17. Το να παραδεχτώ στον εαυτό μου ότι είμαι ομοφυλόφιλος /η, αμφιφυλόφιλος /η ήταν μια αργή διαδικασία.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

18. Οι ετεροφυλόφιλοι έχουν βαρετές ζωές σε σχέση με τους ομοφυλόφιλους / αμφιφυλόφιλους.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

19. Ο σεξουαλικός μου προσανατολισμός είναι ένα πολύ προσωπικό και ιδιωτικό θέμα.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

20. Εύχομαι να ήμουν ετεροφυλόφιλος /η.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

21. Για να καταλάβεις ποιος είμαι σαν άτομο, πρέπει να μάθεις ότι είμαι ομοφυλόφιλος /η, αμφιφυλόφιλος /η.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

22. Νιώθω πολύ μπερδεμένος όταν προσπαθώ να βγάλω άκρη σχετικά με τον σεξουαλικό μου προσανατολισμό.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

23. Ένιωσα άνετα με την σεξουαλική μου ταυτότητα από την αρχή.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

24. Το γεγονός ότι είμαι ομοφυλόφιλος /η, αμφιφυλόφιλος /η αποτελεί σημαντική πτυχή της ζωής μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

25. Πιστεύω ότι το είμαι ομοφυλόφιλος /η, αμφιφυλόφιλος /η είναι σημαντικό κομμάτι του εαυτού μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

26. Είμαι περήφανος που είμαι ομοφυλόφιλος /η, αμφιφυλόφιλος /η.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

27. Πιστεύω ότι είναι άδικο που έλκομαι από άτομα του ίδιου φύλου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Μάλλον διαφωνώ	Μάλλον συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

ΟΔΗΓΙΕΣ: Παρακαλώ διαβάστε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις και δείξτε σε ποιο βαθμό πιστεύετε ότι περιγράφουν καλύτερα πως νιώθετε για τις ερωτικές σας σχέσεις γενικά. Σημειώστε ότι δεν σας ζητάμε να μας μιλήσετε για μια συγκεκριμένη σχέση τωρινή ή πρόσφατη ή τη σχέση συμβίωσης αλλά γενικά για τις σχέσεις σας μέχρι σήμερα.

1. Βοηθάει να στρέφομαι στο/η σύντροφό μου σε ώρες ανάγκης.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

2. Συνήθως συζητώ τα προβλήματα και τις ανησυχίες μου με τον/τη σύντροφό μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

3. Συζητώ τα πράγματα που με απασχολούν με τον/τη σύντροφό μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

4. Αισθάνομαι άνετα να στηριχτώ στον/ην ερωτικό μου σύντροφο.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

5. Δεν αισθάνομαι άνετα να ‘ανοίγομαι’ σε ερωτικούς συντρόφους.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

6. Προτιμώ να μην δείχνω στο/η σύντροφό μου τι αισθάνομαι κατά βάθος.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

7. Ανησυχώ συχνά με την ιδέα ότι ο/η σύντροφος μου δεν θα θέλει να μείνει μαζί μου

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

8. Ανησυχώ συχνά με την ιδέα ότι ο/η σύντροφος μου δεν θα θέλει να μείνει μαζί μου.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

9. Ανησυχώ ότι οι ερωτικοί μου σύντροφοι δεν θα νοιάζονται για μένα όσο εγώ γι' αυτούς.

Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Ούτε διαφωνώ ούτε συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα

ΟΔΗΓΙΕΣ: Οι περισσότεροι άνθρωποι έχουν διαφωνίες στις σχέσεις τους. Σας παρακαλώ να σημειώσετε το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας, κατά προσέγγιση,

ανάμεσα σε εσάς και τον/την σύντροφο της τωρινής ή πιο πρόσφατης σχέσης σας, για την κάθε περίπτωση στην ακόλουθη λίστα.

1. Θρησκευτικά θέματα

	Πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Περιστασιακά συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Συχνά διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε

2. Εκδηλώσεις στοργής

	Πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Περιστασιακά συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Συχνά διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε

3. Λήψη σοβαρών αποφάσεων

	Πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Περιστασιακά συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Συχνά διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε

4. Σεξουαλικές σχέσεις

	Πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Περιστασιακά συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Συχνά διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε

5. Συμβατικότητα (σωστή ή κατάλληλη συμπεριφορά)

	Πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Περιστασιακά συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Συχνά διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε

6. Αποφάσεις καριέρας

	Πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Περιστασιακά συμφωνούμε/συμφωνούσαμε
	Συχνά διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Σχεδόν πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε
	Πάντα διαφωνούμε/διαφωνούσαμε

7. Πόσο συχνά συζητάτε/συζητούσατε ή έχετε/ είχατε σκεφτεί τη διάσταση ή το να διακόψετε τη σχέση σας;

Συνέχεια	Τον περισσότερο καιρό	Αρκετά συχνά	Περιστασιακά	Σπάνια	Ποτέ

8. Πόσο συχνά εσείς και ο/η σύντροφός σας καυγαδίζετε/ καυγαδίζατε;

Συνέχεια	Τον περισσότερο καιρό	Αρκετά συχνά	Περιστασιακά	Σπάνια	Ποτέ

9. Μετανιώσατε ποτέ που συζήσατε;

Συνέχεια	Τον περισσότερο καιρό	Αρκετά συχνά	Περιστασιακά	Σπάνια	Ποτέ

10. Πόσο συχνά «τη δίνει /την έδινε στα νεύρα ο ένας στον άλλο»;

Συνέχεια	Τον περισσότερο καιρό	Αρκετά συχνά	Περιστασιακά	Σπάνια	Ποτέ

11. Εσείς και ο/η σύντροφός ασχολείστε/ ασχολιόσασταν σε κοινές δραστηριότητες (ενδιαφέροντα) εκτός σπιτιού

Συνέχεια	Τον περισσότερο καιρό	Αρκετά συχνά	Περιστασιακά	Σπάνια	Ποτέ

12. Έχετε/ Είχατε ενδιαφέρουσα ανταλλαγή απόψεων

Ποτέ	Λιγότερο από μια φορά το μήνα	Μία ή δύο φορές το μήνα	Μία ή δύο φορές την εβδομάδα	Μία φορά το μέρα	Συχνότερα (από μια φορά τη μέρα)

13. Εργάζεστε/ Εργαζόσασταν από κοινού σε κάτι

Ποτέ	Λιγότερο από μια φορά το μήνα	Μία ή δύο φορές το μήνα	Μία ή δύο φορές την εβδομάδα	Μία φορά το μέρα	Συχνότερα (από μια φορά τη μέρα)

14. Συζητάτε/ Συζητούσατε ήρεμα για κάτι

Ποτέ	Λιγότερο από μια φορά το μήνα	Μία ή δύο φορές το μήνα	Μία ή δύο φορές την εβδομάδα	Μία φορά το μέρα	Συχνότερα (από μια φορά τη μέρα)

ΟΔΗΓΙΕΣ: Στη σελίδα αυτή θα βρείτε κάποιες προτάσεις που περιγράφουν τους τρόπους με τους οποίους οι ΜΗΤΕΡΕΣ συμπεριφέρονται στα παιδιά τους. Θέλουμε να σκεφτείτε κατά πόσο η καθεμία από αυτές ταιριάζει με τον τρόπο που σας συμπεριφερόταν η δική σας ΜΗΤΕΡΑ όταν ήσασταν 7-12 ετών. Να απαντήσετε σε κάθε πρόταση σύμφωνα με τον τρόπο που σας συμπεριφερόταν πραγματικά η ΜΗΤΕΡΑ σας και όχι όπως θα επιθυμούσατε να σας συμπεριφέρεται.

		Σχεδόν Πάντα	Μερικές φορές	Σπάνια	Σχεδόν Ποτέ
1.	Έλεγε καλά λόγια για εμένα	☐	☐	☐	☐
2.	Δε μου έδινε καθόλου σημασία	☐	☐	☐	☐
3.	Με διευκόλυε με τον τρόπο της να της λέω πράγματα που ήταν σημαντικά για μένα	☐	☐	☐	☐

4.	Με χτυπούσε, ακόμα κι όταν δεν το άξιζα	☐	☐	☐	☐
5.	Με έβλεπε ως μεγάλο μπελά	☐	☐	☐	☐
6.	Με τιμωρούσε πολύ αυστηρά όταν θύμωνα	☐	☐	☐	☐
7.	Ήταν πάντα πολύ απασχολημένη για να απαντήσει στις ερωτήσεις μου	☐	☐	☐	☐
8.	Φαινόταν να με αντιπαθεί	☐	☐	☐	☐
9.	Έδειχνε πραγματικό ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες μου	☐	☐	☐	☐
10.	Μου έλεγε πολλά σκληρά λόγια	☐	☐	☐	☐
11.	Με αγνοούσε όταν ζητούσα βοήθεια	☐	☐	☐	☐
12.	Με έκανε να νιώθω ότι με ήθελε και ότι με χρειαζόταν	☐	☐	☐	☐
13.	Μου έδινε πολλή σημασία	☐	☐	☐	☐
14.	Προσπαθούσε με διάφορους τρόπους να με στεναχωρεί	☐	☐	☐	☐
15.	Ξεχνούσε σημαντικά πράγματα που νομίζω ότι θα έπρεπε να θυμάται	☐	☐	☐	☐
16.	Όταν δεν συμπεριφερόμουν καλά, με έκανε να νιώθω ότι δε με αγαπούσε	☐	☐	☐	☐
17.	Με έκανε να αισθάνομαι ότι τα πράγματα που έκανα ήταν σημαντικά	☐	☐	☐	☐
18.	Με φοβέριζε ή με απειλούσε όταν έκανα κάποια αταξία	☐	☐	☐	☐
19.	Ενδιαφερόταν για τη γνώμη μου και με παρότρυνε να την εκφράζω	☐	☐	☐	☐
20.	Όσο και αν προσπαθούσα, πίστευε ότι τα άλλα παιδιά ήταν καλύτερα από εμένα	☐	☐	☐	☐
21.	Μου έδειχνε ότι δεν με ήθελε (δεν ήμουν επιθυμητός/ή)	☐	☐	☐	☐
22.	Μου έδειχνε την αγάπη της	☐	☐	☐	☐
23.	Όσο δεν την ενοχλούσα, δεν μου έδινε καμία σημασία	☐	☐	☐	☐
24.	Μου συμπεριφερόταν με στοργή και καλοσύνη	☐	☐	☐	☐

ΟΔΗΓΙΕΣ: Στη σελίδα αυτή θα βρείτε κάποιες προτάσεις που περιγράφουν τους τρόπους με τους οποίους οι ΠΑΤΕΡΕΣ συμπεριφέρονται στα παιδιά τους. Θέλουμε να σκεφτείτε κατά πόσο η καθεμία από αυτές ταιριάζει με τον τρόπο που σας συμπεριφερόταν ο δικός σας ΠΑΤΕΡΑΣ όταν ήσασταν 7-12 ετών. Να απαντήσετε σε κάθε πρόταση σύμφωνα με τον τρόπο που σας συμπεριφερόταν πραγματικά ο ΠΑΤΕΡΑΣ σας και όχι όπως θα επιθυμούσατε να σας συμπεριφέρεται.

		Σχεδόν Πάντα	Μερικές φορές	Σπάνια	Σχεδόν Ποτέ
1.	Έλεγε καλά λόγια για εμένα	☐	☐	☐	☐
2.	Δε μου έδινε καθόλου σημασία	☐	☐	☐	☐
3.	Με διευκόλυνε με τον τρόπο του να του λέω πράγματα που ήταν σημαντικά για μένα	☐	☐	☐	☐
4.	Με χτυπούσε, ακόμα κι όταν δεν το άξιζα	☐	☐	☐	☐
5.	Με έβλεπε ως μεγάλο μπελά	☐	☐	☐	☐
6.	Με τιμωρούσε πολύ αυστηρά όταν θύμωνε	☐	☐	☐	☐
7.	Ήταν πάντα πολύ απασχολημένος για να απαντήσει στις ερωτήσεις μου	☐	☐	☐	☐
8.	Φαινόταν να με αντιπαθεί	☐	☐	☐	☐
9.	Έδειχνε πραγματικό ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες μου	☐	☐	☐	☐
10.	Μου έλεγε πολλά σκληρά λόγια	☐	☐	☐	☐
11.	Με αγνοούσε όταν ζητούσα βοήθεια	☐	☐	☐	☐
12.	Με έκανε να νιώθω ότι με ήθελε και ότι με χρειαζόταν	☐	☐	☐	☐
13.	Μου έδινε πολλή σημασία	☐	☐	☐	☐
14.	Προσπαθούσε με διάφορους τρόπους να με στεναχωρεί	☐	☐	☐	☐
15.	Ξεχνούσε σημαντικά πράγματα που νομίζω ότι θα έπρεπε να θυμάται	☐	☐	☐	☐
16.	Όταν δεν συμπεριφερόμουν καλά, με έκανε να νιώθω ότι δε με αγαπούσε	☐	☐	☐	☐
17.	Με έκανε να αισθάνομαι ότι τα πράγματα που έκανα ήταν σημαντικά	☐	☐	☐	☐
18.	Με φοβέριζε ή με απειλούσε όταν έκανα κάποια αταξία	☐	☐	☐	☐
19.	Ενδιαφερόταν για τη γνώμη μου και με παρότρυνε να την εκφράζω	☐	☐	☐	☐
20.	Όσο και αν προσπαθούσα, πίστευε ότι τα άλλα παιδιά ήταν καλύτερα από εμένα	☐	☐	☐	☐
21.	Μου έδειχνε ότι δεν με ήθελε (δεν ήμουν επιθυμητός/ή)	☐	☐	☐	☐
22.	Μου έδειχνε την αγάπη του	☐	☐	☐	☐
23.	Όσο δεν τον ενοχλούσα, δεν μου έδινε καμία σημασία	☐	☐	☐	☐
24.	Μου συμπεριφερόταν με στοργή και καλοσύνη	☐	☐	☐	☐

Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας